

Eduskunta
Suuri valiokunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

SELVITYS HALLITUKSEN ITÄMEREN LOHENKALASTUSTA KOSKEVASTA KANSALLISES- TA JA EU-POLITIIKASTA

Maa- ja metsätalousministeriö toimittaa Eduskunnan suurelle valiokunnalle ja maa- ja metsä-
lousvaliokunnalle oheisena perustuslain 46 ja 97 §:ien perusteella selvityksen hallituksen Itä-
meren lohenkalastusta koskevasta kansallisesta ja EU-politiikasta.

Maa- ja metsätalousministeri

Jari Koskinen

Kalastusneuvos

Markku Aro

SELVITYS HALLITUKSEN ITÄMEREN LOHENKALASTUSTA KOSKEVASTA KANSALLISESTA JA EU-POLITIIKASTA**1. Tausta**

Eduskunnan suuri valiokunta on kokouksessa 11.11.2011 hyväksymässään lausumassa (SuVX 113/2011 vp) kirjannut, että "Suuri valiokunta edellyttää, viitaten perustuslain 97 ja 47 §:ään että valtioneuvosto toimittaa suurelle valiokunnalle sekä maa- ja metsätalousvaliokunnalle 15.12.2011 mennessä kattavan selvityksen hallituksen Itämeren lohenkalastusta koskevasta kansallisesta ja EU-politiikasta. Selvityksessä tulee käsitellä mm. arviota Itämeren lohikantojen tilasta ja kalastuksen kestävydestä sekä hallituksen käsitystä lohenkalastuksen eri intressiryhmien etujen arvioinnista ja yhteensovittamisesta." Ministeriö on pyynnöstään saanut lisäaikaa selvityksen antamiseen 31.1.2012 saakka.

2. Arvio Itämeren luonnonlohikantojen tilasta

Itämeressä on noin 30 luonnonlohikantaa. Tuorein kansainvälinen arvio näiden lohikantojen tilasta on keväällä 2011 valmistunut kansainvälisen merentutkimusneuvoston (International Council for the Exploration of the Sea, ICES) raportti.

Suomen luonnonlohikannat ovat Tornionjoen lohikanta ja Simojoen lohikanta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) on maa- ja metsätalousministeriön asettamassa työryhmässä arvioinut Suomen lohikantojen tilaa. Työryhmätyön tuloksista on raportoitu RKTL:n 31.10.2011 valmistuneessa työraportissa 12/2011.

Maa- ja metsätalousministeriö käyttää lohenkalastuksen säätelyssä parasta käytettävissä olevaa tietoa lohikantojen tilasta. ICES:n ja RKTL:n tiedot muodostavat siten ministeriön kannanottojen lähtökohdan.

Maa- ja metsätalousministeriön käsitys Itämeren luonnonlohikantojen yleisilasta on yhdenmukainen RKTL:n työraportin sisältyvän perusarvion kanssa. RKTL:n työraportin tiivistelmä toteaa, että:

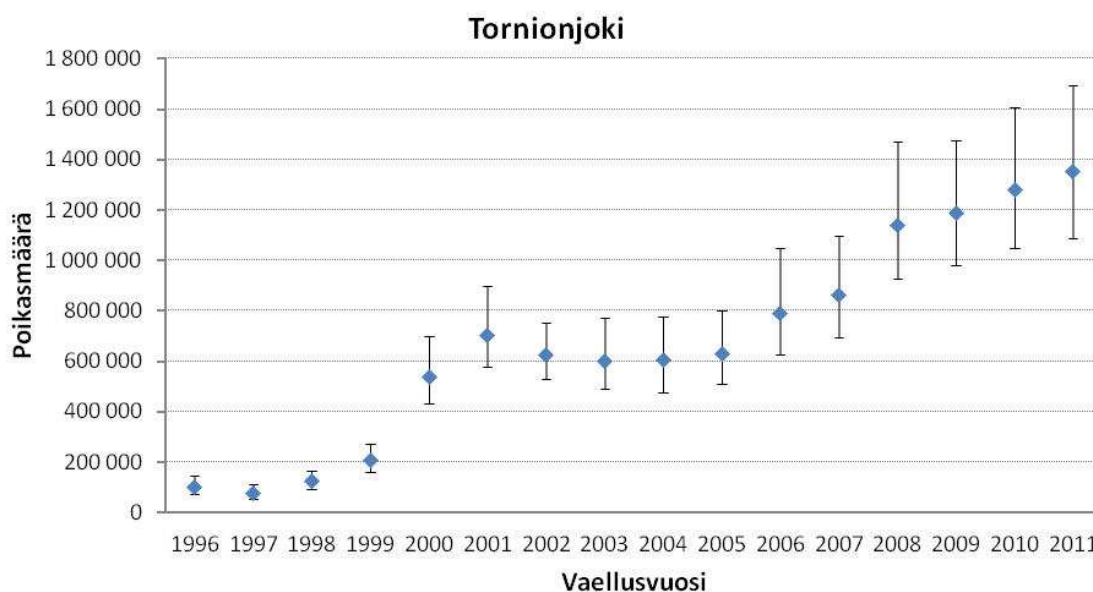
"Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) vuonna 2011 tekemän arvion mukaan useat Perämeren luonnonlohikannat ovat lohikantojen pitkäaikaisen elpymisen ja suojelun mahdollistavalla vähimmäistasolla tai lähellä sitä. Perämeren alueen lohijokien vaelluspoikastuotannon on arvioitu lähes kymmenkertaistuneen vuodesta 1997, mutta jokikohtaiset erot poikastuotannossa ovat edelleen suuria. Kasvaneen luonnon poikastuotannon lohikantoja elvyttävää vaikutusta heikentää lisääntynyt merivaelluksen alkuvaiheen kuolevuus. Myös avomerikalastuksen pyyntiteho (kalastuskuolevuus) on muutamana viime vuonna kasvanut, ja sen arvioidaan palanneen samalle tasolle kuin viimeisinä vuosina ennen ajoverkkokieltä. ICES:in neuvonannon mukaan Perämeren lohikantoihin kohdistuva kalastuspaine (kalastuskuolevuus) ei saisi yhtään kasvaa, ja muihin Itämeren lohikantoihin kohdistuvan kalastuksen pitäisi selvästi vähentyä."

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa lisäksi tuoda esille, että Itämeren suurimman luonnonlohikannan (Tornionjoki) kehitys on vuodesta 2000 alkaen ollut rohkaiseva. Lohikantojen hoidossa käytetty tärkein indikaattori on luonnonlisääntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määrä. Tornionjoen vaelluspoikasten määrääarviot ovat RKTL:n suorittaman ja työraportissa mainitun vaelluspoikaspyynnin perusteella jatkuvasti nousseet vuonna 1999 arvioidusta 175 000 vaelluspoikasesta vuonna 2011 arvioituun 2 010 000 vaelluspoikaseen. Lisäys on ollut yli 10-kertainen.

Vuonna 2011 arvioitu kahden miljoonan vaelluspoikasen määrä ylittää arvion Torniojoen vaelluspoikasten tuotantopotentiaalista, joka ICES:n vuoden 2011 raportissa on asetettu 1,8 miljoonan vaelluspoikasen tasolle. Tämä osoittaa mm. sen, että tuotantomäärän arvioiminen on vaikeaa. Joka tapauksessa Tornionjoen lohikannan tila on tämän keskeisen indikaattorin perusteella kehittynyt hyvin myönteisesti ja Tornionjoen vaelluspoikastuotanto oli vuonna 2011 todennäköisesti kestävä enimmäistuoton (Maximum Sustainable Yield, MSY) tason yläpuolella.

Simojoen lohikannan elpyminen on myös alkanut 1990-luvun lopussa. Simojoen tuottamat vaelluspoikasten määrät eivät kuitenkaan ole kehittyneet yhtä hyvin kuin Tornionjoella.

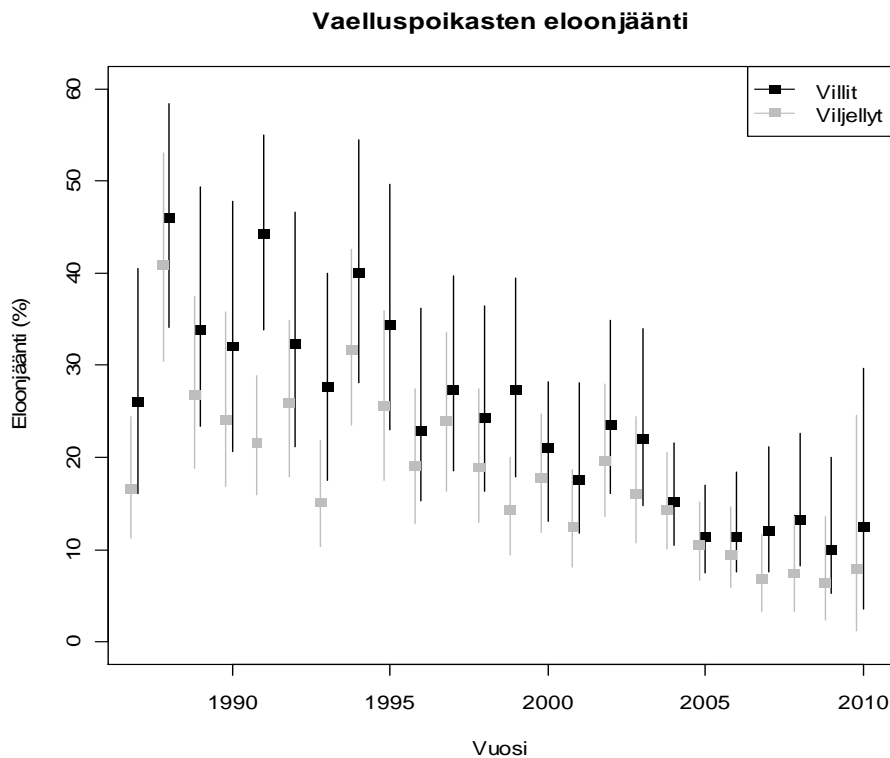
ICES:n mukaan lohikannan tila on MSY tasolla jos vaelluspoikasmäärät ovat 75 % joen arvioidusta tuotantopotentiaalista. Euroopan komissio käyttää samaa 75 % tasoa ehdotuksessaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastusten monivuotisesta suunnitelmasta.

Kuva 1. Lohen luonnonlisääntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määrääarvio Tornionjoella pohjautuen Itämeren lohikantamallin tuloksiin (RKTL:n työraportti 12/2011). Vuoden 2011 vaelluspoikasten koekalastusten perusteella arvioitua määrää (2 miljoonaa poikasta) ei vielä sisälly mallin laskentaan, joten kuvassa määrä on sitä pienempi.

Nuorten lohien muusta kuin kalastuksesta johtuva korkea kuolevuus (post-smoltti kuolevuus) merivaiheen alussa on todettu merkittäväksi 2000-luvun alussa muodostuneeksi ongelmaksi. Post-smoltti vaihe käsittää merivaellukselle lähdöstä aina seuraavan vuoden kesän alkun. Kuolevuuden

tarkkaa syytä ei tiedetä, mutta sen on epäilty aiheutuvan Itämeren muuttuneesta ja heikentyneestä tilasta kuten hapettomista pohjista ja sen vaikutuksista ravintoverkkoihin, Itämeren alueen suursäätötilan muutoksista sekä suurentuneesta harmaahyljekannasta. Kuolleisuutta aiheutuu sekä luonnonkudusta peräisin oleville lohille ja erityisesti istutetuille lohille. Kuolevuuden seurauksena lohi-istutuksista saatu tulos on heikko.

Kuva 2. Lohen vaelluspoikasten mereen tulon jälkeinen eloonjäänti (post-smoltti kuolevuus). Musta neliö kuvaa luonnonpoikasten ja harmaa istutettujen poikasten eloonjääntiä (RKTL:n työraportti 12/2011).

Post-smoltti kuolevuus ei toistaiseksi ole vaikuttanut Tornionjoen poikastuotantoon siten, että poikasmäärät olisivat kääntyneet laskuun. Kuolevuus on kuitenkin leikannut joken nousevia lohimääriä ja näin ollen vaikuttanut kutukannan kokoon. Kuolevuudella on myös suuri merkitys lohisaaliisiin meri- ja jokialueilla.

3. Arvio Itämeren lohien kalastuksen kestävydestä

Maa- ja metsätalousministeriön arvio lohien kalastuksen kestävydestä perustuu ICES:n ja RKTL:n raporteissa tehtyihin arvioihin. Ministeriö arvioi, että suurimmat ongelmat lohien kalastuksen kestävydessä ovat Itämeren pääaltaalla. Lohien kalastus Itämeren pääaltaalla kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin, kalamäärältään pieniin lohikantoihin. Tällä alueella käytettävä pääasiallinen pyydys on ajosiima. Tässä pyyntimuodossa saadaan pyyntikokoisten (vähintään 60 cm) lohien lisäksi saaliiksi myös alamittaisia (alle 60 cm) lohia.

Euroopan unionin säännösten mukaan alamittaiset kalat tulee heittää takaisin mereen. Ministeriön käsityksen mukaan siimojen koukkuihin tarttuneet lohet vahingoittuvat usein lopullisesti, joten pyyntimuoto aiheuttaa tarpeetonta lohien kuolleisuutta. Euroopan unionissa pyritään yleisesti pääsemään eroon kalojen mereen heittämisestä, jota tavoitetta tulee myös soveltaa lohien kalastukseen.

Lohenkalastukseen Itämeren pääaltaalla liittyy vahvoja epäilyjä laajamittaisesta ilmoittamattomasta, eli laittomasta lohenkalastuksesta. Erityisesti puolalaiset kalastajat ovat ICES:n arvioiden mukaan harjoittaneet ilmoittamatonta lohenpyyntiä. Puolalaiset lohenkalastajat ovat vuonna 2008 voimaan astuneen ajoverkkokiellon jälkeen merkittävästi lisänneet ajosiimapyyntiään, ICES:in tietojen mukaan n. 20-kertaiseksi.

Itämeren pääaltaalla lisääntynyt ajosiimapyynti ja laitton kalastus vaikuttavat välittömästi myös Pohjanlahden ja Suomenlahden lohikantoihin. Viime vuosina ilmoittamattoman ja poisheitetyn lohisaaliin määrä on yhteensä ollut yhtä suuri kuin raportoitu lohisaalis.

4. Kansallinen lohipolitiikka

Kansallinen lohipolitiikka perustuu kalastuslain (582/1982) 1 §:n tavoitteeseen siitä, että *"Kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkipäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon."*

Lisäksi kansallinen lohipolitiikka perustuu Euroopan unionin Suomea suoraan velvoittavaan ja sovellettavaan lainsäädäntöön sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä MSY:n tasolla. Myös kansallisen lohipolitiikan tavoitteena on luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestäväen enimmäistuoton MSY:n tasolla Euroopan unionin ja kalastuslain asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Lohenkalastusta säädellään kansallisesti valtioneuvoston asetuksella 190/2008 lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa. Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus (SopS 91/2010) ja siihen olennaisesti liittyvä kalastussääntö säätelee lohenkalastusta Tornion- ja Muonionjoessa sekä Tornionjoen edustan merialueella.

Lohenkalastusta säädellään lisäksi valtioneuvoston asetuksella 436/2011 Tornionjoen kalastusalueella sovellettavista kansallisista kalastusmääräyksistä. Asetus 436/2011 perustuu Suomen ja Ruotsin väliseen rajajokisopimukseen ja sillä toimeenpannaan sopimukseen kuuluvan Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 7 §:n 8 momentissa olevaa määräystä kansallisesta päätöksestä lohenkalastuksesta merialueella ja siihen liittyvästä valvonnasta. Asetuksen 436/2011 säännökset lohenkalastuksesta noudattavat asetuksessa 190/2008 vahvistettuja periaatteita.

Lohenkalastuksesta Tornion- ja Muonionjoessa on lisäksi annettu Tasavallan presidentin asetus 438/2011 Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitetun pöytäkirjan voimaansaattamisesta. Asetuksella on voimaansaattettu mm. tiukennettu vaatimus niistä menettelyistä, joita noudatetaan kiinteiden pyydysten kalapesien koennassa.

Maa- ja metsätalousministeriö on lisäksi antanut asetuksen (1471/2011) lohenkalastuksesta Itämeren pääaltaalla vuonna 2012. Asetuksella rajoitetaan suomalaisten kalastusalueiden lohikiintiön hyödyntämistä Itämeren pääaltaalla yhteensä enintään 4 000 loheen 1.1.—31.5.2012 väliseksi ajaksi. Asetuksen tarkoituksena on rajoittaa pyyntiä alueella, jossa lohenkalastus kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin lohikantoihin ja käytetään kalastusmuotoa (siimaa), jonka saaliina pyyntikokoisten lohien lisäksi saadaan alamittaisia lohia. Lisäksi Suomen lohikiintiön rajallisuuden vuoksi oli tarpeen varmistaa, että kiintiötä riittää myös rannikkokalastuksen tarpeisiin.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalastusta, kalastusalueiden rekisteröintiä ja kalastuselinkeinon ohjaamista. Ahvenanmaalla on voimassa maakunnan kalastuslaki (Landskapslagen om fiske i landskapet Åland 39/1956), jota sovelletaan Ahvenanmaalla ja sen aluevesillä. Itsehallintolain 59 b § 2 momentin mukaan valtakunnan viranomaisen päättää toimenpiteistä sellaisessa hallintoasiassa, jossa sekä maakunnalla että valtakunnalla on toimivaltaa. Ennen päätöksentekoa asiasta on neuvoteltava maakunnan viranomaisen kanssa yhteisymmärrykseen pyrkien ja päätöksenteossa maakunnan viranomaisen näkökannat on otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon. Tämä lainkohta soveltuu myös lohenkalastuksen säätelyyn.

5. Lohipolitiikka Euroopan unionissa

Euroopan unionin lohipolitiikka perustuu yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteisiin siten kun siitä on säädetty neuvoston asetuksessa 2371/2002 elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot Suomi mukaan lukien ovat Johannesburgin kestävästä kehityksen huippukokouksessa vuonna 2002 sitoutuneet kalakantojen hyödyntämiseen kestävästä enimmäistuoton tasolla vuoteen 2015 mennessä, jos mahdollista. Euroopan komission ehdotus uudeksi yhteiseksi kalastuspolitiikaksi sisältää pyrkimyksen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Unionin tärkeimmät lohenkalastuksen säätelyn toimenpiteet ovat vuosittain annettavat neuvoston asetukset Itämeren lohikantojen suurimmista sallituista saaliista (TAC). Viimeisin niistä on neuvoston asetus 1256/2011 eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2012 ja asetuksen (EU) N:o 1124/2010 muuttamisesta. Neuvoston asetuksen keskeinen muutos on Itämeren päältä ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla verrattuna vuoden 2011 tasoon. Suomen lohikiintiö Itämeren päältä ja Pohjanlahden alueelle on 31 667 lohta.

EU:n lohipolitiikkaa sisältyy myös neuvoston asetukseen 2187/2005 kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämeren, Belttien ja Juutinrauman vesialueilla, asetuksen (EY) N:o 1434/98 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 88/98 kumoamisesta. Asetus sisältää ajoverkkojen käyttökieltoa koskevan määräyksen sekä lohenkalastuksen kesärauhoitusta, saaliskalojen alamittoja ja pyydysten silmäkokoja koskevia määräyksiä.

Lisäksi Euroopan komissio on 12.8.2011 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Euroopan parlamentti ja neuvosto käsittelevät parhaillaan ehdotusta. Valtioneuvosto on 24.11.2011 antanut eduskunnalle kirjelmän (U 53/2011 vp) komission ehdotuksesta. Maa- ja metsätalousministeriö antaa kevätkauden aikana U-jatkokirjeen ehdotuksesta eikä siten tässä selvityksessä tarkemmin käsittele siihen liittyviä asioita. Ehdotetun asetuksen voimaan tuleminen muodostaa aikanaan kehityksen Euroopan unionin lohipolitiikalle.

6. Intressiryhmien etujen arviointi ja yhteensovittaminen

Lohta kalastavat sekä ammattikalastajat että vapaa-ajankalastajat. Näiden ryhmien sisällä on alaryhmiä kuten avomerikalastajat ja kalastusmatkailijat. Lisäksi lohenkalastukseen liittyy matkailuelinkeino.

Lohenkalastuksen järjestäminen kaikkia kalastajaryhmiä ja lohensuojelijoita tyydyttävällä tavalla on intressien yhteensovittamista. Lohta on rajallinen määrä, joten eri alueiden ja kalastajaryhmien näkemysten yhteensovittaminen kaikkia tyydyttävällä tavalla on haasteellista.

Maa- ja metsätalousministeriö on viime vuosina tehnyt yhteensovittamista koskevaa työtä mm. lohiasetuksen valmistelussa, kalastuslain valmistelussa (vaelluskalakokonaisuus), järjestämällä Pellossa 27–28.8.2009 pidetyn vaelluskalaseminaarin, järjestämällä rajajokisopimukseen liittyviä kuulemistilaisuuksia ja asettamalla sitä koskevan neuvotteluvaltuuskunnan sekä valmistelemalla laajapohjaisessa kehittämissuhteissa kansallisen kalatiestrategian. Ministeriön esityksestä on EU asioita valmistelevalle kalastusjaostolle (EU17) päätetty laajentaa siten, että sen laajaan kokoonpanoon on elinkeinokalatalouden järjestöjen lisäksi otettu Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön ja Suomen luonnonsuojeluliiton edustajat.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on, että eri kalastajaryhmiä kohdellaan yhdenvertaisesti ja oikeudenmukaisesti ja että vuosikymmeniä jatkuneeseen konfliktiin löydetäisiin ratkaisuja. Ministeriö toivoo, että kaikkien organisaatioiden ja sidosryhmien lähtökohtana olisi kaikkia kalastajaryhmiä kunnioittava lähestymistapa ja oikeudenmukaisten sekä yhdenvertaisten ratkaisujen hakeminen tähän monitahoiseen kysymykseen.

7. Suhteellisen vakauden periaate ja ns. kutuvaltioperiaate

EU:n yhteisen kalastuspolitiikan soveltamisen alkuvaiheissa kalastusmahdollisuuksien jaosta jäsenvaltioiden kesken neuvoteltiin vuosittain. Tämä menettely oli työläs ja kustannustehoton. Jakojärjestelmää muutettiin ja sen jälkeen unionissa on jo pitkän ajan sovellettu nk. suhteellisen vakauden periaatetta kalastusmahdollisuuksien osittamisessa jäsenvaltioiden kesken. Periaate sisältyy neuvoston asetukseen (2371/2002, sen artiklaan 20) yhteisestä kalastuspolitiikasta.

Suhteellisen vakauden periaate tarkoittaa, että jäsenvaltiot ja kalastuselinkeinot voivat perustaa lyhyen ja pitemmän aikavälin suunnitelmansa tietoon tulevasta kalastusmahdollisuuksista. Suhteellisen vakauden periaate on jäsenvaltioiden yleisesti hyväksymä ja se muodostaa yhteisen kalastuspolitiikan kulmakiven.

Suhteelliseen vakauteen, eli jäsenvaltioiden kiintiöosuuksiin on ajoittain tehty muutoksia, kuten Itämeren turskakannan tullessa jaetuksi kahteen osaan. Tämä tehtiin kuitenkin niin, ettei yksikään jäsenvaltio voittanut taikka hävinnyt kalastusmahdollisuuksissa.

Suomi on erikseen ja osana Euroopan yhteisöä ratifioinut merioikeusyleissopimuksen, jonka 66 artiklaan sisältyy nk. kutuvaltioperiaate. Tämän periaatteen mukaan pääasiallinen vastuu joissa kutevista kalakannoista on valtioilla, joiden joista ne ovat lähtöisin. Tällaisten maiden tulee olla yhteistyössä muiden maiden kanssa ja toimeenpanna tarvittavat säätelytoimet kalakannan turvaamiseksi. Artikla 66 ei kuitenkaan sisällä määräystä, jonka perusteella Suomi voisi itsenäisesti asettaa lohikiintiön tai määrätä muiden Itämeren jäsenvaltioiden lohenkalastuksesta.

Suomi on merioikeusyleissopimuksen ratifioinnin yhteydessä omalta osaltaan ja osana Euroopan yhteisöä antanut lausuman, jossa muun muassa todetaan, että yhteisön jäsenvaltiot ovat kalavarojen suojelun ja hoidon osalta siirtäneet toimivallan yhteisölle.

Euroopan unionissa päätetään merioikeusyleissopimuksen kalavarojen suojelua ja hoitoa koskevien säännösten soveltamisesta osana yhteistä kalastuspolitiikkaa. Suomi hyväksyi liittymissopimuksessaan kalastuskiintiöiden jaon perustaksi suhteellisen vakauden ja Suomelle kuuluvat osuudet Itämeren lohikiintiöistä.

Suhteellisen vakauden muuttaminen jossakin kalakannassa edellyttäisi komission perusteltua ehdotusta. Muuttaminen niin, että joidenkin maiden osuudet suurentuisivat ja toisten vastaavasti pienentyisivät, on lähtökohtaisesti hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta. Jäsenvaltiot eivät yleensä ole valmiita luopumaan pyyntimahdollisuuksistaan toisten hyväksi.

Komissio on yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan asetuksen uudistamisesta tekemässään ehdotuksessa todennut, että se haluaa säilyttää suhteellisen vakauden periaatteen. Suhteellisen vakauden periaate sisältyy ehdotuksen 16 artiklaan, jonka mukaan "*Jäsenvaltioille jaetut kalastusmahdollisuudet takaavat kullekin jäsenvaltiolle kalastustoiminnan suhteellisen vakauden kunkin kalakannan tai kalastuksen osalta*".

Yhteisen kalastuspolitiikan ja suhteellisen vakauden velvoittavuuden vuoksi maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että vaikuttamisen resursseja kannattaa lohien TAC:n uudelleen jakamisen sijaan suunnata muihin EU:n lohipolitiikkaa koskeviin linjauksiin.

8. Lohenkalastusta koskevat kansalliset linjaukset ja uudet aloitteet

Suomalaisten lohienkalastusta säädellään em. tavoitteiden ja säännösten perusteella. Vuonna 2012 merkittävä muutos on Suomen Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla. Ratkaisuun liittyy tarve rajoittaa ja valvoa lohienkalastusta Itämeren pääaltaalla sekä sen aiheuttamat vaikutukset.

Lohenkalastuksen kestävä järjestäminen

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa lohienpolitiikan pitkäjänteisenä tavoitteena, että:

- Luonnonlohikantoja vahvistetaan ja hyödynnetään kestävästi enimmäistuoton mukaisesti ja niiden geneettinen monimuotoisuus turvataan, ja
- Rannikoilla harjoitettavalla lohien ammattikalastuksella sekä joki- ja merialueilla harjoitettavalla lohien vapaa-ajankalastuksella on yhteinen ja parempi tulevaisuus.

Molempien lohienkalastusmuotojen osalta pyritään yhteistyössä osapuolten kesken parantamaan edellytyksiä niin, että rannikkokalastus on elinkeinona kannattavaa ja että se vapaa-aikana tuottaa saalista ja elämyksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa otsikkojen 2 ja 3 alla tehtyjen arvioiden perusteella tuoda esille, että:

1. Suomalaisten kalastusalusten lohienkalastus Itämeren pääaltaalla on tarkoitus minimoida.

Uutena aloitteena ministeriö aikoo kiireellisesti käynnistää selvitykset toimenpiteistä, joiden mukaan:

2. Lohenkalastusta rannikolla säädeltäisiin kalastajakohtaisilla lohikiintiöillä ja että ne muodostaisivat lohenkalastuksen kansallisen säätelyn perustan.
3. Muiden kuin rekisteröityneiden kaupallisten kalastajien lohenkalastusta verkoilla ja isorysillä rajoitettaisiin tai se kiellettäisiin.
4. Velvoitettaisiin ammattikalastajia osana valvontasäännösten jäljitettävyyssvelvoitteita merkitsemään myytävät saalislohet ulkoisesti siten, että kiintiöiden seuranta ja säännösten valvonta olisi tehokasta.

Lohen vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailun edistämiseksi Suomen rannikkoalueilla ja lohijoissa ratkaisevaa on rannikolle tulevien ja jokiin nousevien lohien määrät. Vapaa-ajankalastajan kannalta saalismahdollisuus on tärkeä tekijä kalastuselämyksen lisäksi.

Lohikiintiön pienentäminen ja rajoitukset Itämeren pääaltaalla sekä siihen liittyvät komission ja jäsenvaltioiden valvontatoimenpiteet tukevat kehitystä, joka suhteellisesti voi lisätä Suomen vesille ja jokiin tulevia lohimääriä. Myös Ruotsin vastaavat päätökset lohenkalastuksen rajoituksista tukevat em. kehitystä.

Edellä ja jäljempänä mainituilla toimilla maa- ja metsätalousministeriön arvioi, että:

- Jokiin nousevat lohimäärät suurenevat ja että Tornionjoen lohikannan rohkaiseva kehitys voidaan ylläpitää ja Simojoen lohikannan tilanne paranee ja että molemmat lohikannat täyttävät tavoitteen kestävästä enimmäistuotosta,
- Rannikon ammattikalastuksen edellytykset paranisivat, se olisi suunnitelmallisempaa ja lohisaaliista saatava arvo suurenisi, ja että
- Vapaa-ajankalastuksen edellytykset paranisivat ja siten myös rannikon ja jokivarsien matkailuelinkeinoa voitaisiin kehittää suunnitelmallisemmin.

Lohen rannikkokalastuksen rakenne ja merkitys

Vuonna 2011 yhteensä 199 kalastajaa ilmoitti lohisaalista ja heistä 95 oli saanut vähintään 50 lohta, 69 vähintään 100 lohta ja 14 vähintään 500 lohta. Vuonna 2011 lohisaalista ilmoittaneiden rannikkokalastajien keski-ikä oli 55 vuotta. Vähintään 100 lohien saaliin ilmoittaneiden kalastajien keski-ikä oli 52 vuotta ja heidän joukossaan oli 22 kalastajaa, jotka olivat täyttäneet vähintään 60 vuotta. Tässä ryhmässä ikähaitari oli 60–76 vuotta ja valtaosa kalasti lohta Pohjanlahdella.

Lohen ammattikalastajat kalastavat rannikolla myös muita kalalajeja kuin lohta. Vuonna 2011 lohta ilmoittaneiden ammattikalastajien kokonaissaalis sisälsi mm. 137 tonnia siikaa, 120 tonnia ahventa, 65 tonnia kuhaa, 35 tonnia haukea ja 15 tonnia madetta. Nämä saalismäärät muodostavat yhdessä 372 tonnia, joka edustaa n. 23 prosenttia kyseisten lajien yhteissaaliista koko rannikkoalueella vuonna 2011.

Tämä osoittaa, että lohenkalastuksen edellytykset vaikuttavat myös rannikon ammattikalastajien yleisiin toimintaedellytyksiin ja kotimaisen kalan saatavuuteen markkinoilla. Tämän vuoksi maa- ja

metsätalousministeriö pyrkii siihen, että rannikkokalastuksen edellytykset ml. lohenkalastus voisivat kokonaisuutena parantua.

Vaikuttaminen Euroopan unionin lohipolitiikkaan

Maa- ja metsätalousministeriö tulee antamaan eduskunnalle U-jatkokirjeen Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Tässä selvityksessä ministeriö pitäytyy näkemyksiinsä siitä, että Suomen tulisi ehdottaa komissiolle, että:

5. Saaliiksi tulevan alamittaisen lohen ja sen poisheittämisen lopettamiseksi Itämeren kalastussäännöksiin sisällytetään siimakalastuskauden merkittävä lyhentäminen tai peräti lohisiiman käyttöä koskeva kielto,
6. Saaliiksi saadut lohjet velvoitetaan purkamaan maihin ja luovutaan nykyisestä alamittaisten lohien mereen heittämisen velvoitteesta ja käytännöstä, ja että
7. Ehdotukseen Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta sisältyisi mahdollisuus tukea myös vaelluskalojen vaellusreittien ennallistamista.

Ministeriö on alkuvuonna 2012 käynyt valmistelevia keskusteluja komission ja Itämeren jäsenvaltioiden virkamiesten kanssa mahdollisuuksista vähentää lohen siimakalastuksessa saatavaa alamittaisten lohien määrää sekä ottaa käyttöön saaliiksi saadun lohen mereen heittämisen kielto.

Laiton lohenkalastus eteläisellä Itämerellä

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa kaikkia niitä toimia, jolla epäilty puolalaisten kalastajien ilmoittamaton ja siten laiton lohenkalastus voitaisiin eliminoida. Ministeriö on tässä tarkoituksessa tammikuussa 2012 lähettänyt kirjeen komissiolle ja kysynyt mihin toimiin komissio aikoo asiassa ryhtyä. Ministeriö on huomauttanut, että Puolan lohikiintiö vuodelle 2012 riittänee vain tammikuun ajan, mikäli ICES:n arvioima Puolan raportoimaton lohisaalis on todellinen. Komissiolla on riittävän näytön perusteella mahdollisuus mm. sulkea Puolan lohenkalastus ajankohdasta, jolloin komissio arvioi Puolan lohikiintiön täytyvän.

Suomi on EU:n tasolla ollut aloitteellinen lohen kalastuksen valvonnan tehostamiseksi ja raportoimattoman kalastuksen lopettamiseksi. EU:n komissio onkin valmistelemassa Itämeren lohenkalastuksen erityistä valvontaohjelmaa. Erityinen valvontaohjelma, jossa määritellään mm. valvonnan ja tarkastusten viitetasot, toimii velvoitteena ja perustana laatia kullekin Itämeren jäsenvaltiolle kansalliset riskiperusteiset valvontaohjelmat. Lisäksi se toimii perustana myöhemmin laadittavalle Euroopan kalastusvalvontaviraston (EFCA) koordinoimalle Itämeren lohen yhteisvalvontaohjelmalle (JDP, Joint Deployment Plan) ja jäsenvaltioiden yhteisvalvontakampanjoille.

Hylkeet ja lohikannat

Ammattikalastuksen toimintaedellytykset merialueella ovat merkittävästi heikentyneet hyljekantojen aiheuttamien saalis- ja pyydysvahinkojen seurauksena. Aikuinen harmaahylje syö päivässä keskimäärin 4–7 kiloa kalaa. Harmaahylkeiden ravinto koostuu mm. silakasta, kilohailista, siiasta ja lohesta. Toistaiseksi puuttuu tarkempia arvioita siitä, kuinka paljon nuoria ja aikuisia lohia tulee hylkeiden syömiksi. ICES:n lohikantamallissa oletetaan, että noin 10 % kutuvaelluksella

olevista lohista päätyy hylkeiden syömiksi. Harmaahylkeiden merkitystä post-smoltti kuolevuuden aiheuttajina on myös arvioitu ICES:n toimesta ja todettu, että sillä voi olla merkitystä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa vuosittain määräyksen suurimmista sallituista hylkeiden saalismääristä, jotka perustuvat Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen antamiin arvioihin Suomen aluevesillä pääasiassa esiintyvien hyljekantojen kestävästä verotuksesta. Myönnettyjen pyyntilupien käyttö on metsästyksen haasteellisuuden vuoksi jäänyt vajaaksi.

Metsästyksen lisäksi ministeriö toteuttaa erilaisia toimenpiteitä kalastusvahinkojen vähentämiseksi, kuten tuen myöntäminen hylkeenkestävien pyydysten kehittämiseen ja niiden hankkimiseen. Lisäksi ministeriö myöntää rannikon ammattikalastajille nk. sietopalkkioita hylkeiden aiheuttamien vahinkojen kompensoimiseksi.

Suurten hyljekantojen aiheuttamien vaikutusten vähentämiseksi ministeriö harkitsee uusia toimenpiteitä, jolla:

8. Tehostettaisiin hylkeiden metsäystä siihen hyvin soveltuvilla alueilla ja alueilla, joissa hylkeiden vaikutus lohikantoihin on merkittävä, ja
9. Selvitettäisiin hylkeiden vaikutusta Pohjanlahdella kutuvaelluksella oleviin lohimääriin sellaisilla alueilla, joissa hylkeiden oletetaan suuremmissa määrin saalistavan vapaana uivia lohia.

Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön soveltaminen

Kesällä 2011 sovellettiin ensimmäistä kertaa Suomen ja Ruotsin välistä uutta rajajokisopimusta ja siihen kuuluvaa kalastussääntöä. Lisäksi sovellettiin kalastussäännön 16 §:n mukaisesti sovittuja merikalastuksen tiukennettuja valvontatoimia. Niissä asetetaan ennen lohenkalastuskautta kiinteillä pyydyksillä tapahtuvalle kalastukselle vaatimuksia kalapesien päivittäisen koennan suorittamiseksi. Koennassa kalapesä tulee nostaa ylös vedestä niin, että koko kalapesän saalis ja pyydykseen joutuneiden lohien ja taimenten varovainen vapauttaminen voidaan valvojan toimesta yksiselitteisesti todentaa.

Suomen valvojien havaintojen perusteella kalastajien ja valvojien toiminta Ruotsin puolella otti kesällä 2011 askeleen oikeaan suuntaan. Kalastus kiinteillä pyydyksillä aloitettiin myöhemmin kuin ennen ja ennen lohenkalastuksen alkua tapahtuneessa valvonnassa niistä vapautettiin lohia.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistautuu Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitettuihin vuotuisiin neuvotteluihin Ruotsin kanssa kalastussäännön mahdollisista mukautuksista. Vuoden 2012 neuvottelujen osalta ministeriö on pyytänyt lausunnot alueen sidosryhmiltä. Ministeriö tulee lausuntojen ja neuvotteluvaltuuskunnan keskustelujen perusteella ja ottaen huomioon kalakantojen kehitys asettamaan neuvottelutavoitteensa.

Suomen yleistavoitteena neuvotteluissa on edelleen se, että lohenkalastus merialueella järjestettäisiin yhdenmukaisesti sekä Suomessa että Ruotsissa. Ruotsi on toistaiseksi aloittanut kalastuksensa kahdeksan päivää ennen Suomea. Lisäksi neuvotteluissa pidetään yllä vaatimusta sääntöjen noudattamisen tehokkaasta valvonnasta.

Eduskunta on edellyttänyt, että kalastuksen säätelyn, valvonnan ja seurannan tuloksista sekä kalastussäännön 16 §:n mukaisista toimista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys

1.10.2012 mennessä. Maa- ja metsätalousministeriö tulee kyseisessä selvityksessä tarkemmin selostamaan rajajokisopimuksen soveltamisen tuloksia.

Uutena aloitteena ministeriö selvittää mahdollisuutta parantaa jokikalastussaaliita koskevaa tietopohjaa siten, että:

10. Lohisaaliin ilmoitusvelvollisuus otettaisiin käyttöön Tornionjoen jokikalastuksessa. Tämä tapahtuisi velvoittamalla kalastuskortin ostajaa ilmoittamaan lohi- ja taimensaaliinsa. Ilmoitus olisi tehtävä myös kalastuksesta silloin, kun saalista ei olisi saatu.

Kalatiestrategia

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kansallisen kalatiestrategian valmistelun asettamalla 2.10.2009 laajapohjaisen kehittämissyhmän. Strategiatyön käynnistämisen taustalla olivat vesienhoitosuunnitelmien laadinnassa esille nousseet kehittämistarpeet, sitoutuminen vesienhoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen sekä tiedot lukuisten vaelluskalakantojemme heikosta tai edelleen heikkenevästä tilasta. Strategia valmistui joulukuussa 2011 ja se on tarkoitus hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätökseksi.

Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Strategian visiona on, että elinvoimaiset vaelluskalakannat lisääntyvät luonnossa mahdollistaen monimuotoisuuden säilymisen ja kestävä kalastuksen. Tämä mahdollistuu kestävimällä tavalla vaellusyhteyden palauttamisella ja muilla luontaista lisääntymiskiertoa tukevilla toimenpiteillä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää vesistöistä ja kalakannasta riippuen useiden toimenpiteiden keinovalikoimaa, jossa kalatiet ovat yhtenä keskeisenä osana.

Kalateiden mahdollistama vaelluskalojen nousu jokeen luo edellytyksiä myönteisten yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten kehittymiselle sekä kestävä kalastuksen järjestämiselle. Kalatiestrategialla pyritään myös selkeyttämään kalateiden tarpeen arviointiin ja kohteiden valintaan liittyviä kysymyksiä, tukemaan ja parantamaan yhteistoimintaa hankkeiden edistämiseksi sekä edistämään vaelluskalojen elvyttämiseen liittyvien muiden tukitoimien toteutumista osana kalatieratkaisuja.

11. Kalatiestrategian toiminta-ajatuksena on painopisteen siirtäminen pitkällä aikavälillä istutuksista kalojen luontaisen lisääntymiskierron ylläpitämiseen ja palauttamiseen. Rakennetuissa joissa parannetaan kalojen kulkumahdollisuuksia ja edistetään potentiaalisten lisääntymisaluiden käyttöönottoa esimerkiksi kalateiden, uomien vesittämisen ja perattujen koskien kunnostamisen avulla.

Strategian toimintalinjoina ovat kalatieratkaisujen monitavoitteinen arviointi ja priorisointi, yhteistyön lisääminen ja rahoituksen järjestäminen, velvoitehoidon suuntaaminen kalojen luontaista elinkiertoa tukevaksi, kalojen kulun ja lisääntymisen huomioiminen säännöstelykäytäntöjen kehittämisessä, kalastuksen säätelyn kehittäminen kalan kulun turvaamiseksi, tutkimuksen ja seurannan lisääminen ja muiden vaelluskalakantoja elvyttävien ja suojelevien toimenpiteiden toteuttaminen.

SELVITYS HALLITUKSEN ITÄMEREN LOHENKALASTUSTA KOSKEVASTA KANSALLISESTA JA EU-POLITIIKASTA**1. Tausta**

Eduskunnan suuri valiokunta on kokouksessa 11.11.2011 hyväksymässään lausumassa (SuVX 113/2011 vp) kirjannut, että "Suuri valiokunta edellyttää, viitaten perustuslain 97 ja 47 §:ään että valtioneuvosto toimittaa suurelle valiokunnalle sekä maa- ja metsätalousvaliokunnalle 15.12.2011 mennessä kattavan selvityksen hallituksen Itämeren lohenkalastusta koskevasta kansallisesta ja EU-politiikasta. Selvityksessä tulee käsitellä mm. arviota Itämeren lohikantojen tilasta ja kalastuksen kestävydestä sekä hallituksen käsitystä lohenkalastuksen eri intressiryhmien etujen arvioinnista ja yhteensovittamisesta." Ministeriö on pyynnöstään saanut lisäaikaa selvityksen antamiseen 31.1.2012 saakka.

2. Arvio Itämeren luonnonlohikantojen tilasta

Itämeressä on noin 30 luonnonlohikantaa. Tuorein kansainvälinen arvio näiden lohikantojen tilasta on keväällä 2011 valmistunut kansainvälisen merentutkimusneuvoston (International Council for the Exploration of the Sea, ICES) raportti.

Suomen luonnonlohikannat ovat Tornionjoen lohikanta ja Simojoen lohikanta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) on maa- ja metsätalousministeriön asettamassa työryhmässä arvioinut Suomen lohikantojen tilaa. Työryhmätyön tuloksista on raportoitu RKTL:n 31.10.2011 valmistuneessa työraportissa 12/2011.

Maa- ja metsätalousministeriö käyttää lohenkalastuksen säätelyssä parasta käytettävissä olevaa tietoa lohikantojen tilasta. ICES:n ja RKTL:n tiedot muodostavat siten ministeriön kannanottojen lähtökohdan.

Maa- ja metsätalousministeriön käsitys Itämeren luonnonlohikantojen yleisilasta on yhdenmukainen RKTL:n työraportin sisältyvän perusarvion kanssa. RKTL:n työraportin tiivistelmä toteaa, että:

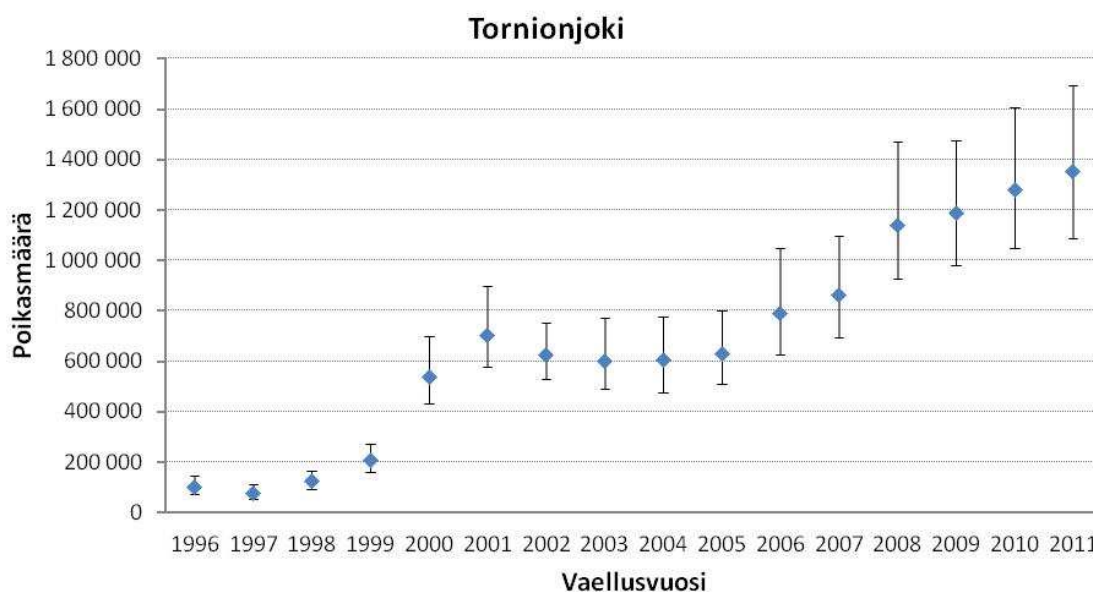
"Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) vuonna 2011 tekemän arvion mukaan useat Perämeren luonnonlohikannat ovat lohikantojen pitkäaikaisen elpymisen ja suojelun mahdollistavalla vähimmäistasolla tai lähellä sitä. Perämeren alueen lohijokien vaelluspoikastuotannon on arvioitu lähes kymmenkertaiseen vuodesta 1997, mutta jokikohtaiset erot poikastuotannossa ovat edelleen suuria. Kasvaneen luonnon poikastuotannon lohikantoja elvyttävää vaikutusta heikentää lisääntynyt merivaelluksen alkuvaiheen kuolevuus. Myös avomerikalastuksen pyyntiteho (kalastuskuolevuus) on muutamana viime vuonna kasvanut, ja sen arvioidaan palanneen samalle tasolle kuin viimeisinä vuosina ennen ajoverkkokieltä. ICES:in neuvonannon mukaan Perämeren lohikantoihin kohdistuva kalastuspaine (kalastuskuolevuus) ei saisi yhtään kasvaa, ja muihin Itämeren lohikantoihin kohdistuvan kalastuksen pitäisi selvästi vähentyä."

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa lisäksi tuoda esille, että Itämeren suurimman luonnonlohikannan (Tornionjoki) kehitys on vuodesta 2000 alkaen ollut rohkaiseva. Lohikantojen hoidossa käytetty tärkein indikaattori on luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määrä. Tornionjoen vaelluspoikasten määräarviot ovat RKTL:n suorittaman ja työraportissa mainitun vaelluspoikaspyynnin perusteella jatkuvasti nousseet vuonna 1999 arvioidusta 175 000 vaelluspoikasesta vuonna 2011 arvioituun 2 010 000 vaelluspoikaseen. Lisäys on ollut yli 10-kertainen.

Vuonna 2011 arvioitu kahden miljoonan vaelluspoikasen määrä ylittää arvion Torniojoen vaelluspoikasten tuotantopotentiaalista, joka ICES:n vuoden 2011 raportissa on asetettu 1,8 miljoonan vaelluspoikasen tasolle. Tämä osoittaa mm. sen, että tuotantomäärän arvioiminen on vaikeaa. Joka tapauksessa Tornionjoen lohikannan tila on tämän keskeisen indikaattorin perusteella kehittynyt hyvin myönteisesti ja Tornionjoen vaelluspoikastuotanto oli vuonna 2011 todennäköisesti kestävä enimmäistuoton (Maximum Sustainable Yield, MSY) tason yläpuolella.

Simojoen lohikannan elpyminen on myös alkanut 1990-luvun lopussa. Simojoen tuottamat vaelluspoikasten määrät eivät kuitenkaan ole kehittyneet yhtä hyvin kuin Tornionjoella.

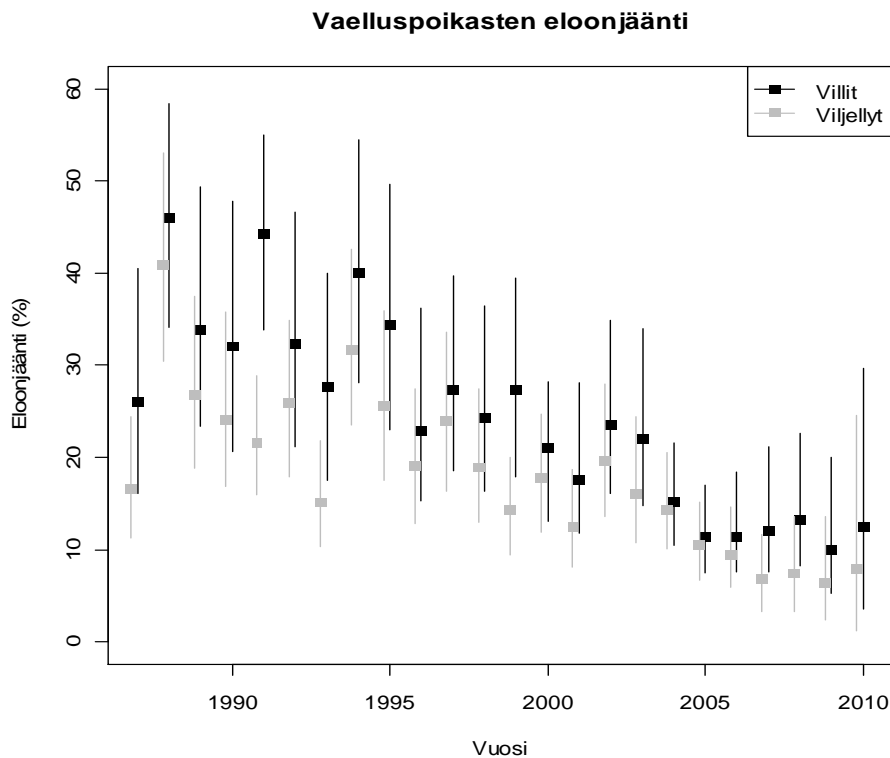
ICES:n mukaan lohikannan tila on MSY tasolla jos vaelluspoikasmäärät ovat 75 % joen arvioidusta tuotantopotentiaalista. Euroopan komissio käyttää samaa 75 % tasoa ehdotuksessaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastusten monivuotisesta suunnitelmasta.

Kuva 1. Lohen luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määräarvio Tornionjoella pohjautuen Itämeren lohikantamallin tuloksiin (RKTL:n työraportti 12/2011). Vuoden 2011 vaelluspoikasten koekalastusten perusteella arvioitua määrää (2 miljoonaa poikasta) ei vielä sisälly mallin laskentaan, joten kuvassa määrä on sitä pienempi.

Nuorten lohien muusta kuin kalastuksesta johtuva korkea kuolevuus (post-smoltti kuolevuus) merivaiheen alussa on todettu merkittäväksi 2000-luvun alussa muodostuneeksi ongelmaksi. Post-smoltti vaihe käsittää merivaellukselle lähdöstä aina seuraavan vuoden kesän alkun. Kuolevuuden

tarkkaa syytä ei tiedetä, mutta sen on epäilty aiheutuvan Itämeren muuttuneesta ja heikentyneestä tilasta kuten hapettomista pohjista ja sen vaikutuksista ravintoverkkoihin, Itämeren alueen suursäätötilan muutoksista sekä suurentuneesta harmaahyljekannasta. Kuolleisuutta aiheutuu sekä luonnonkudusta peräisin oleville lohille ja erityisesti istutetuille lohille. Kuolevuuden seurauksena lohi-istutuksista saatu tulos on heikko.

Kuva 2. Lohen vaelluspoikasten mereen tulon jälkeinen eloonjäänti (post-smoltti kuolevuus). Musta neliö kuvaa luonnonpoikasten ja harmaa istutettujen poikasten eloonjääntiä (RKTL:n työraportti 12/2011).

Post-smoltti kuolevuus ei toistaiseksi ole vaikuttanut Tornionjoen poikastuotantoon siten, että poikasmäärät olisivat kääntyneet laskuun. Kuolevuus on kuitenkin leikannut jokeen nousevia lohimääriä ja näin ollen vaikuttanut kutukannan kokoon. Kuolevuudella on myös suuri merkitys lohisaaliisiin meri- ja jokialueilla.

3. Arvio Itämeren lohien kalastuksen kestävydestä

Maa- ja metsätalousministeriön arvio lohien kalastuksen kestävydestä perustuu ICES:n ja RKTL:n raporteissa tehtyihin arvioihin. Ministeriö arvioi, että suurimmat ongelmat lohien kalastuksen kestävydessä ovat Itämeren pääaltaalla. Lohien kalastus Itämeren pääaltaalla kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin, kalamäärältään pieniin lohikantoihin. Tällä alueella käytettävä pääasiallinen pyydys on ajosiima. Tässä pyyntimuodossa saadaan pyyntikokoisten (vähintään 60 cm) lohien lisäksi saaliiksi myös alamittaisia (alle 60 cm) lohia.

Euroopan unionin säännösten mukaan alamittaiset kalat tulee heittää takaisin mereen. Ministeriön käsityksen mukaan siimojen koukkuihin tarttuneet lohet vahingoittuvat usein lopullisesti, joten pyyntimuoto aiheuttaa tarpeetonta lohien kuolleisuutta. Euroopan unionissa pyritään yleisesti pääsemään eroon kalojen mereen heittämisestä, jota tavoitetta tulee myös soveltaa lohien kalastukseen.

Lohenkalastukseen Itämeren pääaltaalla liittyy vahvoja epäilyjä laajamittaisesta ilmoittamattomasta, eli laittomasta lohenkalastuksesta. Erityisesti puolalaiset kalastajat ovat ICES:n arvioiden mukaan harjoittaneet ilmoittamatonta lohenpyyntiä. Puolalaiset lohenkalastajat ovat vuonna 2008 voimaan astuneen ajoverkkokiellon jälkeen merkittävästi lisänneet ajosiimapyyntiään, ICES:in tietojen mukaan n. 20-kertaiseksi.

Itämeren pääaltaalla lisääntynyt ajosiimapyynti ja laitton kalastus vaikuttavat välittömästi myös Pohjanlahden ja Suomenlahden lohikantoihin. Viime vuosina ilmoittamattoman ja poisheitetyn lohisaaliin määrä on yhteensä ollut yhtä suuri kuin raportoitu lohisaalis.

4. Kansallinen lohipolitiikka

Kansallinen lohipolitiikka perustuu kalastuslain (582/1982) 1 §:n tavoitteeseen siitä, että *"Kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkipäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon."*

Lisäksi kansallinen lohipolitiikka perustuu Euroopan unionin Suomea suoraan velvoittavaan ja sovellettavaan lainsäädäntöön sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä MSY:n tasolla. Myös kansallisen lohipolitiikan tavoitteena on luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestäväen enimmäistuoton MSY:n tasolla Euroopan unionin ja kalastuslain asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Lohenkalastusta säädellään kansallisesti valtioneuvoston asetuksella 190/2008 lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa. Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus (SopS 91/2010) ja siihen olennaisesti liittyvä kalastussääntö säätelee lohenkalastusta Tornion- ja Muonionjoessa sekä Tornionjoen edustan merialueella.

Lohenkalastusta säädellään lisäksi valtioneuvoston asetuksella 436/2011 Tornionjoen kalastusalueella sovellettavista kansallisista kalastusmääräyksistä. Asetus 436/2011 perustuu Suomen ja Ruotsin väliseen rajajokisopimukseen ja sillä toimeenpannaan sopimukseen kuuluvan Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 7 §:n 8 momentissa olevaa määräystä kansallisesta päätöksestä lohenkalastuksesta merialueella ja siihen liittyvästä valvonnasta. Asetuksen 436/2011 säännökset lohenkalastuksesta noudattavat asetuksessa 190/2008 vahvistettuja periaatteita.

Lohenkalastuksesta Tornion- ja Muonionjoessa on lisäksi annettu Tasavallan presidentin asetus 438/2011 Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitetun pöytäkirjan voimaansaattamisesta. Asetuksella on voimaansaattettu mm. tiukennettu vaatimus niistä menettelyistä, joita noudatetaan kiinteiden pyydysten kalapesien koennassa.

Maa- ja metsätalousministeriö on lisäksi antanut asetuksen (1471/2011) lohenkalastuksesta Itämeren pääaltaalla vuonna 2012. Asetuksella rajoitetaan suomalaisten kalastusalueiden lohikiintiön hyödyntämistä Itämeren pääaltaalla yhteensä enintään 4 000 loheen 1.1.—31.5.2012 väliseksi ajaksi. Asetuksen tarkoituksena on rajoittaa pyyntiä alueella, jossa lohenkalastus kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin lohikantoihin ja käytetään kalastusmuotoa (siimaa), jonka saaliina pyyntikokoisten lohien lisäksi saadaan alamittaisia lohia. Lisäksi Suomen lohikiintiön rajallisuuden vuoksi oli tarpeen varmistaa, että kiintiötä riittää myös rannikkokalastuksen tarpeisiin.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalastusta, kalastusalueiden rekisteröintiä ja kalastuselinkeinon ohjaamista. Ahvenanmaalla on voimassa maakunnan kalastuslaki (Landskapslagen om fiske i landskapet Åland 39/1956), jota sovelletaan Ahvenanmaalla ja sen aluevesillä. Itsehallintolain 59 b § 2 momentin mukaan valtakunnan viranomaisen päättää toimenpiteistä sellaisessa hallintoasiassa, jossa sekä maakunnalla että valtakunnalla on toimivaltaa. Ennen päätöksentekoa asiasta on neuvoteltava maakunnan viranomaisen kanssa yhteisymmärrykseen pyrkien ja päätöksenteossa maakunnan viranomaisen näkökannat on otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon. Tämä lainkohta soveltuu myös lohenkalastuksen säätelyyn.

5. Lohipolitiikka Euroopan unionissa

Euroopan unionin lohipolitiikka perustuu yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteisiin siten kun siitä on säädetty neuvoston asetuksessa 2371/2002 elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot Suomi mukaan lukien ovat Johannesburgin kestävästä kehityksen huippukokouksessa vuonna 2002 sitoutuneet kalakantojen hyödyntämiseen kestävästä enimmäistuoton tasolla vuoteen 2015 mennessä, jos mahdollista. Euroopan komission ehdotus uudeksi yhteiseksi kalastuspolitiikaksi sisältää pyrkimyksen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Unionin tärkeimmät lohenkalastuksen säätelyn toimenpiteet ovat vuosittain annettavat neuvoston asetukset Itämeren lohikantojen suurimmista sallituista saaliista (TAC). Viimeisin niistä on neuvoston asetus 1256/2011 eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2012 ja asetuksen (EU) N:o 1124/2010 muuttamisesta. Neuvoston asetuksen keskeinen muutos on Itämeren päältä ja Pohjanlahden lohen TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla verrattuna vuoden 2011 tasoon. Suomen lohikiintiö Itämeren päältä ja Pohjanlahden alueelle on 31 667 lohta.

EU:n lohipolitiikkaa sisältyy myös neuvoston asetukseen 2187/2005 kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämeren, Belttien ja Juutinrauman vesialueilla, asetuksen (EY) N:o 1434/98 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 88/98 kumoamisesta. Asetus sisältää ajoverkkojen käyttökieltoa koskevan määräyksen sekä lohenkalastuksen kesärauhoitusta, saaliskalojen alamittoja ja pyydysten silmäkokoja koskevia määräyksiä.

Lisäksi Euroopan komissio on 12.8.2011 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Euroopan parlamentti ja neuvosto käsittelevät parhaillaan ehdotusta. Valtioneuvosto on 24.11.2011 antanut eduskunnalle kirjelmän (U 53/2011 vp) komission ehdotuksesta. Maa- ja metsätalousministeriö antaa kevätkauden aikana U-jatkokirjeen ehdotuksesta eikä siten tässä selvityksessä tarkemmin käsittele siihen liittyviä asioita. Ehdotetun asetuksen voimaan tuleminen muodostaa aikanaan kehityksen Euroopan unionin lohipolitiikalle.

6. Intressiryhmien etujen arviointi ja yhteensovittaminen

Lohta kalastavat sekä ammattikalastajat että vapaa-ajankalastajat. Näiden ryhmien sisällä on alaryhmiä kuten avomerikalastajat ja kalastusmatkailijat. Lisäksi lohenkalastukseen liittyy matkailuelinkeino.

Lohenkalastuksen järjestäminen kaikkia kalastajaryhmiä ja lohensuojelijoita tyydyttävällä tavalla on intressien yhteensovittamista. Lohta on rajallinen määrä, joten eri alueiden ja kalastajaryhmien näkemysten yhteensovittaminen kaikkia tyydyttävällä tavalla on haasteellista.

Maa- ja metsätalousministeriö on viime vuosina tehnyt yhteensovittamista koskevaa työtä mm. lohiasetuksen valmistelussa, kalastuslain valmistelussa (vaelluskalakokonaisuus), järjestämällä Pellossa 27–28.8.2009 pidetyn vaelluskalaseminaarin, järjestämällä rajajokisopimukseen liittyviä kuulemistilaisuuksia ja asettamalla sitä koskevan neuvotteluvaltuuskunnan sekä valmistelemalla laajapohjaisessa kehittämissuhteissa kansallisen kalatiestrategian. Ministeriön esityksestä on EU asioita valmistelevalle kalastusjaostolle (EU17) päätetty laajentaa siten, että sen laajaan kokoonpanoon on elinkeinokalatalouden järjestöjen lisäksi otettu Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön ja Suomen luonnonsuojeluliiton edustajat.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on, että eri kalastajaryhmiä kohdellaan yhdenvertaisesti ja oikeudenmukaisesti ja että vuosikymmeniä jatkuneeseen konfliktiin löydetäisiin ratkaisuja. Ministeriö toivoo, että kaikkien organisaatioiden ja sidosryhmien lähtökohtana olisi kaikkia kalastajaryhmiä kunnioittava lähestymistapa ja oikeudenmukaisten sekä yhdenvertaisten ratkaisujen hakeminen tähän monitahoiseen kysymykseen.

7. Suhteellisen vakauden periaate ja ns. kutuvaltioperiaate

EU:n yhteisen kalastuspolitiikan soveltamisen alkuvaiheissa kalastusmahdollisuuksien jaosta jäsenvaltioiden kesken neuvoteltiin vuosittain. Tämä menettely oli työläs ja kustannustehoton. Jakojärjestelmää muutettiin ja sen jälkeen unionissa on jo pitkän ajan sovellettu nk. suhteellisen vakauden periaatetta kalastusmahdollisuuksien osittamisessa jäsenvaltioiden kesken. Periaate sisältyy neuvoston asetukseen (2371/2002, sen artiklaan 20) yhteisestä kalastuspolitiikasta.

Suhteellisen vakauden periaate tarkoittaa, että jäsenvaltiot ja kalastuselinkeinot voivat perustaa lyhyen ja pitemmän aikavälin suunnitelmansa tietoon tulevasta kalastusmahdollisuuksista. Suhteellisen vakauden periaate on jäsenvaltioiden yleisesti hyväksymä ja se muodostaa yhteisen kalastuspolitiikan kulmakiven.

Suhteelliseen vakauteen, eli jäsenvaltioiden kiintiöosuuksiin on ajoittain tehty muutoksia, kuten Itämeren turskakannan tullessa jaetuksi kahteen osaan. Tämä tehtiin kuitenkin niin, ettei yksikään jäsenvaltio voittanut taikka hävinnyt kalastusmahdollisuuksissa.

Suomi on erikseen ja osana Euroopan yhteisöä ratifioinut merioikeusyleissopimuksen, jonka 66 artiklaan sisältyy nk. kutuvaltioperiaate. Tämän periaatteen mukaan pääasiallinen vastuu joissa kutevista kalakannoista on valtioilla, joiden joista ne ovat lähtöisin. Tällaisten maiden tulee olla yhteistyössä muiden maiden kanssa ja toimeenpanna tarvittavat säätelytoimet kalakannan turvaamiseksi. Artikla 66 ei kuitenkaan sisällä määräystä, jonka perusteella Suomi voisi itsenäisesti asettaa lohikiintiön tai määrätä muiden Itämeren jäsenvaltioiden lohenkalastuksesta.

Suomi on merioikeusyleissopimuksen ratifioinnin yhteydessä omalta osaltaan ja osana Euroopan yhteisöä antanut lausuman, jossa muun muassa todetaan, että yhteisön jäsenvaltiot ovat kalavarojen suojelun ja hoidon osalta siirtäneet toimivallan yhteisölle.

Euroopan unionissa päätetään merioikeusyleissopimuksen kalavarojen suojelua ja hoitoa koskevien säännösten soveltamisesta osana yhteistä kalastuspolitiikkaa. Suomi hyväksyi liittymissopimuksessaan kalastuskiintiöiden jaon perustaksi suhteellisen vakauden ja Suomelle kuuluvat osuudet Itämeren lohikiintiöistä.

Suhteellisen vakauden muuttaminen jossakin kalakannassa edellyttäisi komission perusteltua ehdotusta. Muuttaminen niin, että joidenkin maiden osuudet suurentuisivat ja toisten vastaavasti pienentyisivät, on lähtökohtaisesti hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta. Jäsenvaltiot eivät yleensä ole valmiita luopumaan pyyntimahdollisuuksistaan toisten hyväksi.

Komissio on yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan asetuksen uudistamisesta tekemässään ehdotuksessa todennut, että se haluaa säilyttää suhteellisen vakauden periaatteen. Suhteellisen vakauden periaate sisältyy ehdotuksen 16 artiklaan, jonka mukaan "*Jäsenvaltioille jaetut kalastusmahdollisuudet takaavat kullekin jäsenvaltiolle kalastustoiminnan suhteellisen vakauden kunkin kalakannan tai kalastuksen osalta*".

Yhteisen kalastuspolitiikan ja suhteellisen vakauden velvoittavuuden vuoksi maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että vaikuttamisen resursseja kannattaa lohien TAC:n uudelleen jakamisen sijaan suunnata muihin EU:n lohipolitiikkaa koskeviin linjauksiin.

8. Lohenkalastusta koskevat kansalliset linjaukset ja uudet aloitteet

Suomalaisten lohienkalastusta säädellään em. tavoitteiden ja säännösten perusteella. Vuonna 2012 merkittävä muutos on Suomen Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla. Ratkaisuun liittyy tarve rajoittaa ja valvoa lohienkalastusta Itämeren pääaltaalla sekä sen aiheuttamat vaikutukset.

Lohenkalastuksen kestävä järjestäminen

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa lohienpolitiikan pitkäjänteisenä tavoitteena, että:

- Luonnonlohikantoja vahvistetaan ja hyödynnetään kestävästi enimmäistuoton mukaisesti ja niiden geneettinen monimuotoisuus turvataan, ja
- Rannikoilla harjoitettavalla lohien ammattikalastuksella sekä joki- ja merialueilla harjoitettavalla lohien vapaa-ajankalastuksella on yhteinen ja parempi tulevaisuus.

Molempien lohienkalastusmuotojen osalta pyritään yhteistyössä osapuolten kesken parantamaan edellytyksiä niin, että rannikkokalastus on elinkeinona kannattavaa ja että se vapaa-aikana tuottaa saalista ja elämyksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa otsikkojen 2 ja 3 alla tehtyjen arvioiden perusteella tuoda esille, että:

1. Suomalaisten kalastusalusten lohienkalastus Itämeren pääaltaalla on tarkoitus minimoida.

Uutena aloitteena ministeriö aikoo kiireellisesti käynnistää selvitykset toimenpiteistä, joiden mukaan:

2. Lohenkalastusta rannikolla säädeltäisiin kalastajakohtaisilla lohikiintiöillä ja että ne muodostaisivat lohenkalastuksen kansallisen säätelyn perustan.
3. Muiden kuin rekisteröityneiden kaupallisten kalastajien lohenkalastusta verkoilla ja isorysillä rajoitettaisiin tai se kiellettäisiin.
4. Velvoitettaisiin ammattikalastajia osana valvontasäännösten jäljitettävyyssvelvoitteita merkitsemään myytävät saalislohet ulkoisesti siten, että kiintiöiden seuranta ja säännösten valvonta olisi tehokasta.

Lohen vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailun edistämiseksi Suomen rannikkoalueilla ja lohijoissa ratkaisevaa on rannikolle tulevien ja jokiin nousevien lohien määrät. Vapaa-ajankalastajan kannalta saalismahdollisuus on tärkeä tekijä kalastuselämyksen lisäksi.

Lohikiintiön pienentäminen ja rajoitukset Itämeren pääaltaalla sekä siihen liittyvät komission ja jäsenvaltioiden valvontatoimenpiteet tukevat kehitystä, joka suhteellisesti voi lisätä Suomen vesille ja jokiin tulevia lohimääriä. Myös Ruotsin vastaavat päätökset lohenkalastuksen rajoituksista tukevat em. kehitystä.

Edellä ja jäljempänä mainituilla toimilla maa- ja metsätalousministeriön arvioi, että:

- Jokiin nousevat lohimäärät suurenevat ja että Tornionjoen lohikannan rohkaiseva kehitys voidaan ylläpitää ja Simojoen lohikannan tilanne paranee ja että molemmat lohikannat täyttävät tavoitteen kestävästä enimmäistuotosta,
- Rannikon ammattikalastuksen edellytykset paranisivat, se olisi suunnitelmallisempaa ja lohisaaliista saatava arvo suurenisi, ja että
- Vapaa-ajankalastuksen edellytykset paranisivat ja siten myös rannikon ja jokivarsien matkailuelinkeinoa voitaisiin kehittää suunnitelmallisemmin.

Lohen rannikkokalastuksen rakenne ja merkitys

Vuonna 2011 yhteensä 199 kalastajaa ilmoitti lohisaalista ja heistä 95 oli saanut vähintään 50 lohta, 69 vähintään 100 lohta ja 14 vähintään 500 lohta. Vuonna 2011 lohisaalista ilmoittaneiden rannikkokalastajien keski-ikä oli 55 vuotta. Vähintään 100 lohien saaliin ilmoittaneiden kalastajien keski-ikä oli 52 vuotta ja heidän joukossaan oli 22 kalastajaa, jotka olivat täyttäneet vähintään 60 vuotta. Tässä ryhmässä ikähaitari oli 60–76 vuotta ja valtaosa kalasti lohta Pohjanlahdella.

Lohen ammattikalastajat kalastavat rannikolla myös muita kalalajeja kuin lohta. Vuonna 2011 lohta ilmoittaneiden ammattikalastajien kokonaissaalis sisälsi mm. 137 tonnia siikaa, 120 tonnia ahventa, 65 tonnia kuhaa, 35 tonnia haukea ja 15 tonnia madetta. Nämä saalismäärät muodostavat yhdessä 372 tonnia, joka edustaa n. 23 prosenttia kyseisten lajien yhteissaaliista koko rannikkoalueella vuonna 2011.

Tämä osoittaa, että lohenkalastuksen edellytykset vaikuttavat myös rannikon ammattikalastajien yleisiin toimintaedellytyksiin ja kotimaisen kalan saatavuuteen markkinoilla. Tämän vuoksi maa- ja

metsätalousministeriö pyrkii siihen, että rannikkokalastuksen edellytykset ml. lohenkalastus voisivat kokonaisuutena parantua.

Vaikuttaminen Euroopan unionin lohipolitiikkaan

Maa- ja metsätalousministeriö tulee antamaan eduskunnalle U-jatkokirjeen Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Tässä selvityksessä ministeriö pitäytyy näkemyksiinsä siitä, että Suomen tulisi ehdottaa komissiolle, että:

5. Saaliiksi tulevan alamittaisen lohen ja sen poisheittämisen lopettamiseksi Itämeren kalastussäännöksiin sisällytetään siimakalastuskauden merkittävä lyhentäminen tai peräti lohisiiman käyttöä koskeva kielto,
6. Saaliiksi saadut lohjet velvoitetaan purkamaan maihin ja luovutaan nykyisestä alamittaisten lohien mereen heittämisen velvoitteesta ja käytännöstä, ja että
7. Ehdotukseen Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta sisältyisi mahdollisuus tukea myös vaelluskalojen vaellusreittien ennallistamista.

Ministeriö on alkuvuonna 2012 käynyt valmistelevia keskusteluja komission ja Itämeren jäsenvaltioiden virkamiesten kanssa mahdollisuuksista vähentää lohen siimakalastuksessa saatavaa alamittaisten lohien määrää sekä ottaa käyttöön saaliiksi saadun lohen mereen heittämisen kielto.

Laiton lohenkalastus eteläisellä Itämerellä

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa kaikkia niitä toimia, jolla epäilty puolalaisten kalastajien ilmoittamaton ja siten laiton lohenkalastus voitaisiin eliminoida. Ministeriö on tässä tarkoituksessa tammikuussa 2012 lähettänyt kirjeen komissiolle ja kysynyt mihin toimiin komissio aikoo asiassa ryhtyä. Ministeriö on huomauttanut, että Puolan lohikiintiö vuodelle 2012 riittänee vain tammikuun ajan, mikäli ICES:n arvioima Puolan raportoimaton lohisaalis on todellinen. Komissiolla on riittävän näytön perusteella mahdollisuus mm. sulkea Puolan lohenkalastus ajankohdasta, jolloin komissio arvioi Puolan lohikiintiön täyttyvän.

Suomi on EU:n tasolla ollut aloitteellinen lohen kalastuksen valvonnan tehostamiseksi ja raportoimattoman kalastuksen lopettamiseksi. EU:n komissio onkin valmistelemassa Itämeren lohenkalastuksen erityistä valvontaohjelmaa. Erityinen valvontaohjelma, jossa määritellään mm. valvonnan ja tarkastusten viitetasot, toimii velvoitteena ja perustana laatia kullekin Itämeren jäsenvaltiolle kansalliset riskiperusteiset valvontaohjelmat. Lisäksi se toimii perustana myöhemmin laadittavalle Euroopan kalastusvalvontaviraston (EFCA) koordinoimalle Itämeren lohen yhteisvalvontaohjelmalle (JDP, Joint Deployment Plan) ja jäsenvaltioiden yhteisvalvontakampanjoille.

Hylkeet ja lohikannat

Ammattikalastuksen toimintaedellytykset merialueella ovat merkittävästi heikentyneet hyljekantojen aiheuttamien saalis- ja pyydysvahinkojen seurauksena. Aikuinen harmaahylje syö päivässä keskimäärin 4–7 kiloa kalaa. Harmaahylkeiden ravinto koostuu mm. silakasta, kilohailista, siiasta ja lohesta. Toistaiseksi puuttuu tarkempia arvioita siitä, kuinka paljon nuoria ja aikuisia lohia tulee hylkeiden syömiksi. ICES:n lohikantamallissa oletetaan, että noin 10 % kutuvaelluksella

olevista lohista päätyy hylkeiden syömiksi. Harmaa hylkeiden merkitystä post-smoltti kuolevuuden aiheuttajina on myös arvioitu ICES:n toimesta ja todettu, että sillä voi olla merkitystä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa vuosittain määräyksen suurimmista sallituista hylkeiden saalismääristä, jotka perustuvat Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen antamiin arvioihin Suomen aluevesillä pääasiassa esiintyvien hyljekantojen kestävästä verotuksesta. Myönnettyjen pyyntilupien käyttö on metsästyksen haasteellisuuden vuoksi jäänyt vajaaksi.

Metsästyksen lisäksi ministeriö toteuttaa erilaisia toimenpiteitä kalastusvahinkojen vähentämiseksi, kuten tuen myöntäminen hylkeenkestävien pyydysten kehittämiseen ja niiden hankkimiseen. Lisäksi ministeriö myöntää rannikon ammattikalastajille nk. sietopalkkioita hylkeiden aiheuttamien vahinkojen kompensoimiseksi.

Suurten hyljekantojen aiheuttamien vaikutusten vähentämiseksi ministeriö harkitsee uusia toimenpiteitä, jolla:

8. Tehostettaisiin hylkeiden metsäystä siihen hyvin soveltuvilla alueilla ja alueilla, joissa hylkeiden vaikutus lohikantoihin on merkittävä, ja
9. Selvitettäisiin hylkeiden vaikutusta Pohjanlahdella kutuvaelluksella oleviin lohimääriin sellaisilla alueilla, joissa hylkeiden oletetaan suuremmissa määrin saalistavan vapaana uivia lohia.

Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön soveltaminen

Kesällä 2011 sovellettiin ensimmäistä kertaa Suomen ja Ruotsin välistä uutta rajajokisopimusta ja siihen kuuluvaa kalastussääntöä. Lisäksi sovellettiin kalastussäännön 16 §:n mukaisesti sovittuja merikalastuksen tiukennettuja valvontatoimia. Niissä asetetaan ennen lohenkalastuskautta kiinteillä pyydyksillä tapahtuvalle kalastukselle vaatimuksia kalapesien päivittäisen koennan suorittamiseksi. Koennassa kalapesä tulee nostaa ylös vedestä niin, että koko kalapesän saalis ja pyydykseen joutuneiden lohien ja taimenten varovainen vapauttaminen voidaan valvojan toimesta yksiselitteisesti todentaa.

Suomen valvojien havaintojen perusteella kalastajien ja valvojien toiminta Ruotsin puolella otti kesällä 2011 askeleen oikeaan suuntaan. Kalastus kiinteillä pyydyksillä aloitettiin myöhemmin kuin ennen ja ennen lohenkalastuksen alkua tapahtuneessa valvonnassa niistä vapautettiin lohia.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistautuu Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitettuihin vuotuisiin neuvotteluihin Ruotsin kanssa kalastussäännön mahdollisista mukautuksista. Vuoden 2012 neuvottelujen osalta ministeriö on pyytänyt lausunnot alueen sidosryhmiltä. Ministeriö tulee lausuntojen ja neuvotteluvaltuuskunnan keskustelujen perusteella ja ottaen huomioon kalakantojen kehitys asettamaan neuvottelutavoitteensa.

Suomen yleistavoitteena neuvotteluissa on edelleen se, että lohenkalastus merialueella järjestettäisiin yhdenmukaisesti sekä Suomessa että Ruotsissa. Ruotsi on toistaiseksi aloittanut kalastuksensa kahdeksan päivää ennen Suomea. Lisäksi neuvotteluissa pidetään yllä vaatimusta sääntöjen noudattamisen tehokkaasta valvonnasta.

Eduskunta on edellyttänyt, että kalastuksen säätelyn, valvonnan ja seurannan tuloksista sekä kalastussäännön 16 §:n mukaisista toimista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys

1.10.2012 mennessä. Maa- ja metsätalousministeriö tulee kyseisessä selvityksessä tarkemmin selostamaan rajajokisopimuksen soveltamisen tuloksia.

Uutena aloitteena ministeriö selvittää mahdollisuutta parantaa jokikalastussaaliita koskevaa tietopohjaa siten, että:

10. Lohisaaliin ilmoitusvelvollisuus otettaisiin käyttöön Tornionjoen jokikalastuksessa. Tämä tapahtuisi velvoittamalla kalastuskortin ostajaa ilmoittamaan lohi- ja taimensaaliinsa. Ilmoitus olisi tehtävä myös kalastuksesta silloin, kun saalista ei olisi saatu.

Kalatiestrategia

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kansallisen kalatiestrategian valmistelun asettamalla 2.10.2009 laajapohjaisen kehittämissyhmän. Strategiatyön käynnistämisen taustalla olivat vesienhoitosuunnitelmien laadinnassa esille nousseet kehittämistarpeet, sitoutuminen vesienhoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen sekä tiedot lukuisten vaelluskalakantojemme heikosta tai edelleen heikkenevästä tilasta. Strategia valmistui joulukuussa 2011 ja se on tarkoitus hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätökseksi.

Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Strategian visiona on, että elinvoimaiset vaelluskalakannat lisääntyvät luonnossa mahdollistaen monimuotoisuuden säilymisen ja kestävä kalastuksen. Tämä mahdollistuu kestävimällä tavalla vaellusyhteyden palauttamisella ja muilla luontaista lisääntymiskiertoa tukevilla toimenpiteillä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää vesistöä ja kalakannasta riippuen useiden toimenpiteiden keinovalikoimaa, jossa kalatiet ovat yhtenä keskeisenä osana.

Kalateiden mahdollistama vaelluskalojen nousu jokeen luo edellytyksiä myönteisten yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten kehittymiselle sekä kestävä kalastuksen järjestämiselle. Kalatiestrategialla pyritään myös selkeyttämään kalateiden tarpeen arviointiin ja kohteiden valintaan liittyviä kysymyksiä, tukemaan ja parantamaan yhteistoimintaa hankkeiden edistämiseksi sekä edistämään vaelluskalojen elvyttämiseen liittyvien muiden tukitoimien toteutumista osana kalatieratkaisuja.

11. Kalatiestrategian toiminta-ajatuksena on painopisteen siirtäminen pitkällä aikavälillä istutuksista kalojen luontaisen lisääntymiskierron ylläpitämiseen ja palauttamiseen. Rakennetuissa joissa parannetaan kalojen kulkumahdollisuuksia ja edistetään potentiaalisten lisääntymisaluiden käyttöönottoa esimerkiksi kalateiden, uomien vesittämisen ja perattujen koskien kunnostamisen avulla.

Strategian toimintalinjoina ovat kalatiehankkeiden monitavoitteinen arviointi ja priorisointi, yhteistyön lisääminen ja rahoituksen järjestäminen, velvoitehoidon suuntaaminen kalojen luontaista elinkiertoa tukevaksi, kalojen kulun ja lisääntymisen huomioiminen säännöstelykäytäntöjen kehittämisessä, kalastuksen säätelyn kehittäminen kalan kulun turvaamiseksi, tutkimuksen ja seurannan lisääminen ja muiden vaelluskalakantoja elvyttävien ja suojelevien toimenpiteiden toteuttaminen.

SELVITYS HALLITUKSEN ITÄMEREN LOHENKALASTUSTA KOSKEVASTA KANSALLISESTA JA EU-POLITIIKASTA**1. Tausta**

Eduskunnan suuri valiokunta on kokouksessa 11.11.2011 hyväksymässään lausumassa (SuVX 113/2011 vp) kirjannut, että "Suuri valiokunta edellyttää, viitaten perustuslain 97 ja 47 §:ään että valtioneuvosto toimittaa suurelle valiokunnalle sekä maa- ja metsätalousvaliokunnalle 15.12.2011 mennessä kattavan selvityksen hallituksen Itämeren lohenkalastusta koskevasta kansallisesta ja EU-politiikasta. Selvityksessä tulee käsitellä mm. arviota Itämeren lohikantojen tilasta ja kalastuksen kestävydestä sekä hallituksen käsitystä lohenkalastuksen eri intressiryhmien etujen arvioinnista ja yhteensovittamisesta." Ministeriö on pyynnöstään saanut lisäaikaa selvityksen antamiseen 31.1.2012 saakka.

2. Arvio Itämeren luonnonlohikantojen tilasta

Itämeressä on noin 30 luonnonlohikantaa. Tuorein kansainvälinen arvio näiden lohikantojen tilasta on keväällä 2011 valmistunut kansainvälisen merentutkimusneuvoston (International Council for the Exploration of the Sea, ICES) raportti.

Suomen luonnonlohikannat ovat Tornionjoen lohikanta ja Simojoen lohikanta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) on maa- ja metsätalousministeriön asettamassa työryhmässä arvioinut Suomen lohikantojen tilaa. Työryhmätyön tuloksista on raportoitu RKTL:n 31.10.2011 valmistuneessa työraportissa 12/2011.

Maa- ja metsätalousministeriö käyttää lohenkalastuksen säätelyssä parasta käytettävissä olevaa tietoa lohikantojen tilasta. ICES:n ja RKTL:n tiedot muodostavat siten ministeriön kannanottojen lähtökohdan.

Maa- ja metsätalousministeriön käsitys Itämeren luonnonlohikantojen yleisilasta on yhdenmukainen RKTL:n työraportin sisältyvän perusarvion kanssa. RKTL:n työraportin tiivistelmä toteaa, että:

"Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) vuonna 2011 tekemän arvion mukaan useat Perämeren luonnonlohikannat ovat lohikantojen pitkäaikaisen elpymisen ja suojelun mahdollistavalla vähimmäistasolla tai lähellä sitä. Perämeren alueen lohijokien vaelluspoikastuotannon on arvioitu lähes kymmenkertaiseen vuodesta 1997, mutta jokikohtaiset erot poikastuotannossa ovat edelleen suuria. Kasvaneen luonnon poikastuotannon lohikantoja elvyttävää vaikutusta heikentää lisääntynyt merivaelluksen alkuvaiheen kuolevuus. Myös avomerikalastuksen pyyntiteho (kalastuskuolevuus) on muutamana viime vuonna kasvanut, ja sen arvioidaan palanneen samalle tasolle kuin viimeisinä vuosina ennen ajoverkkokieltä. ICES:in neuvonannon mukaan Perämeren lohikantoihin kohdistuva kalastuspaine (kalastuskuolevuus) ei saisi yhtään kasvaa, ja muihin Itämeren lohikantoihin kohdistuvan kalastuksen pitäisi selvästi vähentyä."

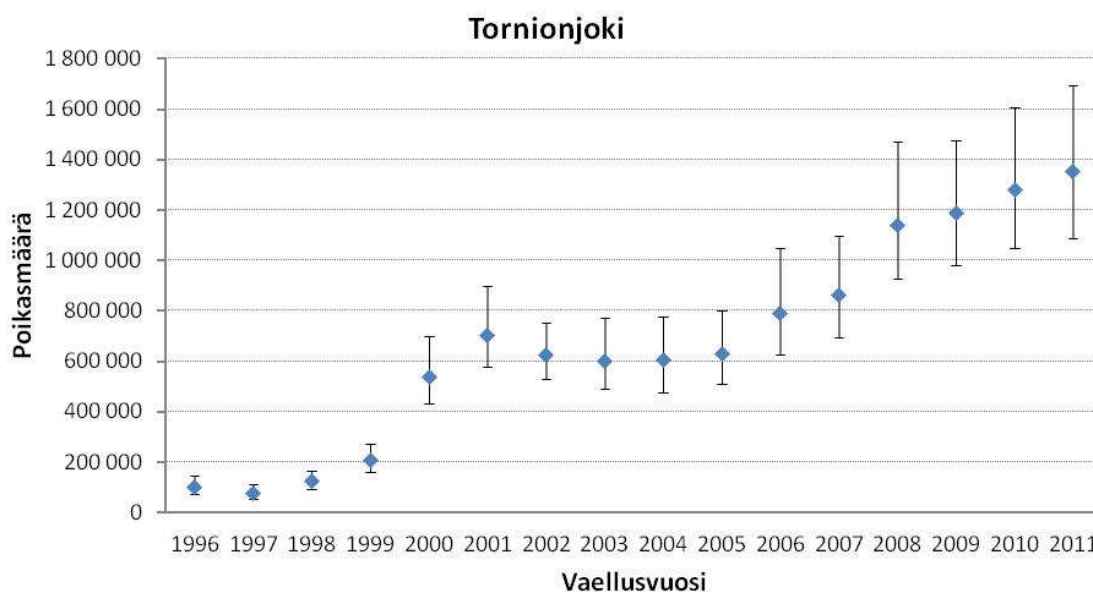

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa lisäksi tuoda esille, että Itämeren suurimman luonnonlohikannan (Tornionjoki) kehitys on vuodesta 2000 alkaen ollut rohkaiseva. Lohikantojen hoidossa käytetty tärkein indikaattori on luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määrä. Tornionjoen vaelluspoikasten määräarviot ovat RKTL:n suorittaman ja työraportissa mainitun vaelluspoikaspyynnin perusteella jatkuvasti nousseet vuonna 1999 arvioidusta 175 000 vaelluspoikasesta vuonna 2011 arvioituun 2 010 000 vaelluspoikaseen. Lisäys on ollut yli 10-kertainen.

Vuonna 2011 arvioitu kahden miljoonan vaelluspoikasen määrä ylittää arvion Torniojoen vaelluspoikasten tuotantopotentiaalista, joka ICES:n vuoden 2011 raportissa on asetettu 1,8 miljoonan vaelluspoikasen tasolle. Tämä osoittaa mm. sen, että tuotantomäärän arvioiminen on vaikeaa. Joka tapauksessa Tornionjoen lohikannan tila on tämän keskeisen indikaattorin perusteella kehittynyt hyvin myönteisesti ja Tornionjoen vaelluspoikastuotanto oli vuonna 2011 todennäköisesti kestävä enimmäistuoton (Maximum Sustainable Yield, MSY) tason yläpuolella.

Simojoen lohikannan elpyminen on myös alkanut 1990-luvun lopussa. Simojoen tuottamat vaelluspoikasten määrät eivät kuitenkaan ole kehittyneet yhtä hyvin kuin Tornionjoella.

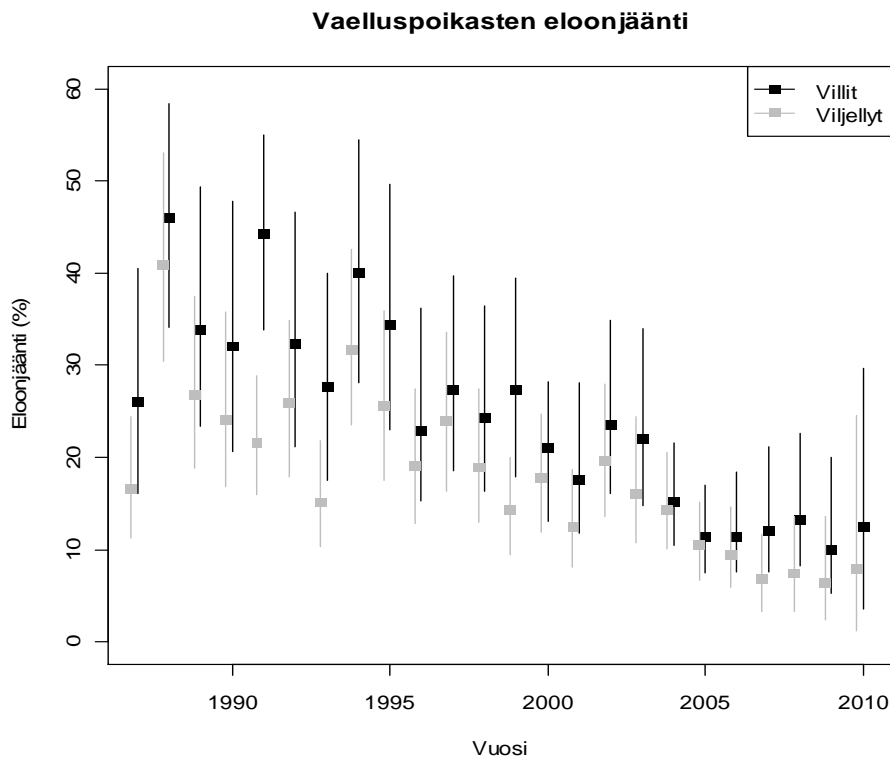
ICES:n mukaan lohikannan tila on MSY tasolla jos vaelluspoikasmäärät ovat 75 % joen arvioidusta tuotantopotentiaalista. Euroopan komissio käyttää samaa 75 % tasoa ehdotuksessaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastusten monivuotisesta suunnitelmasta.

Kuva 1. Lohen luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määräarvio Tornionjoella pohjautuen Itämeren lohikantamallin tuloksiin (RKTL:n työraportti 12/2011). Vuoden 2011 vaelluspoikasten koekalastusten perusteella arvioitua määrää (2 miljoonaa poikasta) ei vielä sisälly mallin laskentaan, joten kuvassa määrä on sitä pienempi.

Nuorten lohien muusta kuin kalastuksesta johtuva korkea kuolevuus (post-smoltti kuolevuus) merivaiheen alussa on todettu merkittäväksi 2000-luvun alussa muodostuneeksi ongelmaksi. Post-smoltti vaihe käsittää merivaellukselle lähdöstä aina seuraavan vuoden kesän alkun. Kuolevuuden

tarkkaa syytä ei tiedetä, mutta sen on epäilty aiheutuvan Itämeren muuttuneesta ja heikentyneestä tilasta kuten hapettomista pohjista ja sen vaikutuksista ravintoverkkoihin, Itämeren alueen suursäätötilan muutoksista sekä suurentuneesta harmaahyljekannasta. Kuolleisuutta aiheutuu sekä luonnonkudusta peräisin oleville lohille ja erityisesti istutetuille lohille. Kuolevuuden seurauksena lohi-istutuksista saatu tulos on heikko.

Kuva 2. Lohen vaelluspoikasten mereen tulon jälkeinen eloonjäänti (post-smoltti kuolevuus). Musta neliö kuvaa luonnonpoikasten ja harmaa istutettujen poikasten eloonjääntiä (RKTL:n työraportti 12/2011).

Post-smoltti kuolevuus ei toistaiseksi ole vaikuttanut Tornionjoen poikastuotantoon siten, että poikasmäärät olisivat kääntyneet laskuun. Kuolevuus on kuitenkin leikannut joken nousevia lohimääriä ja näin ollen vaikuttanut kutukannan kokoon. Kuolevuudella on myös suuri merkitys lohisaaliisiin meri- ja jokialueilla.

3. Arvio Itämeren lohien kalastuksen kestävydestä

Maa- ja metsätalousministeriön arvio lohien kalastuksen kestävydestä perustuu ICES:n ja RKTL:n raporteissa tehtyihin arvioihin. Ministeriö arvioi, että suurimmat ongelmat lohien kalastuksen kestävydessä ovat Itämeren pääaltaalla. Lohien kalastus Itämeren pääaltaalla kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin, kalamäärältään pieniin lohikantoihin. Tällä alueella käytettävä pääasiallinen pyydys on ajosiima. Tässä pyyntimuodossa saadaan pyyntikokoisten (vähintään 60 cm) lohien lisäksi saaliiksi myös alamittaisia (alle 60 cm) lohia.

Euroopan unionin säännösten mukaan alamittaiset kalat tulee heittää takaisin mereen. Ministeriön käsityksen mukaan siimojen koukkuihin tarttuneet lohet vahingoittuvat usein lopullisesti, joten pyyntimuoto aiheuttaa tarpeetonta lohien kuolleisuutta. Euroopan unionissa pyritään yleisesti pääsemään eroon kalojen mereen heittämisestä, jota tavoitetta tulee myös soveltaa lohien kalastukseen.

Lohenkalastukseen Itämeren pääaltaalla liittyy vahvoja epäilyjä laajamittaisesta ilmoittamattomasta, eli laittomasta lohenkalastuksesta. Erityisesti puolalaiset kalastajat ovat ICES:n arvioiden mukaan harjoittaneet ilmoittamatonta lohenpyyntiä. Puolalaiset lohenkalastajat ovat vuonna 2008 voimaan astuneen ajoverkkokiellon jälkeen merkittävästi lisänneet ajosiimapyyntiään, ICES:in tietojen mukaan n. 20-kertaiseksi.

Itämeren pääaltaalla lisääntynyt ajosiimapyynti ja laitton kalastus vaikuttavat välittömästi myös Pohjanlahden ja Suomenlahden lohikantoihin. Viime vuosina ilmoittamattoman ja poisheitetyn lohisaaliin määrä on yhteensä ollut yhtä suuri kuin raportoitu lohisaalis.

4. Kansallinen lohipolitiikka

Kansallinen lohipolitiikka perustuu kalastuslain (582/1982) 1 §:n tavoitteeseen siitä, että *"Kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkipäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon."*

Lisäksi kansallinen lohipolitiikka perustuu Euroopan unionin Suomea suoraan velvoittavaan ja sovellettavaan lainsäädäntöön sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä MSY:n tasolla. Myös kansallisen lohipolitiikan tavoitteena on luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestäväen enimmäistuoton MSY:n tasolla Euroopan unionin ja kalastuslain asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Lohenkalastusta säädellään kansallisesti valtioneuvoston asetuksella 190/2008 lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa. Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus (SopS 91/2010) ja siihen olennaisesti liittyvä kalastussääntö säätelee lohenkalastusta Tornion- ja Muonionjoessa sekä Tornionjoen edustan merialueella.

Lohenkalastusta säädellään lisäksi valtioneuvoston asetuksella 436/2011 Tornionjoen kalastusalueella sovellettavista kansallisista kalastusmääräyksistä. Asetus 436/2011 perustuu Suomen ja Ruotsin väliseen rajajokisopimukseen ja sillä toimeenpannaan sopimukseen kuuluvan Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 7 §:n 8 momentissa olevaa määräystä kansallisesta päätöksestä lohenkalastuksesta merialueella ja siihen liittyvästä valvonnasta. Asetuksen 436/2011 säännökset lohenkalastuksesta noudattavat asetuksessa 190/2008 vahvistettuja periaatteita.

Lohenkalastuksesta Tornion- ja Muonionjoessa on lisäksi annettu Tasavallan presidentin asetus 438/2011 Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitetun pöytäkirjan voimaansaattamisesta. Asetuksella on voimaansaattettu mm. tiukennettu vaatimus niistä menettelyistä, joita noudatetaan kiinteiden pyydysten kalapesien koennassa.

Maa- ja metsätalousministeriö on lisäksi antanut asetuksen (1471/2011) lohenkalastuksesta Itämeren pääaltaalla vuonna 2012. Asetuksella rajoitetaan suomalaisten kalastusalueiden lohikiintiön hyödyntämistä Itämeren pääaltaalla yhteensä enintään 4 000 loheen 1.1.—31.5.2012 väliseksi ajaksi. Asetuksen tarkoituksena on rajoittaa pyyntiä alueella, jossa lohenkalastus kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin lohikantoihin ja käytetään kalastusmuotoa (siimaa), jonka saaliina pyyntikokoisten lohien lisäksi saadaan alamittaisia lohia. Lisäksi Suomen lohikiintiön rajallisuuden vuoksi oli tarpeen varmistaa, että kiintiötä riittää myös rannikkokalastuksen tarpeisiin.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalastusta, kalastusalueiden rekisteröintiä ja kalastuselinkeinon ohjaamista. Ahvenanmaalla on voimassa maakunnan kalastuslaki (Landskapslagen om fiske i landskapet Åland 39/1956), jota sovelletaan Ahvenanmaalla ja sen aluevesillä. Itsehallintolain 59 b § 2 momentin mukaan valtakunnan viranomaisen päättää toimenpiteistä sellaisessa hallintoasiassa, jossa sekä maakunnalla että valtakunnalla on toimivaltaa. Ennen päätöksentekoa asiasta on neuvoteltava maakunnan viranomaisen kanssa yhteisymmärrykseen pyrkien ja päätöksenteossa maakunnan viranomaisen näkökannat on otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon. Tämä lainkohta soveltuu myös lohenkalastuksen säätelyyn.

5. Lohipolitiikka Euroopan unionissa

Euroopan unionin lohipolitiikka perustuu yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteisiin siten kun siitä on säädetty neuvoston asetuksessa 2371/2002 elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot Suomi mukaan lukien ovat Johannesburgin kestävä kehityksen huippukokouksessa vuonna 2002 sitoutuneet kalakantojen hyödyntämiseen kestävästä enimmäistuoton tasolla vuoteen 2015 mennessä, jos mahdollista. Euroopan komission ehdotus uudeksi yhteiseksi kalastuspolitiikaksi sisältää pyrkimyksen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Unionin tärkeimmät lohenkalastuksen säätelyn toimenpiteet ovat vuosittain annettavat neuvoston asetukset Itämeren lohikantojen suurimmista sallituista saaliista (TAC). Viimeisin niistä on neuvoston asetus 1256/2011 eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2012 ja asetuksen (EU) N:o 1124/2010 muuttamisesta. Neuvoston asetuksen keskeinen muutos on Itämeren päältä ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla verrattuna vuoden 2011 tasoon. Suomen lohikiintiö Itämeren päältä ja Pohjanlahden alueelle on 31 667 lohta.

EU:n lohipolitiikkaa sisältyy myös neuvoston asetukseen 2187/2005 kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämeren, Belttien ja Juutinrauman vesialueilla, asetuksen (EY) N:o 1434/98 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 88/98 kumoamisesta. Asetus sisältää ajoverkkojen käyttökieltoa koskevan määräyksen sekä lohenkalastuksen kesärauhoitusta, saaliskalojen alamittoja ja pyydysten silmäkokoja koskevia määräyksiä.

Lisäksi Euroopan komissio on 12.8.2011 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Euroopan parlamentti ja neuvosto käsittelevät parhaillaan ehdotusta. Valtioneuvosto on 24.11.2011 antanut eduskunnalle kirjelmän (U 53/2011 vp) komission ehdotuksesta. Maa- ja metsätalousministeriö antaa kevätkauden aikana U-jatkokirjeen ehdotuksesta eikä siten tässä selvityksessä tarkemmin käsittele siihen liittyviä asioita. Ehdotetun asetuksen voimaan tuleminen muodostaa aikanaan kehityksen Euroopan unionin lohipolitiikalle.

6. Intressiryhmien etujen arviointi ja yhteensovittaminen

Lohta kalastavat sekä ammattikalastajat että vapaa-ajankalastajat. Näiden ryhmien sisällä on alaryhmiä kuten avomerikalastajat ja kalastusmatkailijat. Lisäksi lohenkalastukseen liittyy matkailuelinkeino.

Lohenkalastuksen järjestäminen kaikkia kalastajaryhmiä ja lohensuojelijoita tyydyttävällä tavalla on intressien yhteensovittamista. Lohta on rajallinen määrä, joten eri alueiden ja kalastajaryhmien näkemysten yhteensovittaminen kaikkia tyydyttävällä tavalla on haasteellista.

Maa- ja metsätalousministeriö on viime vuosina tehnyt yhteensovittamista koskevaa työtä mm. lohiasetuksen valmistelussa, kalastuslain valmistelussa (vaelluskalakokonaisuus), järjestämällä Pellossa 27–28.8.2009 pidetyn vaelluskalaseminaarin, järjestämällä rajajokisopimukseen liittyviä kuulemistilaisuuksia ja asettamalla sitä koskevan neuvotteluvaltuuskunnan sekä valmistelemalla laajapohjaisessa kehittämissuhteissa kansallisen kalatiestrategian. Ministeriön esityksestä on EU asioita valmistelevalle kalastusjaostolle (EU17) päätetty laajentaa siten, että sen laajaan kokoonpanoon on elinkeinokalatalouden järjestöjen lisäksi otettu Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön ja Suomen luonnonsuojeluliiton edustajat.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on, että eri kalastajaryhmiä kohdellaan yhdenvertaisesti ja oikeudenmukaisesti ja että vuosikymmeniä jatkuneeseen konfliktiin löydetäisiin ratkaisuja. Ministeriö toivoo, että kaikkien organisaatioiden ja sidosryhmien lähtökohtana olisi kaikkia kalastajaryhmiä kunnioittava lähestymistapa ja oikeudenmukaisten sekä yhdenvertaisten ratkaisujen hakeminen tähän monitahoiseen kysymykseen.

7. Suhteellisen vakauden periaate ja ns. kutuvaltioperiaate

EU:n yhteisen kalastuspolitiikan soveltamisen alkuvaiheissa kalastusmahdollisuuksien jaosta jäsenvaltioiden kesken neuvoteltiin vuosittain. Tämä menettely oli työläs ja kustannustehoton. Jakojärjestelmää muutettiin ja sen jälkeen unionissa on jo pitkän ajan sovellettu nk. suhteellisen vakauden periaatetta kalastusmahdollisuuksien osittamisessa jäsenvaltioiden kesken. Periaate sisältyy neuvoston asetukseen (2371/2002, sen artiklaan 20) yhteisestä kalastuspolitiikasta.

Suhteellisen vakauden periaate tarkoittaa, että jäsenvaltiot ja kalastuselinkeinot voivat perustaa lyhyen ja pitemmän aikavälin suunnitelmansa tietoon tulevasta kalastusmahdollisuuksista. Suhteellisen vakauden periaate on jäsenvaltioiden yleisesti hyväksymä ja se muodostaa yhteisen kalastuspolitiikan kulmakiven.

Suhteelliseen vakauteen, eli jäsenvaltioiden kiintiöosuuksiin on ajoittain tehty muutoksia, kuten Itämeren turskakannan tullessa jaetuksi kahteen osaan. Tämä tehtiin kuitenkin niin, ettei yksikään jäsenvaltio voittanut taikka hävinnyt kalastusmahdollisuuksissa.

Suomi on erikseen ja osana Euroopan yhteisöä ratifioinut merioikeusyleissopimuksen, jonka 66 artiklaan sisältyy nk. kutuvaltioperiaate. Tämän periaatteen mukaan pääasiallinen vastuu joissa kutevista kalakannoista on valtioilla, joiden joista ne ovat lähtöisin. Tällaisten maiden tulee olla yhteistyössä muiden maiden kanssa ja toimeenpanna tarvittavat säätelytoimet kalakannan turvaamiseksi. Artikla 66 ei kuitenkaan sisällä määräystä, jonka perusteella Suomi voisi itsenäisesti asettaa lohikiintiön tai määrätä muiden Itämeren jäsenvaltioiden lohenkalastuksesta.

Suomi on merioikeusyleissopimuksen ratifioinnin yhteydessä omalta osaltaan ja osana Euroopan yhteisöä antanut lausuman, jossa muun muassa todetaan, että yhteisön jäsenvaltiot ovat kalavarojen suojelun ja hoidon osalta siirtäneet toimivallan yhteisölle.

Euroopan unionissa päätetään merioikeusyleissopimuksen kalavarojen suojelua ja hoitoa koskevien säännösten soveltamisesta osana yhteistä kalastuspolitiikkaa. Suomi hyväksyi liittymissopimuksessaan kalastuskiintiöiden jaon perustaksi suhteellisen vakauden ja Suomelle kuuluvat osuudet Itämeren lohikiintiöistä.

Suhteellisen vakauden muuttaminen jossakin kalakannassa edellyttäisi komission perusteltua ehdotusta. Muuttaminen niin, että joidenkin maiden osuudet suurentuisivat ja toisten vastaavasti pienentyisivät, on lähtökohtaisesti hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta. Jäsenvaltiot eivät yleensä ole valmiita luopumaan pyyntimahdollisuuksistaan toisten hyväksi.

Komissio on yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan asetuksen uudistamisesta tekemässään ehdotuksessa todennut, että se haluaa säilyttää suhteellisen vakauden periaatteen. Suhteellisen vakauden periaate sisältyy ehdotuksen 16 artiklaan, jonka mukaan "*Jäsenvaltioille jaetut kalastusmahdollisuudet takaavat kullekin jäsenvaltiolle kalastustoiminnan suhteellisen vakauden kunkin kalakannan tai kalastuksen osalta*".

Yhteisen kalastuspolitiikan ja suhteellisen vakauden velvoittavuuden vuoksi maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että vaikuttamisen resursseja kannattaa lohien TAC:n uudelleen jakamisen sijaan suunnata muihin EU:n lohipolitiikkaa koskeviin linjauksiin.

8. Lohenkalastusta koskevat kansalliset linjaukset ja uudet aloitteet

Suomalaisten lohienkalastusta säädellään em. tavoitteiden ja säännösten perusteella. Vuonna 2012 merkittävä muutos on Suomen Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla. Ratkaisuun liittyy tarve rajoittaa ja valvoa lohienkalastusta Itämeren pääaltaalla sekä sen aiheuttamat vaikutukset.

Lohenkalastuksen kestävä järjestäminen

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa lohienkalastuksen pitkäjänteisenä tavoitteena, että:

- Luonnonlohikantoja vahvistetaan ja hyödynnetään kestävästi enimmäistuoton mukaisesti ja niiden geneettinen monimuotoisuus turvataan, ja
- Rannikoilla harjoitettavalla lohien ammattikalastuksella sekä joki- ja merialueilla harjoitettavalla lohien vapaa-ajankalastuksella on yhteinen ja parempi tulevaisuus.

Molempien lohienkalastusmuotojen osalta pyritään yhteistyössä osapuolten kesken parantamaan edellytyksiä niin, että rannikkokalastus on elinkeinona kannattavaa ja että se vapaa-aikana tuottaa saalista ja elämyksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa otsikkojen 2 ja 3 alla tehtyjen arvioiden perusteella tuoda esille, että:

1. Suomalaisten kalastusalusten lohienkalastus Itämeren pääaltaalla on tarkoitus minimoida.

Uutena aloitteena ministeriö aikoo kiireellisesti käynnistää selvitykset toimenpiteistä, joiden mukaan:

2. Lohenkalastusta rannikolla säädeltäisiin kalastajakohtaisilla lohikiintiöillä ja että ne muodostaisivat lohenkalastuksen kansallisen säätelyn perustan.
3. Muiden kuin rekisteröityneiden kaupallisten kalastajien lohenkalastusta verkoilla ja isorysillä rajoitettaisiin tai se kiellettäisiin.
4. Velvoitettaisiin ammattikalastajia osana valvontasäännösten jäljitettävyyssvelvoitteita merkitsemään myytävät saalislohet ulkoisesti siten, että kiintiöiden seuranta ja säännösten valvonta olisi tehokasta.

Lohen vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailun edistämiseksi Suomen rannikkoalueilla ja lohijoissa ratkaisevaa on rannikolle tulevien ja jokiin nousevien lohien määrät. Vapaa-ajankalastajan kannalta saalismahdollisuus on tärkeä tekijä kalastuselämyksen lisäksi.

Lohikiintiön pienentäminen ja rajoitukset Itämeren pääaltaalla sekä siihen liittyvät komission ja jäsenvaltioiden valvontatoimenpiteet tukevat kehitystä, joka suhteellisesti voi lisätä Suomen vesille ja jokiin tulevia lohimääriä. Myös Ruotsin vastaavat päätökset lohenkalastuksen rajoituksista tukevat em. kehitystä.

Edellä ja jäljempänä mainituilla toimilla maa- ja metsätalousministeriön arvioi, että:

- Jokiin nousevat lohimäärät suurenevat ja että Tornionjoen lohikannan rohkaiseva kehitys voidaan ylläpitää ja Simojoen lohikannan tilanne paranee ja että molemmat lohikannat täyttävät tavoitteen kestävästä enimmäistuotosta,
- Rannikon ammattikalastuksen edellytykset paranisivat, se olisi suunnitelmallisempaa ja lohisaaliista saatava arvo suurenisi, ja että
- Vapaa-ajankalastuksen edellytykset paranisivat ja siten myös rannikon ja jokivarsien matkailuelinkeinoa voitaisiin kehittää suunnitelmallisemmin.

Lohen rannikkokalastuksen rakenne ja merkitys

Vuonna 2011 yhteensä 199 kalastajaa ilmoitti lohisaalista ja heistä 95 oli saanut vähintään 50 lohta, 69 vähintään 100 lohta ja 14 vähintään 500 lohta. Vuonna 2011 lohisaalista ilmoittaneiden rannikkokalastajien keski-ikä oli 55 vuotta. Vähintään 100 lohien saaliin ilmoittaneiden kalastajien keski-ikä oli 52 vuotta ja heidän joukossaan oli 22 kalastajaa, jotka olivat täyttäneet vähintään 60 vuotta. Tässä ryhmässä ikähaitari oli 60–76 vuotta ja valtaosa kalasti lohta Pohjanlahdella.

Lohen ammattikalastajat kalastavat rannikolla myös muita kalalajeja kuin lohta. Vuonna 2011 lohta ilmoittaneiden ammattikalastajien kokonaissaalis sisälsi mm. 137 tonnia siikaa, 120 tonnia ahventa, 65 tonnia kuhaa, 35 tonnia haukea ja 15 tonnia madetta. Nämä saalismäärät muodostavat yhdessä 372 tonnia, joka edustaa n. 23 prosenttia kyseisten lajien yhteissaaliista koko rannikkoalueella vuonna 2011.

Tämä osoittaa, että lohenkalastuksen edellytykset vaikuttavat myös rannikon ammattikalastajien yleisiin toimintaedellytyksiin ja kotimaisen kalan saatavuuteen markkinoilla. Tämän vuoksi maa- ja

metsätalousministeriö pyrkii siihen, että rannikkokalastuksen edellytykset ml. lohenkalastus voisivat kokonaisuutena parantua.

Vaikuttaminen Euroopan unionin lohipolitiikkaan

Maa- ja metsätalousministeriö tulee antamaan eduskunnalle U-jatkokirjeen Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Tässä selvityksessä ministeriö pitäytyy näkemyksiinsä siitä, että Suomen tulisi ehdottaa komissiolle, että:

5. Saaliiksi tulevan alamittaisen lohen ja sen poisheittämisen lopettamiseksi Itämeren kalastussäännöksiin sisällytetään siimakalastuskauden merkittävä lyhentäminen tai peräti lohisiiman käyttöä koskeva kielto,
6. Saaliiksi saadut lohjet velvoitetaan purkamaan maihin ja luovutaan nykyisestä alamittaisten lohien mereen heittämisen velvoitteesta ja käytännöstä, ja että
7. Ehdotukseen Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta sisältyisi mahdollisuus tukea myös vaelluskalojen vaellusreittien ennallistamista.

Ministeriö on alkuvuonna 2012 käynyt valmistelevia keskusteluja komission ja Itämeren jäsenvaltioiden virkamiesten kanssa mahdollisuuksista vähentää lohen siimakalastuksessa saatavaa alamittaisten lohien määrää sekä ottaa käyttöön saaliiksi saadun lohen mereen heittämisen kielto.

Laiton lohenkalastus eteläisellä Itämerellä

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa kaikkia niitä toimia, jolla epäilty puolalaisten kalastajien ilmoittamaton ja siten laiton lohenkalastus voitaisiin eliminoida. Ministeriö on tässä tarkoituksessa tammikuussa 2012 lähettänyt kirjeen komissiolle ja kysynyt mihin toimiin komissio aikoo asiassa ryhtyä. Ministeriö on huomauttanut, että Puolan lohikiintiö vuodelle 2012 riittänee vain tammikuun ajan, mikäli ICES:n arvioima Puolan raportoimaton lohisaalis on todellinen. Komissiolla on riittävän näytön perusteella mahdollisuus mm. sulkea Puolan lohenkalastus ajankohdasta, jolloin komissio arvioi Puolan lohikiintiön täyttyvän.

Suomi on EU:n tasolla ollut aloitteellinen lohen kalastuksen valvonnan tehostamiseksi ja raportoimattoman kalastuksen lopettamiseksi. EU:n komissio onkin valmistelemassa Itämeren lohenkalastuksen erityistä valvontaohjelmaa. Erityinen valvontaohjelma, jossa määritellään mm. valvonnan ja tarkastusten viitetasot, toimii velvoitteena ja perustana laatia kullekin Itämeren jäsenvaltiolle kansalliset riskiperusteiset valvontaohjelmat. Lisäksi se toimii perustana myöhemmin laadittavalle Euroopan kalastusvalvontaviraston (EFCA) koordinoimalle Itämeren lohen yhteisvalvontaohjelmalle (JDP, Joint Deployment Plan) ja jäsenvaltioiden yhteisvalvontakampanjoille.

Hylkeet ja lohikannat

Ammattikalastuksen toimintaedellytykset merialueella ovat merkittävästi heikentyneet hyljekantojen aiheuttamien saalis- ja pyydysvahinkojen seurauksena. Aikuinen harmaahylje syö päivässä keskimäärin 4–7 kiloa kalaa. Harmaahylkeiden ravinto koostuu mm. silakasta, kilohailista, siiasta ja lohesta. Toistaiseksi puuttuu tarkempia arvioita siitä, kuinka paljon nuoria ja aikuisia lohia tulee hylkeiden syömiksi. ICES:n lohikantamallissa oletetaan, että noin 10 % kutuvaelluksella

olevista lohista päätyy hylkeiden syömiksi. Harmaahylkeiden merkitystä post-smoltti kuolevuuden aiheuttajina on myös arvioitu ICES:n toimesta ja todettu, että sillä voi olla merkitystä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa vuosittain määräyksen suurimmista sallituista hylkeiden saalismääristä, jotka perustuvat Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen antamiin arvioihin Suomen aluevesillä pääasiassa esiintyvien hyljekantojen kestävästä verotuksesta. Myönnettyjen pyyntilupien käyttö on metsästyksen haasteellisuuden vuoksi jäänyt vajaaksi.

Metsästyksen lisäksi ministeriö toteuttaa erilaisia toimenpiteitä kalastusvahinkojen vähentämiseksi, kuten tuen myöntäminen hylkeenkestävien pyydysten kehittämiseen ja niiden hankkimiseen. Lisäksi ministeriö myöntää rannikon ammattikalastajille nk. sietopalkkioita hylkeiden aiheuttamien vahinkojen kompensoimiseksi.

Suurten hyljekantojen aiheuttamien vaikutusten vähentämiseksi ministeriö harkitsee uusia toimenpiteitä, jolla:

8. Tehostettaisiin hylkeiden metsästyksiin siihen hyvin soveltuvilla alueilla ja alueilla, joissa hylkeiden vaikutus lohikantoihin on merkittävä, ja
9. Selvitettäisiin hylkeiden vaikutusta Pohjanlahdella kutuvaelluksella oleviin lohimääriin sellaisilla alueilla, joissa hylkeiden oletetaan suuremmissa määrin saalistavan vapaana uivia lohia.

Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön soveltaminen

Kesällä 2011 sovellettiin ensimmäistä kertaa Suomen ja Ruotsin välistä uutta rajajokisopimusta ja siihen kuuluvaa kalastussääntöä. Lisäksi sovellettiin kalastussäännön 16 §:n mukaisesti sovittuja merikalastuksen tiukennettuja valvontatoimia. Niissä asetetaan ennen lohenkalastuskautta kiinteillä pyydyksillä tapahtuvalle kalastukselle vaatimuksia kalapesien päivittäisen koennan suorittamiseksi. Koennassa kalapesä tulee nostaa ylös vedestä niin, että koko kalapesän saalis ja pyydykseen joutuneiden lohien ja taimenten varovainen vapauttaminen voidaan valvojan toimesta yksiselitteisesti todentaa.

Suomen valvojien havaintojen perusteella kalastajien ja valvojien toiminta Ruotsin puolella otti kesällä 2011 askeleen oikeaan suuntaan. Kalastus kiinteillä pyydyksillä aloitettiin myöhemmin kuin ennen ja ennen lohenkalastuksen alkua tapahtuneessa valvonnassa niistä vapautettiin lohia.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistautuu Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitettuihin vuotuisiin neuvotteluihin Ruotsin kanssa kalastussäännön mahdollisista mukautuksista. Vuoden 2012 neuvottelujen osalta ministeriö on pyytänyt lausunnot alueen sidosryhmiltä. Ministeriö tulee lausuntojen ja neuvotteluvaltuuskunnan keskustelujen perusteella ja ottaen huomioon kalakantojen kehitys asettamaan neuvottelutavoitteensa.

Suomen yleistavoitteena neuvotteluissa on edelleen se, että lohenkalastus merialueella järjestettäisiin yhdenmukaisesti sekä Suomessa että Ruotsissa. Ruotsi on toistaiseksi aloittanut kalastuksensa kahdeksan päivää ennen Suomea. Lisäksi neuvotteluissa pidetään yllä vaatimusta sääntöjen noudattamisen tehokkaasta valvonnasta.

Eduskunta on edellyttänyt, että kalastuksen säätelyn, valvonnan ja seurannan tuloksista sekä kalastussäännön 16 §:n mukaisista toimista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys

1.10.2012 mennessä. Maa- ja metsätalousministeriö tulee kyseisessä selvityksessä tarkemmin selostamaan rajajokisopimuksen soveltamisen tuloksia.

Uutena aloitteena ministeriö selvittää mahdollisuutta parantaa jokikalastussaaliita koskevaa tietopohjaa siten, että:

10. Lohisaaliin ilmoitusvelvollisuus otettaisiin käyttöön Tornionjoen jokikalastuksessa. Tämä tapahtuisi velvoittamalla kalastuskortin ostajaa ilmoittamaan lohi- ja taimensaaliinsa. Ilmoitus olisi tehtävä myös kalastuksesta silloin, kun saalista ei olisi saatu.

Kalatiestrategia

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kansallisen kalatiestrategian valmistelun asettamalla 2.10.2009 laajapohjaisen kehittämissyhmän. Strategiatyön käynnistämisen taustalla olivat vesienhoitosuunnitelmien laadinnassa esille nousseet kehittämistarpeet, sitoutuminen vesienhoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen sekä tiedot lukuisten vaelluskalakantojemme heikosta tai edelleen heikkenevästä tilasta. Strategia valmistui joulukuussa 2011 ja se on tarkoitus hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätökseksi.

Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Strategian visiona on, että elinvoimaiset vaelluskalakannat lisääntyvät luonnossa mahdollistaen monimuotoisuuden säilymisen ja kestävä kalastuksen. Tämä mahdollistuu kestävimällä tavalla vaellusyhteyden palauttamisella ja muilla luontaista lisääntymiskiertoa tukevilla toimenpiteillä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää vesistöä ja kalakannasta riippuen useiden toimenpiteiden keinovalikoimaa, jossa kalatiet ovat yhtenä keskeisenä osana.

Kalateiden mahdollistama vaelluskalojen nousu jokeen luo edellytyksiä myönteisten yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten kehittymiselle sekä kestävä kalastuksen järjestämiselle. Kalatiestrategialla pyritään myös selkeyttämään kalateiden tarpeen arviointiin ja kohteiden valintaan liittyviä kysymyksiä, tukemaan ja parantamaan yhteistoimintaa hankkeiden edistämiseksi sekä edistämään vaelluskalojen elvyttämiseen liittyvien muiden tukitoimien toteutumista osana kalatieratkaisuja.

11. Kalatiestrategian toiminta-ajatuksena on painopisteen siirtäminen pitkällä aikavälillä istutuksista kalojen luontaisen lisääntymiskierron ylläpitämiseen ja palauttamiseen. Rakennetuissa joissa parannetaan kalojen kulkumahdollisuuksia ja edistetään potentiaalisten lisääntymisaluiden käyttöönottoa esimerkiksi kalateiden, uomien vesittämisen ja perattujen koskien kunnostamisen avulla.

Strategian toimintalinjoina ovat kalatiehankkeiden monitavoitteinen arviointi ja priorisointi, yhteistyön lisääminen ja rahoituksen järjestäminen, velvoitehoidon suuntaaminen kalojen luontaista elinkiertoa tukeväksi, kalojen kulun ja lisääntymisen huomioiminen säännöstelykäytäntöjen kehittämisessä, kalastuksen säätelyn kehittäminen kalan kulun turvaamiseksi, tutkimuksen ja seurannan lisääminen ja muiden vaelluskalakantoja elvyttävien ja suojelevien toimenpiteiden toteuttaminen.

SELVITYS HALLITUKSEN ITÄMEREN LOHENKALASTUSTA KOSKEVASTA KANSALLISESTA JA EU-POLITIIKASTA**1. Tausta**

Eduskunnan suuri valiokunta on kokouksessa 11.11.2011 hyväksymässään lausumassa (SuVX 113/2011 vp) kirjannut, että "Suuri valiokunta edellyttää, viitaten perustuslain 97 ja 47 §:ään että valtioneuvosto toimittaa suurelle valiokunnalle sekä maa- ja metsätalousvaliokunnalle 15.12.2011 mennessä kattavan selvityksen hallituksen Itämeren lohenkalastusta koskevasta kansallisesta ja EU-politiikasta. Selvityksessä tulee käsitellä mm. arviota Itämeren lohikantojen tilasta ja kalastuksen kestävydestä sekä hallituksen käsitystä lohenkalastuksen eri intressiryhmien etujen arvioinnista ja yhteensovittamisesta." Ministeriö on pyynnöstään saanut lisäaikaa selvityksen antamiseen 31.1.2012 saakka.

2. Arvio Itämeren luonnonlohikantojen tilasta

Itämeressä on noin 30 luonnonlohikantaa. Tuorein kansainvälinen arvio näiden lohikantojen tilasta on keväällä 2011 valmistunut kansainvälisen merentutkimusneuvoston (International Council for the Exploration of the Sea, ICES) raportti.

Suomen luonnonlohikannat ovat Tornionjoen lohikanta ja Simojoen lohikanta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) on maa- ja metsätalousministeriön asettamassa työryhmässä arvioinut Suomen lohikantojen tilaa. Työryhmätyön tuloksista on raportoitu RKTL:n 31.10.2011 valmistuneessa työraportissa 12/2011.

Maa- ja metsätalousministeriö käyttää lohenkalastuksen säätelyssä parasta käytettävissä olevaa tietoa lohikantojen tilasta. ICES:n ja RKTL:n tiedot muodostavat siten ministeriön kannanottojen lähtökohdan.

Maa- ja metsätalousministeriön käsitys Itämeren luonnonlohikantojen yleisilasta on yhdenmukainen RKTL:n työraportin sisältyvän perusarvion kanssa. RKTL:n työraportin tiivistelmä toteaa, että:

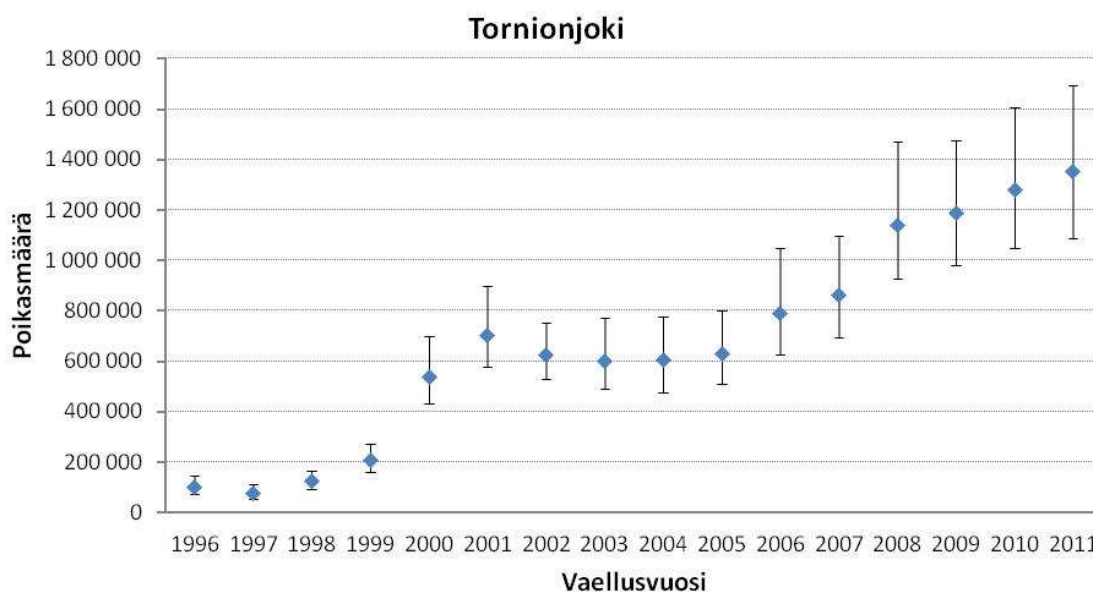
"Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) vuonna 2011 tekemän arvion mukaan useat Perämeren luonnonlohikannat ovat lohikantojen pitkäaikaisen elpymisen ja suojelun mahdollistavalla vähimmäistasolla tai lähellä sitä. Perämeren alueen lohijokien vaelluspoikastuotannon on arvioitu lähes kymmenkertaiseen vuodesta 1997, mutta jokikohtaiset erot poikastuotannossa ovat edelleen suuria. Kasvaneen luonnon poikastuotannon lohikantoja elvyttävää vaikutusta heikentää lisääntynyt merivaelluksen alkuvaiheen kuolevuus. Myös avomerikalastuksen pyyntiteho (kalastuskuolevuus) on muutamana viime vuonna kasvanut, ja sen arvioidaan palanneen samalle tasolle kuin viimeisinä vuosina ennen ajoverkkokieltä. ICES:in neuvonannon mukaan Perämeren lohikantoihin kohdistuva kalastuspaine (kalastuskuolevuus) ei saisi yhtään kasvaa, ja muihin Itämeren lohikantoihin kohdistuvan kalastuksen pitäisi selvästi vähentyä."

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa lisäksi tuoda esille, että Itämeren suurimman luonnonlohikannan (Tornionjoki) kehitys on vuodesta 2000 alkaen ollut rohkaiseva. Lohikantojen hoidossa käytetty tärkein indikaattori on luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määrä. Tornionjoen vaelluspoikasten määräarviot ovat RKTL:n suorittaman ja työraportissa mainitun vaelluspoikaspyynnin perusteella jatkuvasti nousseet vuonna 1999 arvioidusta 175 000 vaelluspoikasesta vuonna 2011 arvioituun 2 010 000 vaelluspoikaseen. Lisäys on ollut yli 10-kertainen.

Vuonna 2011 arvioitu kahden miljoonan vaelluspoikasen määrä ylittää arvion Torniojoen vaelluspoikasten tuotantopotentiaalista, joka ICES:n vuoden 2011 raportissa on asetettu 1,8 miljoonan vaelluspoikasen tasolle. Tämä osoittaa mm. sen, että tuotantomäärän arvioiminen on vaikeaa. Joka tapauksessa Tornionjoen lohikannan tila on tämän keskeisen indikaattorin perusteella kehittynyt hyvin myönteisesti ja Tornionjoen vaelluspoikastuotanto oli vuonna 2011 todennäköisesti kestävä enimmäistuoton (Maximum Sustainable Yield, MSY) tason yläpuolella.

Simojoen lohikannan elpyminen on myös alkanut 1990-luvun lopussa. Simojoen tuottamat vaelluspoikasten määrät eivät kuitenkaan ole kehittyneet yhtä hyvin kuin Tornionjoella.

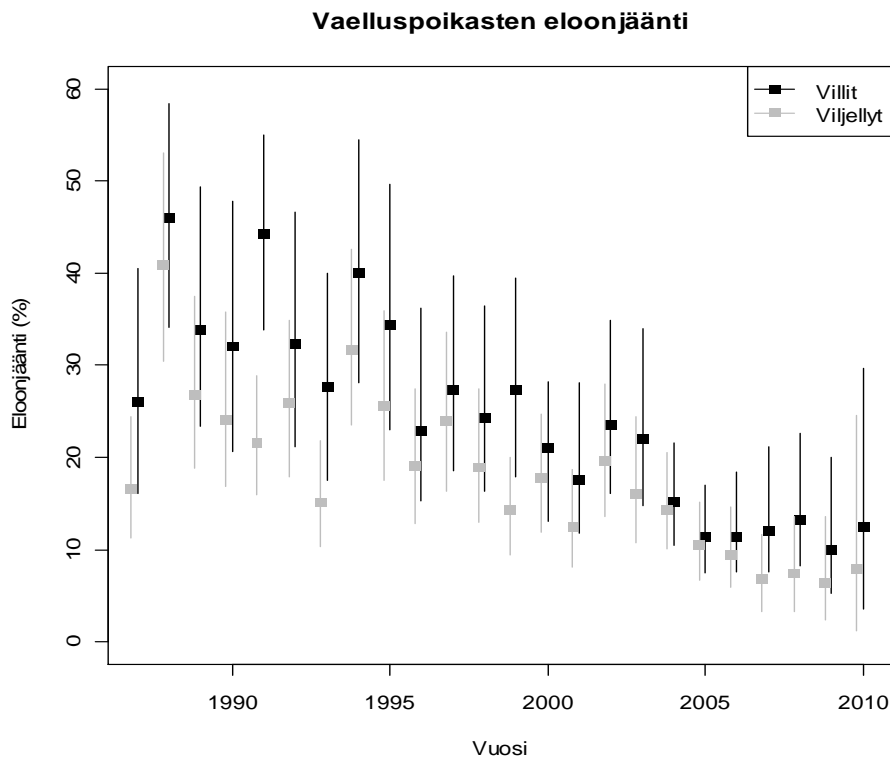
ICES:n mukaan lohikannan tila on MSY tasolla jos vaelluspoikasmäärät ovat 75 % joen arvioidusta tuotantopotentiaalista. Euroopan komissio käyttää samaa 75 % tasoa ehdotuksessaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastusten monivuotisesta suunnitelmasta.

Kuva 1. Lohen luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määräarvio Tornionjoella pohjautuen Itämeren lohikantamallin tuloksiin (RKTL:n työraportti 12/2011). Vuoden 2011 vaelluspoikasten koekalastusten perusteella arvioitua määrää (2 miljoonaa poikasta) ei vielä sisälly mallin laskentaan, joten kuvassa määrä on sitä pienempi.

Nuorten lohien muusta kuin kalastuksesta johtuva korkea kuolevuus (post-smoltti kuolevuus) merivaiheen alussa on todettu merkittäväksi 2000-luvun alussa muodostuneeksi ongelmaksi. Post-smoltti vaihe käsittää merivaellukselle lähdöstä aina seuraavan vuoden kesän alkun. Kuolevuuden

tarkkaa syytä ei tiedetä, mutta sen on epäilty aiheutuvan Itämeren muuttuneesta ja heikentyneestä tilasta kuten hapettomista pohjista ja sen vaikutuksista ravintoverkkoihin, Itämeren alueen suursäätötilan muutoksista sekä suurentuneesta harmaahyljekannasta. Kuolleisuutta aiheutuu sekä luonnonkudusta peräisin oleville lohille ja erityisesti istutetuille lohille. Kuolevuuden seurauksena lohi-istutuksista saatu tulos on heikko.

Kuva 2. Lohen vaelluspoikasten mereen tulon jälkeinen eloonjäänti (post-smoltti kuolevuus). Musta neliö kuvaa luonnonpoikasten ja harmaa istutettujen poikasten eloonjääntiä (RKTL:n työraportti 12/2011).

Post-smoltti kuolevuus ei toistaiseksi ole vaikuttanut Tornionjoen poikastuotantoon siten, että poikasmäärät olisivat kääntyneet laskuun. Kuolevuus on kuitenkin leikannut joken nousevia lohimääriä ja näin ollen vaikuttanut kutukannan kokoon. Kuolevuudella on myös suuri merkitys lohisaaliisiin meri- ja jokialueilla.

3. Arvio Itämeren lohien kalastuksen kestävydestä

Maa- ja metsätalousministeriön arvio lohien kalastuksen kestävydestä perustuu ICES:n ja RKTL:n raporteissa tehtyihin arvioihin. Ministeriö arvioi, että suurimmat ongelmat lohien kalastuksen kestävydessä ovat Itämeren pääaltaalla. Lohien kalastus Itämeren pääaltaalla kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin, kalamäärältään pieniin lohikantoihin. Tällä alueella käytettävä pääasiallinen pyydys on ajosiima. Tässä pyyntimuodossa saadaan pyyntikokoisten (vähintään 60 cm) lohien lisäksi saaliiksi myös alamittaisia (alle 60 cm) lohia.

Euroopan unionin säännösten mukaan alamittaiset kalat tulee heittää takaisin mereen. Ministeriön käsityksen mukaan siimojen koukkuihin tarttuneet lohet vahingoittuvat usein lopullisesti, joten pyyntimuoto aiheuttaa tarpeetonta lohien kuolleisuutta. Euroopan unionissa pyritään yleisesti pääsemään eroon kalojen mereen heittämisestä, jota tavoitetta tulee myös soveltaa lohien kalastukseen.

Lohenkalastukseen Itämeren pääaltaalla liittyy vahvoja epäilyjä laajamittaisesta ilmoittamattomasta, eli laittomasta lohenkalastuksesta. Erityisesti puolalaiset kalastajat ovat ICES:n arvioiden mukaan harjoittaneet ilmoittamatonta lohenpyyntiä. Puolalaiset lohenkalastajat ovat vuonna 2008 voimaan astuneen ajoverkkokiellon jälkeen merkittävästi lisänneet ajosiimapyyntiään, ICES:in tietojen mukaan n. 20-kertaiseksi.

Itämeren pääaltaalla lisääntynyt ajosiimapyynti ja laitton kalastus vaikuttavat välittömästi myös Pohjanlahden ja Suomenlahden lohikantoihin. Viime vuosina ilmoittamattoman ja poisheitetyn lohisaaliin määrä on yhteensä ollut yhtä suuri kuin raportoitu lohisaalis.

4. Kansallinen lohipolitiikka

Kansallinen lohipolitiikka perustuu kalastuslain (582/1982) 1 §:n tavoitteeseen siitä, että *"Kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkipäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon."*

Lisäksi kansallinen lohipolitiikka perustuu Euroopan unionin Suomea suoraan velvoittavaan ja sovellettavaan lainsäädäntöön sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä MSY:n tasolla. Myös kansallisen lohipolitiikan tavoitteena on luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestäväen enimmäistuoton MSY:n tasolla Euroopan unionin ja kalastuslain asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Lohenkalastusta säädellään kansallisesti valtioneuvoston asetuksella 190/2008 lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa. Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus (SopS 91/2010) ja siihen olennaisesti liittyvä kalastussääntö säätelee lohenkalastusta Tornion- ja Muonionjoessa sekä Tornionjoen edustan merialueella.

Lohenkalastusta säädellään lisäksi valtioneuvoston asetuksella 436/2011 Tornionjoen kalastusalueella sovellettavista kansallisista kalastusmääräyksistä. Asetus 436/2011 perustuu Suomen ja Ruotsin väliseen rajajokisopimukseen ja sillä toimeenpannaan sopimukseen kuuluvan Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 7 §:n 8 momentissa olevaa määräystä kansallisesta päätöksestä lohenkalastuksesta merialueella ja siihen liittyvästä valvonnasta. Asetuksen 436/2011 säännökset lohenkalastuksesta noudattavat asetuksessa 190/2008 vahvistettuja periaatteita.

Lohenkalastuksesta Tornion- ja Muonionjoessa on lisäksi annettu Tasavallan presidentin asetus 438/2011 Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitetun pöytäkirjan voimaansaattamisesta. Asetuksella on voimaansaattettu mm. tiukennettu vaatimus niistä menettelyistä, joita noudatetaan kiinteiden pyydysten kalapesien koennassa.

Maa- ja metsätalousministeriö on lisäksi antanut asetuksen (1471/2011) lohenkalastuksesta Itämeren pääaltaalla vuonna 2012. Asetuksella rajoitetaan suomalaisten kalastusalueiden lohikiintiön hyödyntämistä Itämeren pääaltaalla yhteensä enintään 4 000 loheen 1.1.—31.5.2012 väliseksi ajaksi. Asetuksen tarkoituksena on rajoittaa pyyntiä alueella, jossa lohenkalastus kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin lohikantoihin ja käytetään kalastusmuotoa (siimaa), jonka saaliina pyyntikokoisten lohien lisäksi saadaan alamittaisia lohia. Lisäksi Suomen lohikiintiön rajallisuuden vuoksi oli tarpeen varmistaa, että kiintiötä riittää myös rannikkokalastuksen tarpeisiin.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalastusta, kalastusalueiden rekisteröintiä ja kalastuselinkeinon ohjaamista. Ahvenanmaalla on voimassa maakunnan kalastuslaki (Landskapslagen om fiske i landskapet Åland 39/1956), jota sovelletaan Ahvenanmaalla ja sen aluevesillä. Itsehallintolain 59 b § 2 momentin mukaan valtakunnan viranomaisen päättää toimenpiteistä sellaisessa hallintoasiassa, jossa sekä maakunnalla että valtakunnalla on toimivaltaa. Ennen päätöksentekoa asiasta on neuvoteltava maakunnan viranomaisen kanssa yhteisymmärrykseen pyrkien ja päätöksenteossa maakunnan viranomaisen näkökannat on otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon. Tämä lainkohta soveltuu myös lohenkalastuksen säätelyyn.

5. Lohipolitiikka Euroopan unionissa

Euroopan unionin lohipolitiikka perustuu yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteisiin siten kun siitä on säädetty neuvoston asetuksessa 2371/2002 elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot Suomi mukaan lukien ovat Johannesburgin kestävä kehityksen huippukokouksessa vuonna 2002 sitoutuneet kalakantojen hyödyntämiseen kestävästä enimmäistuoton tasolla vuoteen 2015 mennessä, jos mahdollista. Euroopan komission ehdotus uudeksi yhteiseksi kalastuspolitiikaksi sisältää pyrkimyksen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Unionin tärkeimmät lohenkalastuksen säätelyn toimenpiteet ovat vuosittain annettavat neuvoston asetukset Itämeren lohikantojen suurimmista sallituista saaliista (TAC). Viimeisin niistä on neuvoston asetus 1256/2011 eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2012 ja asetuksen (EU) N:o 1124/2010 muuttamisesta. Neuvoston asetuksen keskeinen muutos on Itämeren päältä ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla verrattuna vuoden 2011 tasoon. Suomen lohikiintiö Itämeren päältä ja Pohjanlahden alueelle on 31 667 lohta.

EU:n lohipolitiikkaa sisältyy myös neuvoston asetukseen 2187/2005 kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämeren, Belttien ja Juutinrauman vesialueilla, asetuksen (EY) N:o 1434/98 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 88/98 kumoamisesta. Asetus sisältää ajoverkkojen käyttökieltoa koskevan määräyksen sekä lohenkalastuksen kesärauhoitusta, saaliskalojen alamittoja ja pyydysten silmäkokoja koskevia määräyksiä.

Lisäksi Euroopan komissio on 12.8.2011 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Euroopan parlamentti ja neuvosto käsittelevät parhaillaan ehdotusta. Valtioneuvosto on 24.11.2011 antanut eduskunnalle kirjelmän (U 53/2011 vp) komission ehdotuksesta. Maa- ja metsätalousministeriö antaa kevätkauden aikana U-jatkokirjeen ehdotuksesta eikä siten tässä selvityksessä tarkemmin käsittele siihen liittyviä asioita. Ehdotetun asetuksen voimaan tuleminen muodostaa aikanaan kehityksen Euroopan unionin lohipolitiikalle.

6. Intressiryhmien etujen arviointi ja yhteensovittaminen

Lohta kalastavat sekä ammattikalastajat että vapaa-ajankalastajat. Näiden ryhmien sisällä on alaryhmiä kuten avomerikalastajat ja kalastusmatkailijat. Lisäksi lohenkalastukseen liittyy matkailuelinkeino.

Lohenkalastuksen järjestäminen kaikkia kalastajaryhmiä ja lohensuojelijoita tyydyttävällä tavalla on intressien yhteensovittamista. Lohta on rajallinen määrä, joten eri alueiden ja kalastajaryhmien näkemysten yhteensovittaminen kaikkia tyydyttävällä tavalla on haasteellista.

Maa- ja metsätalousministeriö on viime vuosina tehnyt yhteensovittamista koskevaa työtä mm. lohiasetuksen valmistelussa, kalastuslain valmistelussa (vaelluskalakokonaisuus), järjestämällä Pellossa 27–28.8.2009 pidetyn vaelluskalaseminaarin, järjestämällä rajajokisopimukseen liittyviä kuulemistilaisuuksia ja asettamalla sitä koskevan neuvotteluvaltuuskunnan sekä valmistelemalla laajapohjaisessa kehittämissuhteissa kansallisen kalatiestrategian. Ministeriön esityksestä on EU asioita valmistelevalle kalastusjaostolle (EU17) päätetty laajentaa siten, että sen laajaan kokoonpanoon on elinkeinokalatalouden järjestöjen lisäksi otettu Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön ja Suomen luonnonsuojeluliiton edustajat.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on, että eri kalastajaryhmiä kohdellaan yhdenvertaisesti ja oikeudenmukaisesti ja että vuosikymmeniä jatkuneeseen konfliktiin löydetäisiin ratkaisuja. Ministeriö toivoo, että kaikkien organisaatioiden ja sidosryhmien lähtökohtana olisi kaikkia kalastajaryhmiä kunnioittava lähestymistapa ja oikeudenmukaisten sekä yhdenvertaisten ratkaisujen hakeminen tähän monitahoiseen kysymykseen.

7. Suhteellisen vakauden periaate ja ns. kutuvaltioperiaate

EU:n yhteisen kalastuspolitiikan soveltamisen alkuvaiheissa kalastusmahdollisuuksien jaosta jäsenvaltioiden kesken neuvoteltiin vuosittain. Tämä menettely oli työläs ja kustannustehoton. Jakojärjestelmää muutettiin ja sen jälkeen unionissa on jo pitkän ajan sovellettu nk. suhteellisen vakauden periaatetta kalastusmahdollisuuksien osittamisessa jäsenvaltioiden kesken. Periaate sisältyy neuvoston asetukseen (2371/2002, sen artiklaan 20) yhteisestä kalastuspolitiikasta.

Suhteellisen vakauden periaate tarkoittaa, että jäsenvaltiot ja kalastuselinkeinot voivat perustaa lyhyen ja pitemmän aikavälin suunnitelmansa tietoon tulevasta kalastusmahdollisuuksista. Suhteellisen vakauden periaate on jäsenvaltioiden yleisesti hyväksymä ja se muodostaa yhteisen kalastuspolitiikan kulmakiven.

Suhteelliseen vakauteen, eli jäsenvaltioiden kiintiöosuuksiin on ajoittain tehty muutoksia, kuten Itämeren turskakannan tullessa jaetuksi kahteen osaan. Tämä tehtiin kuitenkin niin, ettei yksikään jäsenvaltio voittanut taikka hävinnyt kalastusmahdollisuuksissa.

Suomi on erikseen ja osana Euroopan yhteisöä ratifioinut merioikeusyleissopimuksen, jonka 66 artiklaan sisältyy nk. kutuvaltioperiaate. Tämän periaatteen mukaan pääasiallinen vastuu joissa kutevista kalakannoista on valtioilla, joiden joista ne ovat lähtöisin. Tällaisten maiden tulee olla yhteistyössä muiden maiden kanssa ja toimeenpanna tarvittavat säätelytoimet kalakannan turvaamiseksi. Artikla 66 ei kuitenkaan sisällä määräystä, jonka perusteella Suomi voisi itsenäisesti asettaa lohikiintiön tai määrätä muiden Itämeren jäsenvaltioiden lohenkalastuksesta.

Suomi on merioikeusyleissopimuksen ratifioinnin yhteydessä omalta osaltaan ja osana Euroopan yhteisöä antanut lausuman, jossa muun muassa todetaan, että yhteisön jäsenvaltiot ovat kalavarojen suojelun ja hoidon osalta siirtäneet toimivallan yhteisölle.

Euroopan unionissa päätetään merioikeusyleissopimuksen kalavarojen suojelua ja hoitoa koskevien säännösten soveltamisesta osana yhteistä kalastuspolitiikkaa. Suomi hyväksyi liittymissopimuksessaan kalastuskiintiöiden jaon perustaksi suhteellisen vakauden ja Suomelle kuuluvat osuudet Itämeren lohikiintiöistä.

Suhteellisen vakauden muuttaminen jossakin kalakannassa edellyttäisi komission perusteltua ehdotusta. Muuttaminen niin, että joidenkin maiden osuudet suurentuisivat ja toisten vastaavasti pienentyisivät, on lähtökohtaisesti hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta. Jäsenvaltiot eivät yleensä ole valmiita luopumaan pyyntimahdollisuuksistaan toisten hyväksi.

Komissio on yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan asetuksen uudistamisesta tekemässään ehdotuksessa todennut, että se haluaa säilyttää suhteellisen vakauden periaatteen. Suhteellisen vakauden periaate sisältyy ehdotuksen 16 artiklaan, jonka mukaan "*Jäsenvaltioille jaetut kalastusmahdollisuudet takaavat kullekin jäsenvaltiolle kalastustoiminnan suhteellisen vakauden kunkin kalakannan tai kalastuksen osalta*".

Yhteisen kalastuspolitiikan ja suhteellisen vakauden velvoittavuuden vuoksi maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että vaikuttamisen resursseja kannattaa lohien TAC:n uudelleen jakamisen sijaan suunnata muihin EU:n lohipolitiikkaa koskeviin linjauksiin.

8. Lohenkalastusta koskevat kansalliset linjaukset ja uudet aloitteet

Suomalaisten lohienkalastusta säädellään em. tavoitteiden ja säännösten perusteella. Vuonna 2012 merkittävä muutos on Suomen Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla. Ratkaisuun liittyy tarve rajoittaa ja valvoa lohienkalastusta Itämeren pääaltaalla sekä sen aiheuttamat vaikutukset.

Lohenkalastuksen kestävä järjestäminen

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa lohienpolitiikan pitkäjänteisenä tavoitteena, että:

- Luonnonlohikantoja vahvistetaan ja hyödynnetään kestävästi enimmäistuoton mukaisesti ja niiden geneettinen monimuotoisuus turvataan, ja
- Rannikoilla harjoitettavalla lohien ammattikalastuksella sekä joki- ja merialueilla harjoitettavalla lohien vapaa-ajankalastuksella on yhteinen ja parempi tulevaisuus.

Molempien lohienkalastusmuotojen osalta pyritään yhteistyössä osapuolten kesken parantamaan edellytyksiä niin, että rannikkokalastus on elinkeinona kannattavaa ja että se vapaa-aikana tuottaa saalista ja elämyksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa otsikkojen 2 ja 3 alla tehtyjen arvioiden perusteella tuoda esille, että:

1. Suomalaisten kalastusalusten lohienkalastus Itämeren pääaltaalla on tarkoitus minimoida.

Uutena aloitteena ministeriö aikoo kiireellisesti käynnistää selvitykset toimenpiteistä, joiden mukaan:

2. Lohenkalastusta rannikolla säädeltäisiin kalastajakohtaisilla lohikiintiöillä ja että ne muodostaisivat lohenkalastuksen kansallisen säätelyn perustan.
3. Muiden kuin rekisteröityneiden kaupallisten kalastajien lohenkalastusta verkoilla ja isorysillä rajoitettaisiin tai se kiellettäisiin.
4. Velvoitettaisiin ammattikalastajia osana valvontasäännösten jäljitettävyyssvelvoitteita merkitsemään myytävät saalislohet ulkoisesti siten, että kiintiöiden seuranta ja säännösten valvonta olisi tehokasta.

Lohen vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailun edistämiseksi Suomen rannikkoalueilla ja lohijoissa ratkaisevaa on rannikolle tulevien ja jokiin nousevien lohien määrät. Vapaa-ajankalastajan kannalta saalismahdollisuus on tärkeä tekijä kalastuselämyksen lisäksi.

Lohikiintiön pienentäminen ja rajoitukset Itämeren pääaltaalla sekä siihen liittyvät komission ja jäsenvaltioiden valvontatoimenpiteet tukevat kehitystä, joka suhteellisesti voi lisätä Suomen vesille ja jokiin tulevia lohimääriä. Myös Ruotsin vastaavat päätökset lohenkalastuksen rajoituksista tukevat em. kehitystä.

Edellä ja jäljempänä mainituilla toimilla maa- ja metsätalousministeriön arvioi, että:

- Jokiin nousevat lohimäärät suurenevat ja että Tornionjoen lohikannan rohkaiseva kehitys voidaan ylläpitää ja Simojoen lohikannan tilanne paranee ja että molemmat lohikannat täyttävät tavoitteen kestävästä enimmäistuotosta,
- Rannikon ammattikalastuksen edellytykset paranisivat, se olisi suunnitelmallisempaa ja lohisaaliista saatava arvo suurenisi, ja että
- Vapaa-ajankalastuksen edellytykset paranisivat ja siten myös rannikon ja jokivarsien matkailuelinkeinoa voitaisiin kehittää suunnitelmallisemmin.

Lohen rannikkokalastuksen rakenne ja merkitys

Vuonna 2011 yhteensä 199 kalastajaa ilmoitti lohisaalista ja heistä 95 oli saanut vähintään 50 lohta, 69 vähintään 100 lohta ja 14 vähintään 500 lohta. Vuonna 2011 lohisaalista ilmoittaneiden rannikkokalastajien keski-ikä oli 55 vuotta. Vähintään 100 lohien saaliin ilmoittaneiden kalastajien keski-ikä oli 52 vuotta ja heidän joukossaan oli 22 kalastajaa, jotka olivat täyttäneet vähintään 60 vuotta. Tässä ryhmässä ikähaitari oli 60–76 vuotta ja valtaosa kalasti lohta Pohjanlahdella.

Lohen ammattikalastajat kalastavat rannikolla myös muita kalalajeja kuin lohta. Vuonna 2011 lohta ilmoittaneiden ammattikalastajien kokonaissaalis sisälsi mm. 137 tonnia siikaa, 120 tonnia ahventa, 65 tonnia kuhaa, 35 tonnia haukea ja 15 tonnia madetta. Nämä saalismäärät muodostavat yhdessä 372 tonnia, joka edustaa n. 23 prosenttia kyseisten lajien yhteissaaliista koko rannikkoalueella vuonna 2011.

Tämä osoittaa, että lohenkalastuksen edellytykset vaikuttavat myös rannikon ammattikalastajien yleisiin toimintaedellytyksiin ja kotimaisen kalan saatavuuteen markkinoilla. Tämän vuoksi maa- ja

metsätalousministeriö pyrkii siihen, että rannikkokalastuksen edellytykset ml. lohenkalastus voisivat kokonaisuutena parantua.

Vaikuttaminen Euroopan unionin lohipolitiikkaan

Maa- ja metsätalousministeriö tulee antamaan eduskunnalle U-jatkokirjeen Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Tässä selvityksessä ministeriö pitäytyy näkemyksiinsä siitä, että Suomen tulisi ehdottaa komissiolle, että:

5. Saaliiksi tulevan alamittaisen lohen ja sen poisheittämisen lopettamiseksi Itämeren kalastussäännöksiin sisällytetään siimakalastuskauden merkittävä lyhentäminen tai peräti lohisiiman käyttöä koskeva kielto,
6. Saaliiksi saadut lohjet velvoitetaan purkamaan maihin ja luovutaan nykyisestä alamittaisten lohien mereen heittämisen velvoitteesta ja käytännöstä, ja että
7. Ehdotukseen Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta sisältyisi mahdollisuus tukea myös vaelluskalojen vaellusreittien ennallistamista.

Ministeriö on alkuvuonna 2012 käynyt valmistelevia keskusteluja komission ja Itämeren jäsenvaltioiden virkamiesten kanssa mahdollisuuksista vähentää lohen siimakalastuksessa saatavaa alamittaisten lohien määrää sekä ottaa käyttöön saaliiksi saadun lohen mereen heittämisen kielto.

Laiton lohenkalastus eteläisellä Itämerellä

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa kaikkia niitä toimia, jolla epäilty puolalaisten kalastajien ilmoittamaton ja siten laiton lohenkalastus voitaisiin eliminoida. Ministeriö on tässä tarkoituksessa tammikuussa 2012 lähettänyt kirjeen komissiolle ja kysynyt mihin toimiin komissio aikoo asiassa ryhtyä. Ministeriö on huomauttanut, että Puolan lohikiintiö vuodelle 2012 riittänee vain tammikuun ajan, mikäli ICES:n arvioima Puolan raportoimaton lohisaalis on todellinen. Komissiolla on riittävän näytön perusteella mahdollisuus mm. sulkea Puolan lohenkalastus ajankohdasta, jolloin komissio arvioi Puolan lohikiintiön täytyvän.

Suomi on EU:n tasolla ollut aloitteellinen lohen kalastuksen valvonnan tehostamiseksi ja raportoimattoman kalastuksen lopettamiseksi. EU:n komissio onkin valmistelemassa Itämeren lohenkalastuksen erityistä valvontaohjelmaa. Erityinen valvontaohjelma, jossa määritellään mm. valvonnan ja tarkastusten viitetasot, toimii velvoitteena ja perustana laatia kullekin Itämeren jäsenvaltiolle kansalliset riskiperusteiset valvontaohjelmat. Lisäksi se toimii perustana myöhemmin laadittavalle Euroopan kalastusvalvontaviraston (EFCA) koordinoimalle Itämeren lohen yhteisvalvontaohjelmalle (JDP, Joint Deployment Plan) ja jäsenvaltioiden yhteisvalvontakampanjoille.

Hylkeet ja lohikannat

Ammattikalastuksen toimintaedellytykset merialueella ovat merkittävästi heikentyneet hyljekantojen aiheuttamien saalis- ja pyydysvahinkojen seurauksena. Aikuinen harmaahylje syö päivässä keskimäärin 4–7 kiloa kalaa. Harmaahylkeiden ravinto koostuu mm. silakasta, kilohailista, siiasta ja lohesta. Toistaiseksi puuttuu tarkempia arvioita siitä, kuinka paljon nuoria ja aikuisia lohia tulee hylkeiden syömiksi. ICES:n lohikantamallissa oletetaan, että noin 10 % kutuvaelluksella

olevista lohista päätyy hylkeiden syömiksi. Harmaahylkeiden merkitystä post-smoltti kuolevuuden aiheuttajina on myös arvioitu ICES:n toimesta ja todettu, että sillä voi olla merkitystä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa vuosittain määräyksen suurimmista sallituista hylkeiden saalismääristä, jotka perustuvat Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen antamiin arvioihin Suomen aluevesillä pääasiassa esiintyvien hyljekantojen kestävästä verotuksesta. Myönnettyjen pyyntilupien käyttö on metsästyksen haasteellisuuden vuoksi jäänyt vajaaksi.

Metsästyksen lisäksi ministeriö toteuttaa erilaisia toimenpiteitä kalastusvahinkojen vähentämiseksi, kuten tuen myöntäminen hylkeenkestävien pyydysten kehittämiseen ja niiden hankkimiseen. Lisäksi ministeriö myöntää rannikon ammattikalastajille nk. sietopalkkioita hylkeiden aiheuttamien vahinkojen kompensoimiseksi.

Suurten hyljekantojen aiheuttamien vaikutusten vähentämiseksi ministeriö harkitsee uusia toimenpiteitä, jolla:

8. Tehostettaisiin hylkeiden metsäystä siihen hyvin soveltuvilla alueilla ja alueilla, joissa hylkeiden vaikutus lohikantoihin on merkittävä, ja
9. Selvitettäisiin hylkeiden vaikutusta Pohjanlahdella kutuvaelluksella oleviin lohimääriin sellaisilla alueilla, joissa hylkeiden oletetaan suuremmissa määrin saalistavan vapaana uivia lohia.

Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön soveltaminen

Kesällä 2011 sovellettiin ensimmäistä kertaa Suomen ja Ruotsin välistä uutta rajajokisopimusta ja siihen kuuluvaa kalastussääntöä. Lisäksi sovellettiin kalastussäännön 16 §:n mukaisesti sovittuja merikalastuksen tiukennettuja valvontatoimia. Niissä asetetaan ennen lohenkalastuskautta kiinteillä pyydyksillä tapahtuvalle kalastukselle vaatimuksia kalapesien päivittäisen koennan suorittamiseksi. Koennassa kalapesä tulee nostaa ylös vedestä niin, että koko kalapesän saalis ja pyydykseen joutuneiden lohien ja taimenten varovainen vapauttaminen voidaan valvojan toimesta yksiselitteisesti todentaa.

Suomen valvojien havaintojen perusteella kalastajien ja valvojien toiminta Ruotsin puolella otti kesällä 2011 askeleen oikeaan suuntaan. Kalastus kiinteillä pyydyksillä aloitettiin myöhemmin kuin ennen ja ennen lohenkalastuksen alkua tapahtuneessa valvonnassa niistä vapautettiin lohia.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistautuu Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitettuihin vuotuisiin neuvotteluihin Ruotsin kanssa kalastussäännön mahdollisista mukautuksista. Vuoden 2012 neuvottelujen osalta ministeriö on pyytänyt lausunnot alueen sidosryhmiltä. Ministeriö tulee lausuntojen ja neuvotteluvaltuuskunnan keskustelujen perusteella ja ottaen huomioon kalakantojen kehitys asettamaan neuvottelutavoitteensa.

Suomen yleistavoitteena neuvotteluissa on edelleen se, että lohenkalastus merialueella järjestettäisiin yhdenmukaisesti sekä Suomessa että Ruotsissa. Ruotsi on toistaiseksi aloittanut kalastuksensa kahdeksan päivää ennen Suomea. Lisäksi neuvotteluissa pidetään yllä vaatimusta sääntöjen noudattamisen tehokkaasta valvonnasta.

Eduskunta on edellyttänyt, että kalastuksen säätelyn, valvonnan ja seurannan tuloksista sekä kalastussäännön 16 §:n mukaisista toimista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys

1.10.2012 mennessä. Maa- ja metsätalousministeriö tulee kyseisessä selvityksessä tarkemmin selostamaan rajajokisopimuksen soveltamisen tuloksia.

Uutena aloitteena ministeriö selvittää mahdollisuutta parantaa jokikalastussaaliita koskevaa tietopohjaa siten, että:

10. Lohisaaliin ilmoitusvelvollisuus otettaisiin käyttöön Tornionjoen jokikalastuksessa. Tämä tapahtuisi velvoittamalla kalastuskortin ostajaa ilmoittamaan lohi- ja taimensaaliinsa. Ilmoitus olisi tehtävä myös kalastuksesta silloin, kun saalista ei olisi saatu.

Kalatiestrategia

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kansallisen kalatiestrategian valmistelun asettamalla 2.10.2009 laajapohjaisen kehittämissyhmän. Strategiatyön käynnistämisen taustalla olivat vesienhoitosuunnitelmien laadinnassa esille nousseet kehittämistarpeet, sitoutuminen vesienhoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen sekä tiedot lukuisten vaelluskalakantojemme heikosta tai edelleen heikkenevästä tilasta. Strategia valmistui joulukuussa 2011 ja se on tarkoitus hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätökseksi.

Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Strategian visiona on, että elinvoimaiset vaelluskalakannat lisääntyvät luonnossa mahdollistaen monimuotoisuuden säilymisen ja kestävä kalastuksen. Tämä mahdollistuu kestävimällä tavalla vaellusyhteyden palauttamisella ja muilla luontaista lisääntymiskiertoa tukevilla toimenpiteillä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää vesistöä ja kalakannasta riippuen useiden toimenpiteiden keinovalikoimaa, jossa kalatiet ovat yhtenä keskeisenä osana.

Kalateiden mahdollistama vaelluskalojen nousu jokeen luo edellytyksiä myönteisten yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten kehittymiselle sekä kestävä kalastuksen järjestämiselle. Kalatiestrategialla pyritään myös selkeyttämään kalateiden tarpeen arviointiin ja kohteiden valintaan liittyviä kysymyksiä, tukemaan ja parantamaan yhteistoimintaa hankkeiden edistämiseksi sekä edistämään vaelluskalojen elvyttämiseen liittyvien muiden tukitoimien toteutumista osana kalatieratkaisuja.

11. Kalatiestrategian toiminta-ajatuksena on painopisteen siirtäminen pitkällä aikavälillä istutuksista kalojen luontaisen lisääntymiskierron ylläpitämiseen ja palauttamiseen. Rakennetuissa joissa parannetaan kalojen kulkumahdollisuuksia ja edistetään potentiaalisten lisääntymisaluiden käyttöönottoa esimerkiksi kalateiden, uomien vesittämisen ja perattujen koskien kunnostamisen avulla.

Strategian toimintalinjoina ovat kalatiehankkeiden monitavoitteinen arviointi ja priorisointi, yhteistyön lisääminen ja rahoituksen järjestäminen, velvoitehoidon suuntaaminen kalojen luontaista elinkiertoa tukevaksi, kalojen kulun ja lisääntymisen huomioiminen säännöstelykäytäntöjen kehittämisessä, kalastuksen säätelyn kehittäminen kalan kulun turvaamiseksi, tutkimuksen ja seurannan lisääminen ja muiden vaelluskalakantoja elvyttävien ja suojelevien toimenpiteiden toteuttaminen.

SELVITYS HALLITUKSEN ITÄMEREN LOHENKALASTUSTA KOSKEVASTA KANSALLISESTA JA EU-POLITIIKASTA**1. Tausta**

Eduskunnan suuri valiokunta on kokouksessa 11.11.2011 hyväksymässään lausumassa (SuVX 113/2011 vp) kirjannut, että "Suuri valiokunta edellyttää, viitaten perustuslain 97 ja 47 §:ään että valtioneuvosto toimittaa suurelle valiokunnalle sekä maa- ja metsätalousvaliokunnalle 15.12.2011 mennessä kattavan selvityksen hallituksen Itämeren lohenkalastusta koskevasta kansallisesta ja EU-politiikasta. Selvityksessä tulee käsitellä mm. arviota Itämeren lohikantojen tilasta ja kalastuksen kestävydestä sekä hallituksen käsitystä lohenkalastuksen eri intressiryhmien etujen arvioinnista ja yhteensovittamisesta." Ministeriö on pyynnöstään saanut lisäaikaa selvityksen antamiseen 31.1.2012 saakka.

2. Arvio Itämeren luonnonlohikantojen tilasta

Itämeressä on noin 30 luonnonlohikantaa. Tuorein kansainvälinen arvio näiden lohikantojen tilasta on keväällä 2011 valmistunut kansainvälisen merentutkimusneuvoston (International Council for the Exploration of the Sea, ICES) raportti.

Suomen luonnonlohikannat ovat Tornionjoen lohikanta ja Simojoen lohikanta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) on maa- ja metsätalousministeriön asettamassa työryhmässä arvioinut Suomen lohikantojen tilaa. Työryhmätyön tuloksista on raportoitu RKTL:n 31.10.2011 valmistuneessa työraportissa 12/2011.

Maa- ja metsätalousministeriö käyttää lohenkalastuksen säätelyssä parasta käytettävissä olevaa tietoa lohikantojen tilasta. ICES:n ja RKTL:n tiedot muodostavat siten ministeriön kannanottojen lähtökohdan.

Maa- ja metsätalousministeriön käsitys Itämeren luonnonlohikantojen yleisilasta on yhdenmukainen RKTL:n työraportin sisältyvän perusarvion kanssa. RKTL:n työraportin tiivistelmä toteaa, että:

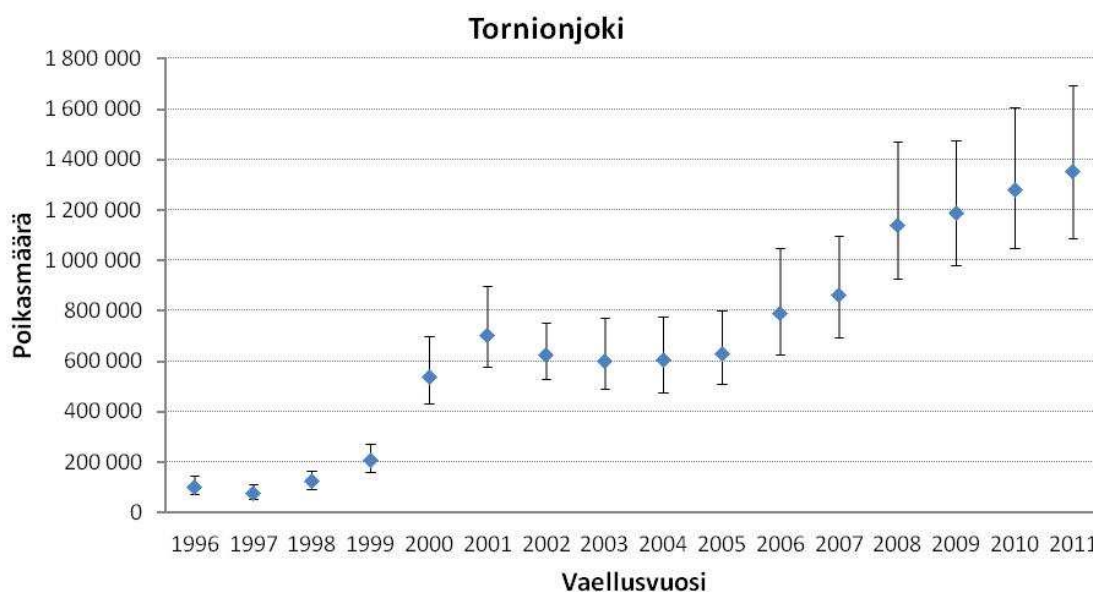
"Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) vuonna 2011 tekemän arvion mukaan useat Perämeren luonnonlohikannat ovat lohikantojen pitkäaikaisen elpymisen ja suojelun mahdollistavalla vähimmäistasolla tai lähellä sitä. Perämeren alueen lohijokien vaelluspoikastuotannon on arvioitu lähes kymmenkertaiseen vuodesta 1997, mutta jokikohtaiset erot poikastuotannossa ovat edelleen suuria. Kasvaneen luonnon poikastuotannon lohikantoja elvyttävää vaikutusta heikentää lisääntynyt merivaelluksen alkuvaiheen kuolevuus. Myös avomerikalastuksen pyyntiteho (kalastuskuolevuus) on muutamana viime vuonna kasvanut, ja sen arvioidaan palanneen samalle tasolle kuin viimeisinä vuosina ennen ajoverkkokieltä. ICES:in neuvonannon mukaan Perämeren lohikantoihin kohdistuva kalastuspaine (kalastuskuolevuus) ei saisi yhtään kasvaa, ja muihin Itämeren lohikantoihin kohdistuvan kalastuksen pitäisi selvästi vähentyä."

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa lisäksi tuoda esille, että Itämeren suurimman luonnonlohikannan (Tornionjoki) kehitys on vuodesta 2000 alkaen ollut rohkaiseva. Lohikantojen hoidossa käytetty tärkein indikaattori on luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määrä. Tornionjoen vaelluspoikasten määräarviot ovat RKTL:n suorittaman ja työraportissa mainitun vaelluspoikaspyynnin perusteella jatkuvasti nousseet vuonna 1999 arvioidusta 175 000 vaelluspoikasesta vuonna 2011 arvioituun 2 010 000 vaelluspoikaseen. Lisäys on ollut yli 10-kertainen.

Vuonna 2011 arvioitu kahden miljoonan vaelluspoikasen määrä ylittää arvion Torniojoen vaelluspoikasten tuotantopotentiaalista, joka ICES:n vuoden 2011 raportissa on asetettu 1,8 miljoonan vaelluspoikasen tasolle. Tämä osoittaa mm. sen, että tuotantomäärän arvioiminen on vaikeaa. Joka tapauksessa Tornionjoen lohikannan tila on tämän keskeisen indikaattorin perusteella kehittynyt hyvin myönteisesti ja Tornionjoen vaelluspoikastuotanto oli vuonna 2011 todennäköisesti kestävä enimmäistuoton (Maximum Sustainable Yield, MSY) tason yläpuolella.

Simojoen lohikannan elpyminen on myös alkanut 1990-luvun lopussa. Simojoen tuottamat vaelluspoikasten määrät eivät kuitenkaan ole kehittyneet yhtä hyvin kuin Tornionjoella.

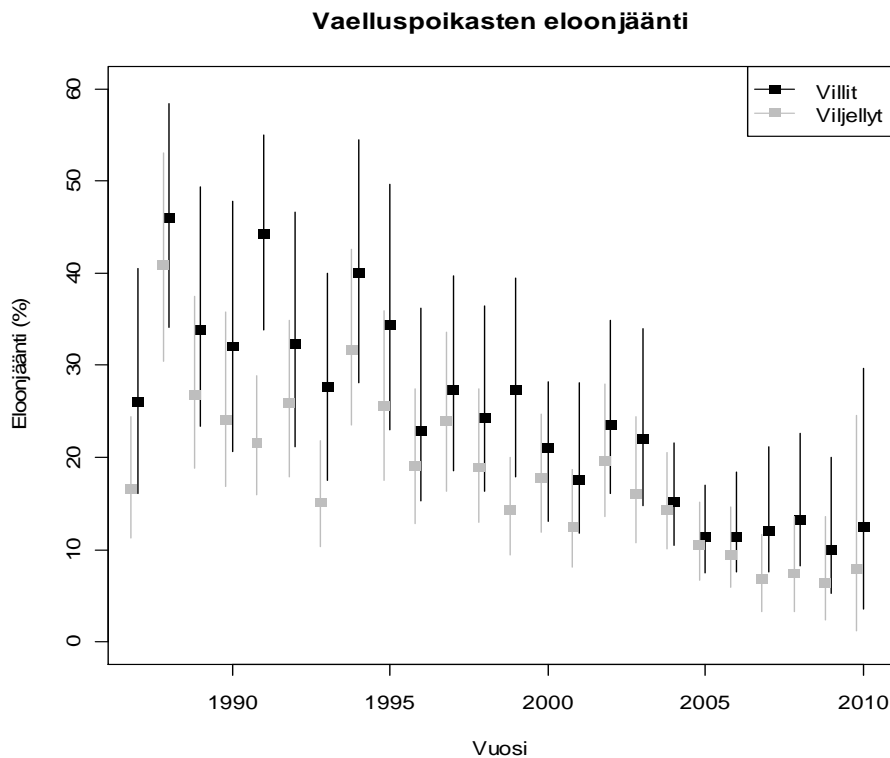
ICES:n mukaan lohikannan tila on MSY tasolla jos vaelluspoikasmäärät ovat 75 % joen arvioidusta tuotantopotentiaalista. Euroopan komissio käyttää samaa 75 % tasoa ehdotuksessaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastusten monivuotisesta suunnitelmasta.

Kuva 1. Lohen luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määräarvio Tornionjoella pohjautuen Itämeren lohikantamallin tuloksiin (RKTL:n työraportti 12/2011). Vuoden 2011 vaelluspoikasten koekalastusten perusteella arvioitua määrää (2 miljoonaa poikasta) ei vielä sisälly mallin laskentaan, joten kuvassa määrä on sitä pienempi.

Nuorten lohien muusta kuin kalastuksesta johtuva korkea kuolevuus (post-smoltti kuolevuus) merivaiheen alussa on todettu merkittäväksi 2000-luvun alussa muodostuneeksi ongelmaksi. Post-smoltti vaihe käsittää merivaellukselle lähdöstä aina seuraavan vuoden kesän alkun. Kuolevuuden

tarkkaa syytä ei tiedetä, mutta sen on epäilty aiheutuvan Itämeren muuttuneesta ja heikentyneestä tilasta kuten hapettomista pohjista ja sen vaikutuksista ravintoverkkoihin, Itämeren alueen suursäätötilan muutoksista sekä suurentuneesta harmaahyljekannasta. Kuolleisuutta aiheutuu sekä luonnonkudusta peräisin oleville lohille ja erityisesti istutetuille lohille. Kuolevuuden seurauksena lohi-istutuksista saatu tulos on heikko.

Kuva 2. Lohen vaelluspoikasten mereen tulon jälkeinen eloonjäät (post-smoltti kuolevuus). Musta neliö kuvaa luonnonpoikasten ja harmaa istutettujen poikasten eloonjäät (RKTL:n työraportti 12/2011).

Post-smoltti kuolevuus ei toistaiseksi ole vaikuttanut Tornionjoen poikastuotantoon siten, että poikasmäärät olisivat kääntyneet laskuun. Kuolevuus on kuitenkin leikannut joken nousevia lohimääriä ja näin ollen vaikuttanut kutukannan kokoon. Kuolevuudella on myös suuri merkitys lohisaaliisiin meri- ja jokialueilla.

3. Arvio Itämeren lohien kalastuksen kestävydestä

Maa- ja metsätalousministeriön arvio lohien kalastuksen kestävydestä perustuu ICES:n ja RKTL:n raporteissa tehtyihin arvioihin. Ministeriö arvioi, että suurimmat ongelmat lohien kalastuksen kestävydessä ovat Itämeren pääaltaalla. Lohien kalastus Itämeren pääaltaalla kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin, kalamäärältään pieniin lohikantoihin. Tällä alueella käytettävä pääasiallinen pyydys on ajosiima. Tässä pyyntimuodossa saadaan pyyntikokoisten (vähintään 60 cm) lohien lisäksi saaliiksi myös alamittaisia (alle 60 cm) lohia.

Euroopan unionin säännösten mukaan alamittaiset kalat tulee heittää takaisin mereen. Ministeriön käsityksen mukaan siimojen koukkuihin tarttuneet lohet vahingoittuvat usein lopullisesti, joten pyyntimuoto aiheuttaa tarpeetonta lohien kuolleisuutta. Euroopan unionissa pyritään yleisesti pääsemään eroon kalojen mereen heittämisestä, jota tavoitetta tulee myös soveltaa lohien kalastukseen.

Lohenkalastukseen Itämeren pääaltaalla liittyy vahvoja epäilyjä laajamittaisesta ilmoittamattomasta, eli laittomasta lohenkalastuksesta. Erityisesti puolalaiset kalastajat ovat ICES:n arvioiden mukaan harjoittaneet ilmoittamatonta lohenpyyntiä. Puolalaiset lohenkalastajat ovat vuonna 2008 voimaan astuneen ajoverkkokiellon jälkeen merkittävästi lisänneet ajosiimapyyntiään, ICES:in tietojen mukaan n. 20-kertaiseksi.

Itämeren pääaltaalla lisääntynyt ajosiimapyynti ja laitton kalastus vaikuttavat välittömästi myös Pohjanlahden ja Suomenlahden lohikantoihin. Viime vuosina ilmoittamattoman ja poisheitetyn lohisaaliin määrä on yhteensä ollut yhtä suuri kuin raportoitu lohisaalis.

4. Kansallinen lohipolitiikka

Kansallinen lohipolitiikka perustuu kalastuslain (582/1982) 1 §:n tavoitteeseen siitä, että *"Kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkipäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon."*

Lisäksi kansallinen lohipolitiikka perustuu Euroopan unionin Suomea suoraan velvoittavaan ja sovellettavaan lainsäädäntöön sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä MSY:n tasolla. Myös kansallisen lohipolitiikan tavoitteena on luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestäväen enimmäistuoton MSY:n tasolla Euroopan unionin ja kalastuslain asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Lohenkalastusta säädellään kansallisesti valtioneuvoston asetuksella 190/2008 lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa. Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus (SopS 91/2010) ja siihen olennaisesti liittyvä kalastussääntö säätelee lohenkalastusta Tornion- ja Muonionjoessa sekä Tornionjoen edustan merialueella.

Lohenkalastusta säädellään lisäksi valtioneuvoston asetuksella 436/2011 Tornionjoen kalastusalueella sovellettavista kansallisista kalastusmääräyksistä. Asetus 436/2011 perustuu Suomen ja Ruotsin väliseen rajajokisopimukseen ja sillä toimeenpannaan sopimukseen kuuluvan Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 7 §:n 8 momentissa olevaa määräystä kansallisesta päätöksestä lohenkalastuksesta merialueella ja siihen liittyvästä valvonnasta. Asetuksen 436/2011 säännökset lohenkalastuksesta noudattavat asetuksessa 190/2008 vahvistettuja periaatteita.

Lohenkalastuksesta Tornion- ja Muonionjoessa on lisäksi annettu Tasavallan presidentin asetus 438/2011 Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitetun pöytäkirjan voimaansaattamisesta. Asetuksella on voimaansaattettu mm. tiukennettu vaatimus niistä menettelyistä, joita noudatetaan kiinteiden pyydysten kalapesien koennassa.

Maa- ja metsätalousministeriö on lisäksi antanut asetuksen (1471/2011) lohenkalastuksesta Itämeren pääaltaalla vuonna 2012. Asetuksella rajoitetaan suomalaisten kalastusalueiden lohikiintiön hyödyntämistä Itämeren pääaltaalla yhteensä enintään 4 000 loheen 1.1.—31.5.2012 väliseksi ajaksi. Asetuksen tarkoituksena on rajoittaa pyyntiä alueella, jossa lohenkalastus kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin lohikantoihin ja käytetään kalastusmuotoa (siimaa), jonka saaliina pyyntikokoisten lohien lisäksi saadaan alamittaisia lohia. Lisäksi Suomen lohikiintiön rajallisuuden vuoksi oli tarpeen varmistaa, että kiintiötä riittää myös rannikkokalastuksen tarpeisiin.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalastusta, kalastusalueiden rekisteröintiä ja kalastuselinkeinon ohjaamista. Ahvenanmaalla on voimassa maakunnan kalastuslaki (Landskapslagen om fiske i landskapet Åland 39/1956), jota sovelletaan Ahvenanmaalla ja sen aluevesillä. Itsehallintolain 59 b § 2 momentin mukaan valtakunnan viranomaisen päättää toimenpiteistä sellaisessa hallintoasiassa, jossa sekä maakunnalla että valtakunnalla on toimivaltaa. Ennen päätöksentekoa asiasta on neuvoteltava maakunnan viranomaisen kanssa yhteisymmärrykseen pyrkien ja päätöksenteossa maakunnan viranomaisen näkökannat on otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon. Tämä lainkohta soveltuu myös lohenkalastuksen säätelyyn.

5. Lohipolitiikka Euroopan unionissa

Euroopan unionin lohipolitiikka perustuu yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteisiin siten kun siitä on säädetty neuvoston asetuksessa 2371/2002 elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot Suomi mukaan lukien ovat Johannesburgin kestävä kehityksen huippukokouksessa vuonna 2002 sitoutuneet kalakantojen hyödyntämiseen kestävästä enimmäistuoton tasolla vuoteen 2015 mennessä, jos mahdollista. Euroopan komission ehdotus uudeksi yhteiseksi kalastuspolitiikaksi sisältää pyrkimyksen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Unionin tärkeimmät lohenkalastuksen säätelyn toimenpiteet ovat vuosittain annettavat neuvoston asetukset Itämeren lohikantojen suurimmista sallituista saaliista (TAC). Viimeisin niistä on neuvoston asetus 1256/2011 eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2012 ja asetuksen (EU) N:o 1124/2010 muuttamisesta. Neuvoston asetuksen keskeinen muutos on Itämeren päältä ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla verrattuna vuoden 2011 tasoon. Suomen lohikiintiö Itämeren päältä ja Pohjanlahden alueelle on 31 667 lohta.

EU:n lohipolitiikkaa sisältyy myös neuvoston asetukseen 2187/2005 kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämeren, Belttien ja Juutinrauman vesialueilla, asetuksen (EY) N:o 1434/98 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 88/98 kumoamisesta. Asetus sisältää ajoverkkojen käyttökieltoa koskevan määräyksen sekä lohenkalastuksen kesärauhoitusta, saaliskalojen alamittoja ja pyydysten silmäkokoja koskevia määräyksiä.

Lisäksi Euroopan komissio on 12.8.2011 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Euroopan parlamentti ja neuvosto käsittelevät parhaillaan ehdotusta. Valtioneuvosto on 24.11.2011 antanut eduskunnalle kirjelmän (U 53/2011 vp) komission ehdotuksesta. Maa- ja metsätalousministeriö antaa kevätkauden aikana U-jatkokirjeen ehdotuksesta eikä siten tässä selvityksessä tarkemmin käsittele siihen liittyviä asioita. Ehdotetun asetuksen voimaan tuleminen muodostaa aikanaan kehityksen Euroopan unionin lohipolitiikalle.

6. Intressiryhmien etujen arviointi ja yhteensovittaminen

Lohta kalastavat sekä ammattikalastajat että vapaa-ajankalastajat. Näiden ryhmien sisällä on alaryhmiä kuten avomerikalastajat ja kalastusmatkailijat. Lisäksi lohenkalastukseen liittyy matkailuelinkeino.

Lohenkalastuksen järjestäminen kaikkia kalastajaryhmiä ja lohensuojelijoita tyydyttävällä tavalla on intressien yhteensovittamista. Lohta on rajallinen määrä, joten eri alueiden ja kalastajaryhmien näkemysten yhteensovittaminen kaikkia tyydyttävällä tavalla on haasteellista.

Maa- ja metsätalousministeriö on viime vuosina tehnyt yhteensovittamista koskevaa työtä mm. lohiasetuksen valmistelussa, kalastuslain valmistelussa (vaelluskalakokonaisuus), järjestämällä Pellossa 27–28.8.2009 pidetyn vaelluskalaseminaarin, järjestämällä rajajokisopimukseen liittyviä kuulemistilaisuuksia ja asettamalla sitä koskevan neuvotteluvaltuuskunnan sekä valmistelemalla laajapohjaisessa kehittämissuhteissa kansallisen kalatiestrategian. Ministeriön esityksestä on EU asioita valmistelevalle kalastusjaostolle (EU17) päätetty laajentaa siten, että sen laajaan kokoonpanoon on elinkeinokalatalouden järjestöjen lisäksi otettu Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön ja Suomen luonnonsuojeluliiton edustajat.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on, että eri kalastajaryhmiä kohdellaan yhdenvertaisesti ja oikeudenmukaisesti ja että vuosikymmeniä jatkuneeseen konfliktiin löydetäisiin ratkaisuja. Ministeriö toivoo, että kaikkien organisaatioiden ja sidosryhmien lähtökohtana olisi kaikkia kalastajaryhmiä kunnioittava lähestymistapa ja oikeudenmukaisten sekä yhdenvertaisten ratkaisujen hakeminen tähän monitahoiseen kysymykseen.

7. Suhteellisen vakauden periaate ja ns. kutuvaltioperiaate

EU:n yhteisen kalastuspolitiikan soveltamisen alkuvaiheissa kalastusmahdollisuuksien jaosta jäsenvaltioiden kesken neuvoteltiin vuosittain. Tämä menettely oli työläs ja kustannustehoton. Jakojärjestelmää muutettiin ja sen jälkeen unionissa on jo pitkän ajan sovellettu nk. suhteellisen vakauden periaatetta kalastusmahdollisuuksien osittamisessa jäsenvaltioiden kesken. Periaate sisältyy neuvoston asetukseen (2371/2002, sen artiklaan 20) yhteisestä kalastuspolitiikasta.

Suhteellisen vakauden periaate tarkoittaa, että jäsenvaltiot ja kalastuselinkeinot voivat perustaa lyhyen ja pitemmän aikavälin suunnitelmansa tietoon tulevasta kalastusmahdollisuuksista. Suhteellisen vakauden periaate on jäsenvaltioiden yleisesti hyväksymä ja se muodostaa yhteisen kalastuspolitiikan kulmakiven.

Suhteelliseen vakauteen, eli jäsenvaltioiden kiintiöosuuksiin on ajoittain tehty muutoksia, kuten Itämeren turskakannan tullessa jaetuksi kahteen osaan. Tämä tehtiin kuitenkin niin, ettei yksikään jäsenvaltio voittanut taikka hävinnyt kalastusmahdollisuuksissa.

Suomi on erikseen ja osana Euroopan yhteisöä ratifioinut merioikeusyleissopimuksen, jonka 66 artiklaan sisältyy nk. kutuvaltioperiaate. Tämän periaatteen mukaan pääasiallinen vastuu joissa kutevista kalakannoista on valtioilla, joiden joista ne ovat lähtöisin. Tällaisten maiden tulee olla yhteistyössä muiden maiden kanssa ja toimeenpanna tarvittavat säätelytoimet kalakannan turvaamiseksi. Artikla 66 ei kuitenkaan sisällä määräystä, jonka perusteella Suomi voisi itsenäisesti asettaa lohikiintiön tai määrätä muiden Itämeren jäsenvaltioiden lohenkalastuksesta.

Suomi on merioikeusyleissopimuksen ratifioinnin yhteydessä omalta osaltaan ja osana Euroopan yhteisöä antanut lausuman, jossa muun muassa todetaan, että yhteisön jäsenvaltiot ovat kalavarojen suojelun ja hoidon osalta siirtäneet toimivallan yhteisölle.

Euroopan unionissa päätetään merioikeusyleissopimuksen kalavarojen suojelua ja hoitoa koskevien säännösten soveltamisesta osana yhteistä kalastuspolitiikkaa. Suomi hyväksyi liittymissopimuksessaan kalastuskiintiöiden jaon perustaksi suhteellisen vakauden ja Suomelle kuuluvat osuudet Itämeren lohikiintiöistä.

Suhteellisen vakauden muuttaminen jossakin kalakannassa edellyttäisi komission perusteltua ehdotusta. Muuttaminen niin, että joidenkin maiden osuudet suurentuisivat ja toisten vastaavasti pienentyisivät, on lähtökohtaisesti hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta. Jäsenvaltiot eivät yleensä ole valmiita luopumaan pyyntimahdollisuuksistaan toisten hyväksi.

Komissio on yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan asetuksen uudistamisesta tekemässään ehdotuksessa todennut, että se haluaa säilyttää suhteellisen vakauden periaatteen. Suhteellisen vakauden periaate sisältyy ehdotuksen 16 artiklaan, jonka mukaan "*Jäsenvaltioille jaetut kalastusmahdollisuudet takaavat kullekin jäsenvaltiolle kalastustoiminnan suhteellisen vakauden kunkin kalakannan tai kalastuksen osalta*".

Yhteisen kalastuspolitiikan ja suhteellisen vakauden velvoittavuuden vuoksi maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että vaikuttamisen resursseja kannattaa lohien TAC:n uudelleen jakamisen sijaan suunnata muihin EU:n lohipolitiikkaa koskeviin linjauksiin.

8. Lohenkalastusta koskevat kansalliset linjaukset ja uudet aloitteet

Suomalaisten lohienkalastusta säädellään em. tavoitteiden ja säännösten perusteella. Vuonna 2012 merkittävä muutos on Suomen Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla. Ratkaisuun liittyy tarve rajoittaa ja valvoa lohienkalastusta Itämeren pääaltaalla sekä sen aiheuttamat vaikutukset.

Lohenkalastuksen kestävä järjestäminen

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa lohienpolitiikan pitkäjänteisenä tavoitteena, että:

- Luonnonlohikantoja vahvistetaan ja hyödynnetään kestävästi enimmäistuoton mukaisesti ja niiden geneettinen monimuotoisuus turvataan, ja
- Rannikoilla harjoitettavalla lohien ammattikalastuksella sekä joki- ja merialueilla harjoitettavalla lohien vapaa-ajankalastuksella on yhteinen ja parempi tulevaisuus.

Molempien lohienkalastusmuotojen osalta pyritään yhteistyössä osapuolten kesken parantamaan edellytyksiä niin, että rannikkokalastus on elinkeinona kannattavaa ja että se vapaa-aikana tuottaa saalista ja elämyksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa otsikkojen 2 ja 3 alla tehtyjen arvioiden perusteella tuoda esille, että:

1. Suomalaisten kalastusalusten lohienkalastus Itämeren pääaltaalla on tarkoitus minimoida.

Uutena aloitteena ministeriö aikoo kiireellisesti käynnistää selvitykset toimenpiteistä, joiden mukaan:

2. Lohenkalastusta rannikolla säädeltäisiin kalastajakohtaisilla lohikiintiöillä ja että ne muodostaisivat lohenkalastuksen kansallisen säätelyn perustan.
3. Muiden kuin rekisteröityneiden kaupallisten kalastajien lohenkalastusta verkoilla ja isorysillä rajoitettaisiin tai se kiellettäisiin.
4. Velvoitettaisiin ammattikalastajia osana valvontasäännösten jäljitettävyyssvelvoitteita merkitsemään myytävät saalislohet ulkoisesti siten, että kiintiöiden seuranta ja säännösten valvonta olisi tehokasta.

Lohen vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailun edistämiseksi Suomen rannikkoalueilla ja lohijoissa ratkaisevaa on rannikolle tulevien ja jokiin nousevien lohien määrät. Vapaa-ajankalastajan kannalta saalismahdollisuus on tärkeä tekijä kalastuselämyksen lisäksi.

Lohikiintiön pienentäminen ja rajoitukset Itämeren pääaltaalla sekä siihen liittyvät komission ja jäsenvaltioiden valvontatoimenpiteet tukevat kehitystä, joka suhteellisesti voi lisätä Suomen vesille ja jokiin tulevia lohimääriä. Myös Ruotsin vastaavat päätökset lohenkalastuksen rajoituksista tukevat em. kehitystä.

Edellä ja jäljempänä mainituilla toimilla maa- ja metsätalousministeriön arvioi, että:

- Jokiin nousevat lohimäärät suurenevat ja että Tornionjoen lohikannan rohkaiseva kehitys voidaan ylläpitää ja Simojoen lohikannan tilanne paranee ja että molemmat lohikannat täyttävät tavoitteen kestävästä enimmäistuotosta,
- Rannikon ammattikalastuksen edellytykset paranisivat, se olisi suunnitelmallisempaa ja lohisaaliista saatava arvo suurenisi, ja että
- Vapaa-ajankalastuksen edellytykset paranisivat ja siten myös rannikon ja jokivarsien matkailuelinkeinoa voitaisiin kehittää suunnitelmallisemmin.

Lohen rannikkokalastuksen rakenne ja merkitys

Vuonna 2011 yhteensä 199 kalastajaa ilmoitti lohisaalista ja heistä 95 oli saanut vähintään 50 lohta, 69 vähintään 100 lohta ja 14 vähintään 500 lohta. Vuonna 2011 lohisaalista ilmoittaneiden rannikkokalastajien keski-ikä oli 55 vuotta. Vähintään 100 lohien saaliin ilmoittaneiden kalastajien keski-ikä oli 52 vuotta ja heidän joukossaan oli 22 kalastajaa, jotka olivat täyttäneet vähintään 60 vuotta. Tässä ryhmässä ikähaitari oli 60–76 vuotta ja valtaosa kalasti lohta Pohjanlahdella.

Lohen ammattikalastajat kalastavat rannikolla myös muita kalalajeja kuin lohta. Vuonna 2011 lohta ilmoittaneiden ammattikalastajien kokonaissaalis sisälsi mm. 137 tonnia siikaa, 120 tonnia ahventa, 65 tonnia kuhaa, 35 tonnia haukea ja 15 tonnia madetta. Nämä saalismäärät muodostavat yhdessä 372 tonnia, joka edustaa n. 23 prosenttia kyseisten lajien yhteissaaliista koko rannikkoalueella vuonna 2011.

Tämä osoittaa, että lohenkalastuksen edellytykset vaikuttavat myös rannikon ammattikalastajien yleisiin toimintaedellytyksiin ja kotimaisen kalan saatavuuteen markkinoilla. Tämän vuoksi maa- ja

metsätalousministeriö pyrkii siihen, että rannikkokalastuksen edellytykset ml. lohenkalastus voisivat kokonaisuutena parantua.

Vaikuttaminen Euroopan unionin lohipolitiikkaan

Maa- ja metsätalousministeriö tulee antamaan eduskunnalle U-jatkokirjeen Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Tässä selvityksessä ministeriö pitäytyy näkemyksiinsä siitä, että Suomen tulisi ehdottaa komissiolle, että:

5. Saaliiksi tulevan alamittaisen lohen ja sen poisheittämisen lopettamiseksi Itämeren kalastussäännöksiin sisällytetään siimakalastuskauden merkittävä lyhentäminen tai peräti lohisiiman käyttöä koskeva kielto,
6. Saaliiksi saadut lohjet velvoitetaan purkamaan maihin ja luovutaan nykyisestä alamittaisten lohien mereen heittämisen velvoitteesta ja käytännöstä, ja että
7. Ehdotukseen Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta sisältyisi mahdollisuus tukea myös vaelluskalojen vaellusreittien ennallistamista.

Ministeriö on alkuvuonna 2012 käynyt valmistelevia keskusteluja komission ja Itämeren jäsenvaltioiden virkamiesten kanssa mahdollisuuksista vähentää lohen siimakalastuksessa saatavaa alamittaisten lohien määrää sekä ottaa käyttöön saaliiksi saadun lohen mereen heittämisen kielto.

Laiton lohenkalastus eteläisellä Itämerellä

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa kaikkia niitä toimia, jolla epäilty puolalaisten kalastajien ilmoittamaton ja siten laiton lohenkalastus voitaisiin eliminoida. Ministeriö on tässä tarkoituksessa tammikuussa 2012 lähettänyt kirjeen komissiolle ja kysynyt mihin toimiin komissio aikoo asiassa ryhtyä. Ministeriö on huomauttanut, että Puolan lohikiintiö vuodelle 2012 riittänee vain tammikuun ajan, mikäli ICES:n arvioima Puolan raportoimaton lohisaalis on todellinen. Komissiolla on riittävän näytön perusteella mahdollisuus mm. sulkea Puolan lohenkalastus ajankohdasta, jolloin komissio arvioi Puolan lohikiintiön täyttyvän.

Suomi on EU:n tasolla ollut aloitteellinen lohen kalastuksen valvonnan tehostamiseksi ja raportoimattoman kalastuksen lopettamiseksi. EU:n komissio onkin valmistelemassa Itämeren lohenkalastuksen erityistä valvontaohjelmaa. Erityinen valvontaohjelma, jossa määritellään mm. valvonnan ja tarkastusten viitetasot, toimii velvoitteena ja perustana laatia kullekin Itämeren jäsenvaltiolle kansalliset riskiperusteiset valvontaohjelmat. Lisäksi se toimii perustana myöhemmin laadittavalle Euroopan kalastusvalvontaviraston (EFCA) koordinoimalle Itämeren lohen yhteisvalvontaohjelmalle (JDP, Joint Deployment Plan) ja jäsenvaltioiden yhteisvalvontakampanjoille.

Hylkeet ja lohikannat

Ammattikalastuksen toimintaedellytykset merialueella ovat merkittävästi heikentyneet hyljekantojen aiheuttamien saalis- ja pyydysvahinkojen seurauksena. Aikuinen harmaahylje syö päivässä keskimäärin 4–7 kiloa kalaa. Harmaahylkeiden ravinto koostuu mm. silakasta, kilohailista, siiasta ja lohesta. Toistaiseksi puuttuu tarkempia arvioita siitä, kuinka paljon nuoria ja aikuisia lohia tulee hylkeiden syömiksi. ICES:n lohikantamallissa oletetaan, että noin 10 % kutuvaelluksella

olevista lohista päätyy hylkeiden syömiksi. Harmaa hylkeiden merkitystä post-smoltti kuolevuuden aiheuttajina on myös arvioitu ICES:n toimesta ja todettu, että sillä voi olla merkitystä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa vuosittain määräyksen suurimmista sallituista hylkeiden saalismääristä, jotka perustuvat Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen antamiin arvioihin Suomen aluevesillä pääasiassa esiintyvien hyljekantojen kestävästä verotuksesta. Myönnettyjen pyyntilupien käyttö on metsästyksen haasteellisuuden vuoksi jäänyt vajaaksi.

Metsästyksen lisäksi ministeriö toteuttaa erilaisia toimenpiteitä kalastusvahinkojen vähentämiseksi, kuten tuen myöntäminen hylkeenkestävien pyydysten kehittämiseen ja niiden hankkimiseen. Lisäksi ministeriö myöntää rannikon ammattikalastajille nk. sietopalkkioita hylkeiden aiheuttamien vahinkojen kompensoimiseksi.

Suurten hyljekantojen aiheuttamien vaikutusten vähentämiseksi ministeriö harkitsee uusia toimenpiteitä, jolla:

8. Tehostettaisiin hylkeiden metsästyksiin siihen hyvin soveltuvilla alueilla ja alueilla, joissa hylkeiden vaikutus lohikantoihin on merkittävä, ja
9. Selvitettäisiin hylkeiden vaikutusta Pohjanlahdella kutuvaelluksella oleviin lohimääriin sellaisilla alueilla, joissa hylkeiden oletetaan suuremmissa määrin saalistavan vapaana uivia lohia.

Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön soveltaminen

Kesällä 2011 sovellettiin ensimmäistä kertaa Suomen ja Ruotsin välistä uutta rajajokisopimusta ja siihen kuuluvaa kalastussääntöä. Lisäksi sovellettiin kalastussäännön 16 §:n mukaisesti sovittuja merikalastuksen tiukennettuja valvontatoimia. Niissä asetetaan ennen lohenkalastuskautta kiinteillä pyydyksillä tapahtuvalle kalastukselle vaatimuksia kalapesien päivittäisen koennan suorittamiseksi. Koennassa kalapesä tulee nostaa ylös vedestä niin, että koko kalapesän saalis ja pyydykseen joutuneiden lohien ja taimenten varovainen vapauttaminen voidaan valvojan toimesta yksiselitteisesti todentaa.

Suomen valvojien havaintojen perusteella kalastajien ja valvojien toiminta Ruotsin puolella otti kesällä 2011 askeleen oikeaan suuntaan. Kalastus kiinteillä pyydyksillä aloitettiin myöhemmin kuin ennen ja ennen lohenkalastuksen alkua tapahtuneessa valvonnassa niistä vapautettiin lohia.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistautuu Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitettuihin vuotuisiin neuvotteluihin Ruotsin kanssa kalastussäännön mahdollisista mukautuksista. Vuoden 2012 neuvottelujen osalta ministeriö on pyytänyt lausunnot alueen sidosryhmiltä. Ministeriö tulee lausuntojen ja neuvotteluvaltuuskunnan keskustelujen perusteella ja ottaen huomioon kalakantojen kehitys asettamaan neuvottelutavoitteensa.

Suomen yleistavoitteena neuvotteluissa on edelleen se, että lohenkalastus merialueella järjestettäisiin yhdenmukaisesti sekä Suomessa että Ruotsissa. Ruotsi on toistaiseksi aloittanut kalastuksensa kahdeksan päivää ennen Suomea. Lisäksi neuvotteluissa pidetään yllä vaatimusta sääntöjen noudattamisen tehokkaasta valvonnasta.

Eduskunta on edellyttänyt, että kalastuksen säätelyn, valvonnan ja seurannan tuloksista sekä kalastussäännön 16 §:n mukaisista toimista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys

1.10.2012 mennessä. Maa- ja metsätalousministeriö tulee kyseisessä selvityksessä tarkemmin selostamaan rajajokisopimuksen soveltamisen tuloksia.

Uutena aloitteena ministeriö selvittää mahdollisuutta parantaa jokikalastussaaliita koskevaa tietopohjaa siten, että:

10. Lohisaaliin ilmoitusvelvollisuus otettaisiin käyttöön Tornionjoen jokikalastuksessa. Tämä tapahtuisi velvoittamalla kalastuskortin ostajaa ilmoittamaan lohi- ja taimensaaliinsa. Ilmoitus olisi tehtävä myös kalastuksesta silloin, kun saalista ei olisi saatu.

Kalatiestrategia

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kansallisen kalatiestrategian valmistelun asettamalla 2.10.2009 laajapohjaisen kehittämissyhmän. Strategiatyön käynnistämisen taustalla olivat vesienhoitosuunnitelmien laadinnassa esille nousseet kehittämistarpeet, sitoutuminen vesienhoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen sekä tiedot lukuisten vaelluskalakantojemme heikosta tai edelleen heikkenevästä tilasta. Strategia valmistui joulukuussa 2011 ja se on tarkoitus hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätökseksi.

Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Strategian visiona on, että elinvoimaiset vaelluskalakannat lisääntyvät luonnossa mahdollistaen monimuotoisuuden säilymisen ja kestävä kalastuksen. Tämä mahdollistuu kestävimällä tavalla vaellusyhteyden palauttamisella ja muilla luontaista lisääntymiskiertoa tukevilla toimenpiteillä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää vesistöä ja kalakannasta riippuen useiden toimenpiteiden keinovalikoimaa, jossa kalatiet ovat yhtenä keskeisenä osana.

Kalateiden mahdollistama vaelluskalojen nousu jokeen luo edellytyksiä myönteisten yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten kehittymiselle sekä kestävä kalastuksen järjestämiselle. Kalatiestrategialla pyritään myös selkeyttämään kalateiden tarpeen arviointiin ja kohteiden valintaan liittyviä kysymyksiä, tukemaan ja parantamaan yhteistoimintaa hankkeiden edistämiseksi sekä edistämään vaelluskalojen elvyttämiseen liittyvien muiden tukitoimien toteutumista osana kalatieratkaisuja.

11. Kalatiestrategian toiminta-ajatuksena on painopisteen siirtäminen pitkällä aikavälillä istutuksista kalojen luontaisen lisääntymiskierron ylläpitämiseen ja palauttamiseen. Rakennetuissa joissa parannetaan kalojen kulkumahdollisuuksia ja edistetään potentiaalisten lisääntymisaluiden käyttöönottoa esimerkiksi kalateiden, uomien vesittämisen ja perattujen koskien kunnostamisen avulla.

Strategian toimintalinjoina ovat kalatiehankkeiden monitavoitteinen arviointi ja priorisointi, yhteistyön lisääminen ja rahoituksen järjestäminen, velvoitehoidon suuntaaminen kalojen luontaista elinkiertoa tukevaksi, kalojen kulun ja lisääntymisen huomioiminen säännöstelykäytäntöjen kehittämisessä, kalastuksen säätelyn kehittäminen kalan kulun turvaamiseksi, tutkimuksen ja seurannan lisääminen ja muiden vaelluskalakantoja elvyttävien ja suojelevien toimenpiteiden toteuttaminen.

SELVITYS HALLITUKSEN ITÄMEREN LOHENKALASTUSTA KOSKEVASTA KANSALLISESTA JA EU-POLITIIKASTA**1. Tausta**

Eduskunnan suuri valiokunta on kokouksessa 11.11.2011 hyväksymässään lausumassa (SuVX 113/2011 vp) kirjannut, että "Suuri valiokunta edellyttää, viitaten perustuslain 97 ja 47 §:ään että valtioneuvosto toimittaa suurelle valiokunnalle sekä maa- ja metsätalousvaliokunnalle 15.12.2011 mennessä kattavan selvityksen hallituksen Itämeren lohenkalastusta koskevasta kansallisesta ja EU-politiikasta. Selvityksessä tulee käsitellä mm. arviota Itämeren lohikantojen tilasta ja kalastuksen kestävydestä sekä hallituksen käsitystä lohenkalastuksen eri intressiryhmien etujen arvioinnista ja yhteensovittamisesta." Ministeriö on pyynnöstään saanut lisäaikaa selvityksen antamiseen 31.1.2012 saakka.

2. Arvio Itämeren luonnonlohikantojen tilasta

Itämeressä on noin 30 luonnonlohikantaa. Tuorein kansainvälinen arvio näiden lohikantojen tilasta on keväällä 2011 valmistunut kansainvälisen merentutkimusneuvoston (International Council for the Exploration of the Sea, ICES) raportti.

Suomen luonnonlohikannat ovat Tornionjoen lohikanta ja Simojoen lohikanta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) on maa- ja metsätalousministeriön asettamassa työryhmässä arvioinut Suomen lohikantojen tilaa. Työryhmätyön tuloksista on raportoitu RKTL:n 31.10.2011 valmistuneessa työraportissa 12/2011.

Maa- ja metsätalousministeriö käyttää lohenkalastuksen säätelyssä parasta käytettävissä olevaa tietoa lohikantojen tilasta. ICES:n ja RKTL:n tiedot muodostavat siten ministeriön kannanottojen lähtökohdan.

Maa- ja metsätalousministeriön käsitys Itämeren luonnonlohikantojen yleisilasta on yhdenmukainen RKTL:n työraportin sisältyvän perusarvion kanssa. RKTL:n työraportin tiivistelmä toteaa, että:

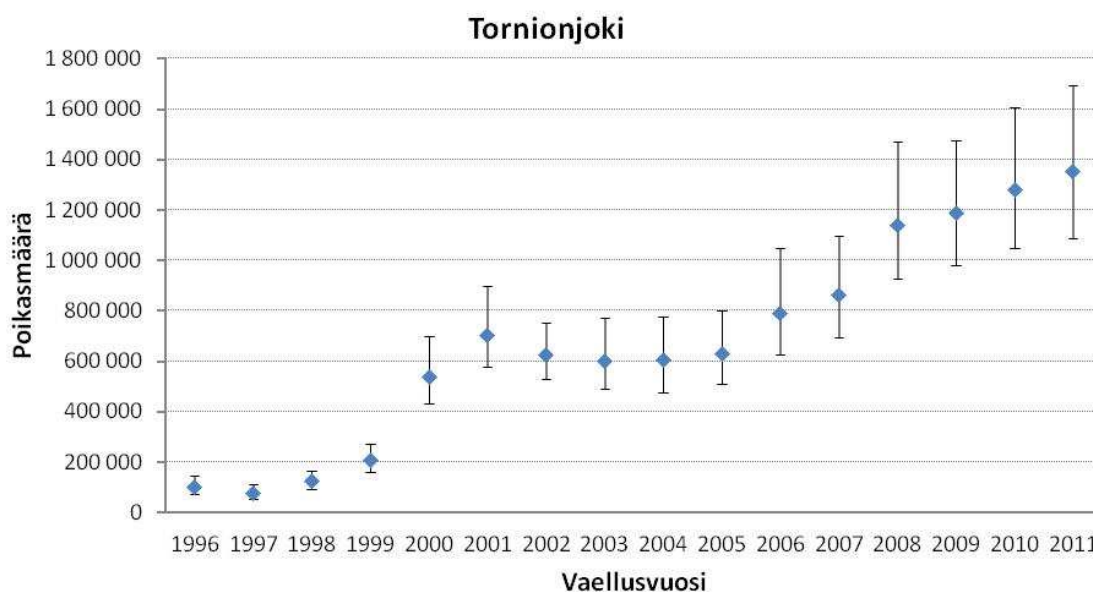
"Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) vuonna 2011 tekemän arvion mukaan useat Perämeren luonnonlohikannat ovat lohikantojen pitkäaikaisen elpymisen ja suojelun mahdollistavalla vähimmäistasolla tai lähellä sitä. Perämeren alueen lohijokien vaelluspoikastuotannon on arvioitu lähes kymmenkertaiseen vuodesta 1997, mutta jokikohtaiset erot poikastuotannossa ovat edelleen suuria. Kasvaneen luonnon poikastuotannon lohikantoja elvyttävää vaikutusta heikentää lisääntynyt merivaelluksen alkuvaiheen kuolevuus. Myös avomerikalastuksen pyyntiteho (kalastuskuolevuus) on muutamana viime vuonna kasvanut, ja sen arvioidaan palanneen samalle tasolle kuin viimeisinä vuosina ennen ajoverkkokieltä. ICES:in neuvonannon mukaan Perämeren lohikantoihin kohdistuva kalastuspaine (kalastuskuolevuus) ei saisi yhtään kasvaa, ja muihin Itämeren lohikantoihin kohdistuvan kalastuksen pitäisi selvästi vähentyä."

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa lisäksi tuoda esille, että Itämeren suurimman luonnonlohikannan (Tornionjoki) kehitys on vuodesta 2000 alkaen ollut rohkaiseva. Lohikantojen hoidossa käytetty tärkein indikaattori on luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määrä. Tornionjoen vaelluspoikasten määrääarviot ovat RKTL:n suorittaman ja työraportissa mainitun vaelluspoikaspyynnin perusteella jatkuvasti nousseet vuonna 1999 arvioidusta 175 000 vaelluspoikasesta vuonna 2011 arvioituun 2 010 000 vaelluspoikaseen. Lisäys on ollut yli 10-kertainen.

Vuonna 2011 arvioitu kahden miljoonan vaelluspoikasen määrä ylittää arvion Torniojoen vaelluspoikasten tuotantopotentiaalista, joka ICES:n vuoden 2011 raportissa on asetettu 1,8 miljoonan vaelluspoikasen tasolle. Tämä osoittaa mm. sen, että tuotantomäärän arvioiminen on vaikeaa. Joka tapauksessa Tornionjoen lohikannan tila on tämän keskeisen indikaattorin perusteella kehittynyt hyvin myönteisesti ja Tornionjoen vaelluspoikastuotanto oli vuonna 2011 todennäköisesti kestävä enimmäistuoton (Maximum Sustainable Yield, MSY) tason yläpuolella.

Simojoen lohikannan elpyminen on myös alkanut 1990-luvun lopussa. Simojoen tuottamat vaelluspoikasten määrät eivät kuitenkaan ole kehittyneet yhtä hyvin kuin Tornionjoella.

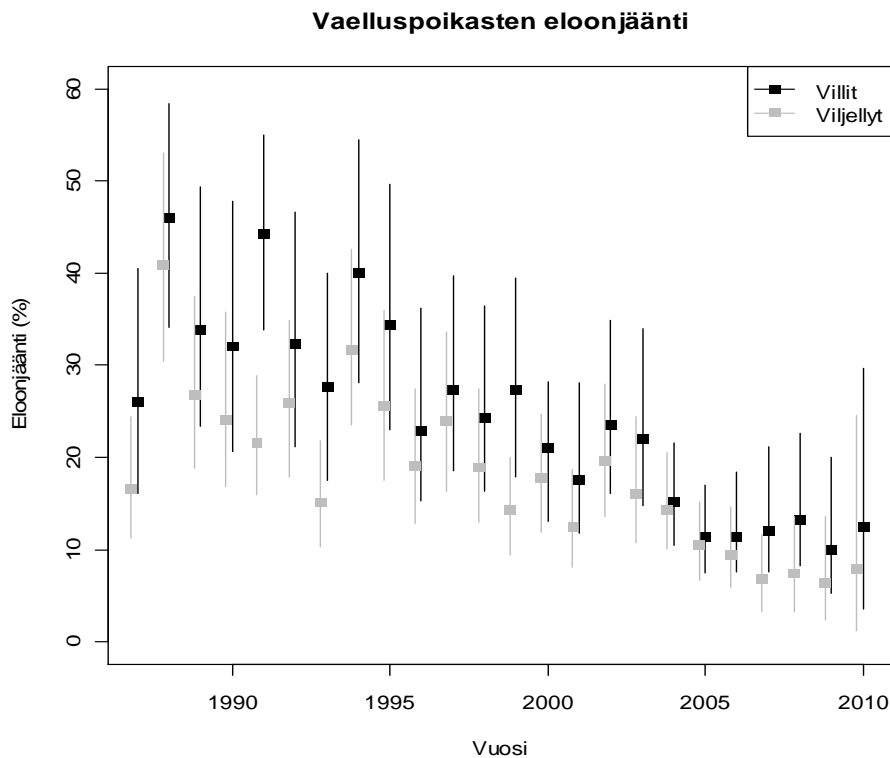
ICES:n mukaan lohikannan tila on MSY tasolla jos vaelluspoikasmäärät ovat 75 % joen arvioidusta tuotantopotentiaalista. Euroopan komissio käyttää samaa 75 % tasoa ehdotuksessaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastusten monivuotisesta suunnitelmasta.

Kuva 1. Lohen luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määrääarvio Tornionjoella pohjautuen Itämeren lohikantamallin tuloksiin (RKTL:n työraportti 12/2011). Vuoden 2011 vaelluspoikasten koekalastusten perusteella arvioitua määrää (2 miljoonaa poikasta) ei vielä sisälly mallin laskentaan, joten kuvassa määrä on sitä pienempi.

Nuorten lohien muusta kuin kalastuksesta johtuva korkea kuolevuus (post-smoltti kuolevuus) merivaiheen alussa on todettu merkittäväksi 2000-luvun alussa muodostuneeksi ongelmaksi. Post-smoltti vaihe käsittää merivaellukselle lähdöstä aina seuraavan vuoden kesän alkun. Kuolevuuden

tarkkaa syytä ei tiedetä, mutta sen on epäilty aiheutuvan Itämeren muuttuneesta ja heikentyneestä tilasta kuten hapettomista pohjista ja sen vaikutuksista ravintoverkkoihin, Itämeren alueen suursäätötilan muutoksista sekä suurentuneesta harmaahyljekannasta. Kuolleisuutta aiheutuu sekä luonnonkudusta peräisin oleville lohille ja erityisesti istutetuille lohille. Kuolevuuden seurauksena lohi-istutuksista saatu tulos on heikko.

Kuva 2. Lohen vaelluspoikasten mereen tulon jälkeinen eloonjäänti (post-smoltti kuolevuus). Musta neliö kuvaa luonnonpoikasten ja harmaa istutettujen poikasten eloonjääntiä (RKTL:n työraportti 12/2011).

Post-smoltti kuolevuus ei toistaiseksi ole vaikuttanut Tornionjoen poikastuotantoon siten, että poikasmäärät olisivat kääntyneet laskuun. Kuolevuus on kuitenkin leikannut joken nousevia lohimääriä ja näin ollen vaikuttanut kutukannan kokoon. Kuolevuudella on myös suuri merkitys lohisaaliisiin meri- ja jokialueilla.

3. Arvio Itämeren lohien kalastuksen kestävydestä

Maa- ja metsätalousministeriön arvio lohien kalastuksen kestävydestä perustuu ICES:n ja RKTL:n raporteissa tehtyihin arvioihin. Ministeriö arvioi, että suurimmat ongelmat lohien kalastuksen kestävydessä ovat Itämeren pääaltaalla. Lohien kalastus Itämeren pääaltaalla kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin, kalamäärältään pieniin lohikantoihin. Tällä alueella käytettävä pääasiallinen pyydys on ajosiima. Tässä pyyntimuodossa saadaan pyyntikokoisten (vähintään 60 cm) lohien lisäksi saaliiksi myös alamittaisia (alle 60 cm) lohia.

Euroopan unionin säännösten mukaan alamittaiset kalat tulee heittää takaisin mereen. Ministeriön käsityksen mukaan siimojen koukkuihin tarttuneet lohet vahingoittuvat usein lopullisesti, joten pyyntimuoto aiheuttaa tarpeetonta lohien kuolleisuutta. Euroopan unionissa pyritään yleisesti pääsemään eroon kalojen mereen heittämisestä, jota tavoitetta tulee myös soveltaa lohien kalastukseen.

Lohenkalastukseen Itämeren pääaltaalla liittyy vahvoja epäilyjä laajamittaisesta ilmoittamattomasta, eli laittomasta lohenkalastuksesta. Erityisesti puolalaiset kalastajat ovat ICES:n arvioiden mukaan harjoittaneet ilmoittamatonta lohenpyyntiä. Puolalaiset lohenkalastajat ovat vuonna 2008 voimaan astuneen ajoverkkokiellon jälkeen merkittävästi lisänneet ajosiimapyyntiään, ICES:in tietojen mukaan n. 20-kertaiseksi.

Itämeren pääaltaalla lisääntynyt ajosiimapyynti ja laitton kalastus vaikuttavat välittömästi myös Pohjanlahden ja Suomenlahden lohikantoihin. Viime vuosina ilmoittamattoman ja poisheitetyn lohisaaliin määrä on yhteensä ollut yhtä suuri kuin raportoitu lohisaalis.

4. Kansallinen lohipolitiikka

Kansallinen lohipolitiikka perustuu kalastuslain (582/1982) 1 §:n tavoitteeseen siitä, että *"Kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkipäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon."*

Lisäksi kansallinen lohipolitiikka perustuu Euroopan unionin Suomea suoraan velvoittavaan ja sovellettavaan lainsäädäntöön sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä MSY:n tasolla. Myös kansallisen lohipolitiikan tavoitteena on luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestäväen enimmäistuoton MSY:n tasolla Euroopan unionin ja kalastuslain asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Lohenkalastusta säädellään kansallisesti valtioneuvoston asetuksella 190/2008 lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa. Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus (SopS 91/2010) ja siihen olennaisesti liittyvä kalastussääntö säätelee lohenkalastusta Tornion- ja Muonionjoessa sekä Tornionjoen edustan merialueella.

Lohenkalastusta säädellään lisäksi valtioneuvoston asetuksella 436/2011 Tornionjoen kalastusalueella sovellettavista kansallisista kalastusmääräyksistä. Asetus 436/2011 perustuu Suomen ja Ruotsin väliseen rajajokisopimukseen ja sillä toimeenpannaan sopimukseen kuuluvan Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 7 §:n 8 momentissa olevaa määräystä kansallisesta päätöksestä lohenkalastuksesta merialueella ja siihen liittyvästä valvonnasta. Asetuksen 436/2011 säännökset lohenkalastuksesta noudattavat asetuksessa 190/2008 vahvistettuja periaatteita.

Lohenkalastuksesta Tornion- ja Muonionjoessa on lisäksi annettu Tasavallan presidentin asetus 438/2011 Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitetun pöytäkirjan voimaansaattamisesta. Asetuksella on voimaansaattettu mm. tiukennettu vaatimus niistä menettelyistä, joita noudatetaan kiinteiden pyydysten kalapesien koennassa.

Maa- ja metsätalousministeriö on lisäksi antanut asetuksen (1471/2011) lohenkalastuksesta Itämeren pääaltaalla vuonna 2012. Asetuksella rajoitetaan suomalaisten kalastusalueiden lohikiintiön hyödyntämistä Itämeren pääaltaalla yhteensä enintään 4 000 loheen 1.1.—31.5.2012 väliseksi ajaksi. Asetuksen tarkoituksena on rajoittaa pyyntiä alueella, jossa lohenkalastus kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin lohikantoihin ja käytetään kalastusmuotoa (siimaa), jonka saaliina pyyntikokoisten lohien lisäksi saadaan alamittaisia lohia. Lisäksi Suomen lohikiintiön rajallisuuden vuoksi oli tarpeen varmistaa, että kiintiötä riittää myös rannikkokalastuksen tarpeisiin.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalastusta, kalastusalueiden rekisteröintiä ja kalastuselinkeinon ohjaamista. Ahvenanmaalla on voimassa maakunnan kalastuslaki (Landskapslagen om fiske i landskapet Åland 39/1956), jota sovelletaan Ahvenanmaalla ja sen aluevesillä. Itsehallintolain 59 b § 2 momentin mukaan valtakunnan viranomaisen päättää toimenpiteistä sellaisessa hallintoasiassa, jossa sekä maakunnalla että valtakunnalla on toimivaltaa. Ennen päätöksentekoa asiasta on neuvoteltava maakunnan viranomaisen kanssa yhteisymmärrykseen pyrkien ja päätöksenteossa maakunnan viranomaisen näkökannat on otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon. Tämä lainkohta soveltuu myös lohenkalastuksen säätelyyn.

5. Lohipolitiikka Euroopan unionissa

Euroopan unionin lohipolitiikka perustuu yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteisiin siten kun siitä on säädetty neuvoston asetuksessa 2371/2002 elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot Suomi mukaan lukien ovat Johannesburgin kestävä kehityksen huippukokouksessa vuonna 2002 sitoutuneet kalakantojen hyödyntämiseen kestävästä enimmäistuoton tasolla vuoteen 2015 mennessä, jos mahdollista. Euroopan komission ehdotus uudeksi yhteiseksi kalastuspolitiikaksi sisältää pyrkimyksen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Unionin tärkeimmät lohenkalastuksen säätelyn toimenpiteet ovat vuosittain annettavat neuvoston asetukset Itämeren lohikantojen suurimmista sallituista saaliista (TAC). Viimeisin niistä on neuvoston asetus 1256/2011 eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2012 ja asetuksen (EU) N:o 1124/2010 muuttamisesta. Neuvoston asetuksen keskeinen muutos on Itämeren päältä ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla verrattuna vuoden 2011 tasoon. Suomen lohikiintiö Itämeren päältä ja Pohjanlahden alueelle on 31 667 lohta.

EU:n lohipolitiikkaa sisältyy myös neuvoston asetukseen 2187/2005 kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämeren, Belttien ja Juutinrauman vesialueilla, asetuksen (EY) N:o 1434/98 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 88/98 kumoamisesta. Asetus sisältää ajoverkkojen käyttökieltoa koskevan määräyksen sekä lohenkalastuksen kesärauhoitusta, saaliskalojen alamittoja ja pyydysten silmäkokoja koskevia määräyksiä.

Lisäksi Euroopan komissio on 12.8.2011 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Euroopan parlamentti ja neuvosto käsittelevät parhaillaan ehdotusta. Valtioneuvosto on 24.11.2011 antanut eduskunnalle kirjelmän (U 53/2011 vp) komission ehdotuksesta. Maa- ja metsätalousministeriö antaa kevätkauden aikana U-jatkokirjeen ehdotuksesta eikä siten tässä selvityksessä tarkemmin käsittele siihen liittyviä asioita. Ehdotetun asetuksen voimaan tuleminen muodostaa aikanaan kehityksen Euroopan unionin lohipolitiikalle.

6. Intressiryhmien etujen arviointi ja yhteensovittaminen

Lohta kalastavat sekä ammattikalastajat että vapaa-ajankalastajat. Näiden ryhmien sisällä on alaryhmiä kuten avomerikalastajat ja kalastusmatkailijat. Lisäksi lohenkalastukseen liittyy matkailuelinkeino.

Lohenkalastuksen järjestäminen kaikkia kalastajaryhmiä ja lohensuojelijoita tyydyttävällä tavalla on intressien yhteensovittamista. Lohta on rajallinen määrä, joten eri alueiden ja kalastajaryhmien näkemysten yhteensovittaminen kaikkia tyydyttävällä tavalla on haasteellista.

Maa- ja metsätalousministeriö on viime vuosina tehnyt yhteensovittamista koskevaa työtä mm. lohiasetuksen valmistelussa, kalastuslain valmistelussa (vaelluskalakokonaisuus), järjestämällä Pellossa 27–28.8.2009 pidetyn vaelluskalaseminaarin, järjestämällä rajajokisopimukseen liittyviä kuulemistilaisuuksia ja asettamalla sitä koskevan neuvotteluvaltuuskunnan sekä valmistelemalla laajapohjaisessa kehittämissuhteissa kansallisen kalatiestrategian. Ministeriön esityksestä on EU asioita valmistelevalle kalastusjaostolle (EU17) päätetty laajentaa siten, että sen laajaan kokoonpanoon on elinkeinokalatalouden järjestöjen lisäksi otettu Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön ja Suomen luonnonsuojeluliiton edustajat.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on, että eri kalastajaryhmiä kohdellaan yhdenvertaisesti ja oikeudenmukaisesti ja että vuosikymmeniä jatkuneeseen konfliktiin löydetäisiin ratkaisuja. Ministeriö toivoo, että kaikkien organisaatioiden ja sidosryhmien lähtökohtana olisi kaikkia kalastajaryhmiä kunnioittava lähestymistapa ja oikeudenmukaisten sekä yhdenvertaisten ratkaisujen hakeminen tähän monitahoiseen kysymykseen.

7. Suhteellisen vakauden periaate ja ns. kutuvaltioperiaate

EU:n yhteisen kalastuspolitiikan soveltamisen alkuvaiheissa kalastusmahdollisuuksien jaosta jäsenvaltioiden kesken neuvoteltiin vuosittain. Tämä menettely oli työläs ja kustannustehoton. Jakojärjestelmää muutettiin ja sen jälkeen unionissa on jo pitkän ajan sovellettu nk. suhteellisen vakauden periaatetta kalastusmahdollisuuksien osittamisessa jäsenvaltioiden kesken. Periaate sisältyy neuvoston asetukseen (2371/2002, sen artiklaan 20) yhteisestä kalastuspolitiikasta.

Suhteellisen vakauden periaate tarkoittaa, että jäsenvaltiot ja kalastuselinkeinot voivat perustaa lyhyen ja pitemmän aikavälin suunnitelmansa tietoon tulevasta kalastusmahdollisuuksista. Suhteellisen vakauden periaate on jäsenvaltioiden yleisesti hyväksymä ja se muodostaa yhteisen kalastuspolitiikan kulmakiven.

Suhteelliseen vakauteen, eli jäsenvaltioiden kiintiöosuuksiin on ajoittain tehty muutoksia, kuten Itämeren turskakannan tullessa jaetuksi kahteen osaan. Tämä tehtiin kuitenkin niin, ettei yksikään jäsenvaltio voittanut taikka hävinnyt kalastusmahdollisuuksissa.

Suomi on erikseen ja osana Euroopan yhteisöä ratifioinut merioikeusyleissopimuksen, jonka 66 artiklaan sisältyy nk. kutuvaltioperiaate. Tämän periaatteen mukaan pääasiallinen vastuu joissa kutevista kalakannoista on valtioilla, joiden joista ne ovat lähtöisin. Tällaisten maiden tulee olla yhteistyössä muiden maiden kanssa ja toimeenpanna tarvittavat säätelytoimet kalakannan turvaamiseksi. Artikla 66 ei kuitenkaan sisällä määräystä, jonka perusteella Suomi voisi itsenäisesti asettaa lohikiintiön tai määrätä muiden Itämeren jäsenvaltioiden lohenkalastuksesta.

Suomi on merioikeusyleissopimuksen ratifioinnin yhteydessä omalta osaltaan ja osana Euroopan yhteisöä antanut lausuman, jossa muun muassa todetaan, että yhteisön jäsenvaltiot ovat kalavarojen suojelun ja hoidon osalta siirtäneet toimivallan yhteisölle.

Euroopan unionissa päätetään merioikeusyleissopimuksen kalavarojen suojelua ja hoitoa koskevien säännösten soveltamisesta osana yhteistä kalastuspolitiikkaa. Suomi hyväksyi liittymissopimuksessaan kalastuskiintiöiden jaon perustaksi suhteellisen vakauden ja Suomelle kuuluvat osuudet Itämeren lohikiintiöistä.

Suhteellisen vakauden muuttaminen jossakin kalakannassa edellyttäisi komission perusteltua ehdotusta. Muuttaminen niin, että joidenkin maiden osuudet suurentuisivat ja toisten vastaavasti pienentyisivät, on lähtökohtaisesti hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta. Jäsenvaltiot eivät yleensä ole valmiita luopumaan pyyntimahdollisuuksistaan toisten hyväksi.

Komissio on yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan asetuksen uudistamisesta tekemässään ehdotuksessa todennut, että se haluaa säilyttää suhteellisen vakauden periaatteen. Suhteellisen vakauden periaate sisältyy ehdotuksen 16 artiklaan, jonka mukaan "*Jäsenvaltioille jaetut kalastusmahdollisuudet takaavat kullekin jäsenvaltiolle kalastustoiminnan suhteellisen vakauden kunkin kalakannan tai kalastuksen osalta*".

Yhteisen kalastuspolitiikan ja suhteellisen vakauden velvoittavuuden vuoksi maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että vaikuttamisen resursseja kannattaa lohien TAC:n uudelleen jakamisen sijaan suunnata muihin EU:n lohipolitiikkaa koskeviin linjauksiin.

8. Lohenkalastusta koskevat kansalliset linjaukset ja uudet aloitteet

Suomalaisten lohienkalastusta säädellään em. tavoitteiden ja säännösten perusteella. Vuonna 2012 merkittävä muutos on Suomen Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla. Ratkaisuun liittyy tarve rajoittaa ja valvoa lohienkalastusta Itämeren pääaltaalla sekä sen aiheuttamat vaikutukset.

Lohenkalastuksen kestävä järjestäminen

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa lohienpolitiikan pitkäjänteisenä tavoitteena, että:

- Luonnonlohikantoja vahvistetaan ja hyödynnetään kestävästi enimmäistuoton mukaisesti ja niiden geneettinen monimuotoisuus turvataan, ja
- Rannikoilla harjoitettavalla lohien ammattikalastuksella sekä joki- ja merialueilla harjoitettavalla lohien vapaa-ajankalastuksella on yhteinen ja parempi tulevaisuus.

Molempien lohienkalastusmuotojen osalta pyritään yhteistyössä osapuolten kesken parantamaan edellytyksiä niin, että rannikkokalastus on elinkeinona kannattavaa ja että se vapaa-aikana tuottaa saalista ja elämyksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa otsikkojen 2 ja 3 alla tehtyjen arvioiden perusteella tuoda esille, että:

1. Suomalaisten kalastusalusten lohienkalastus Itämeren pääaltaalla on tarkoitus minimoida.

Uutena aloitteena ministeriö aikoo kiireellisesti käynnistää selvitykset toimenpiteistä, joiden mukaan:

2. Lohenkalastusta rannikolla säädeltäisiin kalastajakohtaisilla lohikiintiöillä ja että ne muodostaisivat lohenkalastuksen kansallisen säätelyn perustan.
3. Muiden kuin rekisteröityneiden kaupallisten kalastajien lohenkalastusta verkoilla ja isorysillä rajoitettaisiin tai se kiellettäisiin.
4. Velvoitettaisiin ammattikalastajia osana valvontasäännösten jäljitettävyyssvelvoitteita merkitsemään myytävät saalislohet ulkoisesti siten, että kiintiöiden seuranta ja säännösten valvonta olisi tehokasta.

Lohen vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailun edistämiseksi Suomen rannikkoalueilla ja lohijoissa ratkaisevaa on rannikolle tulevien ja jokiin nousevien lohien määrät. Vapaa-ajankalastajan kannalta saalismahdollisuus on tärkeä tekijä kalastuselämyksen lisäksi.

Lohikiintiön pienentäminen ja rajoitukset Itämeren pääaltaalla sekä siihen liittyvät komission ja jäsenvaltioiden valvontatoimenpiteet tukevat kehitystä, joka suhteellisesti voi lisätä Suomen vesille ja jokiin tulevia lohimääriä. Myös Ruotsin vastaavat päätökset lohenkalastuksen rajoituksista tukevat em. kehitystä.

Edellä ja jäljempänä mainituilla toimilla maa- ja metsätalousministeriön arvioi, että:

- Jokiin nousevat lohimäärät suurenevat ja että Tornionjoen lohikannan rohkaiseva kehitys voidaan ylläpitää ja Simojoen lohikannan tilanne paranee ja että molemmat lohikannat täyttävät tavoitteen kestävästä enimmäistuotosta,
- Rannikon ammattikalastuksen edellytykset paranisivat, se olisi suunnitelmallisempaa ja lohisaaliista saatava arvo suurenisi, ja että
- Vapaa-ajankalastuksen edellytykset paranisivat ja siten myös rannikon ja jokivarsien matkailuelinkeinoa voitaisiin kehittää suunnitelmallisemmin.

Lohen rannikkokalastuksen rakenne ja merkitys

Vuonna 2011 yhteensä 199 kalastajaa ilmoitti lohisaalista ja heistä 95 oli saanut vähintään 50 lohta, 69 vähintään 100 lohta ja 14 vähintään 500 lohta. Vuonna 2011 lohisaalista ilmoittaneiden rannikkokalastajien keski-ikä oli 55 vuotta. Vähintään 100 lohien saaliin ilmoittaneiden kalastajien keski-ikä oli 52 vuotta ja heidän joukossaan oli 22 kalastajaa, jotka olivat täyttäneet vähintään 60 vuotta. Tässä ryhmässä ikähaitari oli 60–76 vuotta ja valtaosa kalasti lohta Pohjanlahdella.

Lohen ammattikalastajat kalastavat rannikolla myös muita kalalajeja kuin lohta. Vuonna 2011 lohta ilmoittaneiden ammattikalastajien kokonaissaalis sisälsi mm. 137 tonnia siikaa, 120 tonnia ahventa, 65 tonnia kuhaa, 35 tonnia haukea ja 15 tonnia madetta. Nämä saalismäärät muodostavat yhdessä 372 tonnia, joka edustaa n. 23 prosenttia kyseisten lajien yhteissaaliista koko rannikkoalueella vuonna 2011.

Tämä osoittaa, että lohenkalastuksen edellytykset vaikuttavat myös rannikon ammattikalastajien yleisiin toimintaedellytyksiin ja kotimaisen kalan saatavuuteen markkinoilla. Tämän vuoksi maa- ja

metsätalousministeriö pyrkii siihen, että rannikkokalastuksen edellytykset ml. lohenkalastus voisivat kokonaisuutena parantua.

Vaikuttaminen Euroopan unionin lohipolitiikkaan

Maa- ja metsätalousministeriö tulee antamaan eduskunnalle U-jatkokirjeen Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Tässä selvityksessä ministeriö pitäytyy näkemyksiinsä siitä, että Suomen tulisi ehdottaa komissiolle, että:

5. Saaliiksi tulevan alamittaisen lohen ja sen poisheittämisen lopettamiseksi Itämeren kalastussäännöksiin sisällytetään siimakalastuskauden merkittävä lyhentäminen tai peräti lohisiiman käyttöä koskeva kielto,
6. Saaliiksi saadut lohjet velvoitetaan purkamaan maihin ja luovutaan nykyisestä alamittaisten lohien mereen heittämisen velvoitteesta ja käytännöstä, ja että
7. Ehdotukseen Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta sisältyisi mahdollisuus tukea myös vaelluskalojen vaellusreittien ennallistamista.

Ministeriö on alkuvuonna 2012 käynyt valmistelevia keskusteluja komission ja Itämeren jäsenvaltioiden virkamiesten kanssa mahdollisuuksista vähentää lohen siimakalastuksessa saatavaa alamittaisten lohien määrää sekä ottaa käyttöön saaliiksi saadun lohen mereen heittämisen kielto.

Laiton lohenkalastus eteläisellä Itämerellä

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa kaikkia niitä toimia, jolla epäilty puolalaisten kalastajien ilmoittamaton ja siten laiton lohenkalastus voitaisiin eliminoida. Ministeriö on tässä tarkoituksessa tammikuussa 2012 lähettänyt kirjeen komissiolle ja kysynyt mihin toimiin komissio aikoo asiassa ryhtyä. Ministeriö on huomauttanut, että Puolan lohikiintiö vuodelle 2012 riittänee vain tammikuun ajan, mikäli ICES:n arvioima Puolan raportoimaton lohisaalis on todellinen. Komissiolla on riittävän näytön perusteella mahdollisuus mm. sulkea Puolan lohenkalastus ajankohdasta, jolloin komissio arvioi Puolan lohikiintiön täytyvän.

Suomi on EU:n tasolla ollut aloitteellinen lohen kalastuksen valvonnan tehostamiseksi ja raportoimattoman kalastuksen lopettamiseksi. EU:n komissio onkin valmistelemassa Itämeren lohenkalastuksen erityistä valvontaohjelmaa. Erityinen valvontaohjelma, jossa määritellään mm. valvonnan ja tarkastusten viitetasot, toimii velvoitteena ja perustana laatia kullekin Itämeren jäsenvaltiolle kansalliset riskiperusteiset valvontaohjelmat. Lisäksi se toimii perustana myöhemmin laadittavalle Euroopan kalastusvalvontaviraston (EFCA) koordinoimalle Itämeren lohen yhteisvalvontaohjelmalle (JDP, Joint Deployment Plan) ja jäsenvaltioiden yhteisvalvontakampanjoille.

Hylkeet ja lohikannat

Ammattikalastuksen toimintaedellytykset merialueella ovat merkittävästi heikentyneet hyljekantojen aiheuttamien saalis- ja pyydysvahinkojen seurauksena. Aikuinen harmaahylje syö päivässä keskimäärin 4–7 kiloa kalaa. Harmaahylkeiden ravinto koostuu mm. silakasta, kilohailista, siiasta ja lohesta. Toistaiseksi puuttuu tarkempia arvioita siitä, kuinka paljon nuoria ja aikuisia lohia tulee hylkeiden syömiksi. ICES:n lohikantamallissa oletetaan, että noin 10 % kutuvaelluksella

olevista lohista päätyy hylkeiden syömiksi. Harmaahylkeiden merkitystä post-smoltti kuolevuuden aiheuttajina on myös arvioitu ICES:n toimesta ja todettu, että sillä voi olla merkitystä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa vuosittain määräyksen suurimmista sallituista hylkeiden saalismääristä, jotka perustuvat Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen antamiin arvioihin Suomen aluevesillä pääasiassa esiintyvien hyljekantojen kestävästä verotuksesta. Myönnettyjen pyyntilupien käyttö on metsästyksen haasteellisuuden vuoksi jäänyt vajaaksi.

Metsästyksen lisäksi ministeriö toteuttaa erilaisia toimenpiteitä kalastusvahinkojen vähentämiseksi, kuten tuen myöntäminen hylkeenkestävien pyydysten kehittämiseen ja niiden hankkimiseen. Lisäksi ministeriö myöntää rannikon ammattikalastajille nk. sietopalkkioita hylkeiden aiheuttamien vahinkojen kompensoimiseksi.

Suurten hyljekantojen aiheuttamien vaikutusten vähentämiseksi ministeriö harkitsee uusia toimenpiteitä, jolla:

8. Tehostettaisiin hylkeiden metsästyksiin siihen hyvin soveltuvilla alueilla ja alueilla, joissa hylkeiden vaikutus lohikantoihin on merkittävä, ja
9. Selvitettäisiin hylkeiden vaikutusta Pohjanlahdella kutuvaelluksella oleviin lohimääriin sellaisilla alueilla, joissa hylkeiden oletetaan suuremmissa määrin saalistavan vapaana uivia lohia.

Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön soveltaminen

Kesällä 2011 sovellettiin ensimmäistä kertaa Suomen ja Ruotsin välistä uutta rajajokisopimusta ja siihen kuuluvaa kalastussääntöä. Lisäksi sovellettiin kalastussäännön 16 §:n mukaisesti sovittuja merikalastuksen tiukennettuja valvontatoimia. Niissä asetetaan ennen lohenkalastuskautta kiinteillä pyydyksillä tapahtuvalle kalastukselle vaatimuksia kalapesien päivittäisen koennan suorittamiseksi. Koennassa kalapesä tulee nostaa ylös vedestä niin, että koko kalapesän saalis ja pyydykseen joutuneiden lohien ja taimenten varovainen vapauttaminen voidaan valvojan toimesta yksiselitteisesti todentaa.

Suomen valvojien havaintojen perusteella kalastajien ja valvojien toiminta Ruotsin puolella otti kesällä 2011 askeleen oikeaan suuntaan. Kalastus kiinteillä pyydyksillä aloitettiin myöhemmin kuin ennen ja ennen lohenkalastuksen alkua tapahtuneessa valvonnassa niistä vapautettiin lohia.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistautuu Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitettuihin vuotuisiin neuvotteluihin Ruotsin kanssa kalastussäännön mahdollisista mukautuksista. Vuoden 2012 neuvottelujen osalta ministeriö on pyytänyt lausunnot alueen sidosryhmiltä. Ministeriö tulee lausuntojen ja neuvotteluvaltuuskunnan keskustelujen perusteella ja ottaen huomioon kalakantojen kehitys asettamaan neuvottelutavoitteensa.

Suomen yleistavoitteena neuvotteluissa on edelleen se, että lohenkalastus merialueella järjestettäisiin yhdenmukaisesti sekä Suomessa että Ruotsissa. Ruotsi on toistaiseksi aloittanut kalastuksensa kahdeksan päivää ennen Suomea. Lisäksi neuvotteluissa pidetään yllä vaatimusta sääntöjen noudattamisen tehokkaasta valvonnasta.

Eduskunta on edellyttänyt, että kalastuksen säätelyn, valvonnan ja seurannan tuloksista sekä kalastussäännön 16 §:n mukaisista toimista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys

1.10.2012 mennessä. Maa- ja metsätalousministeriö tulee kyseisessä selvityksessä tarkemmin selostamaan rajajokisopimuksen soveltamisen tuloksia.

Uutena aloitteena ministeriö selvittää mahdollisuutta parantaa jokikalastussaaliita koskevaa tietopohjaa siten, että:

10. Lohisaaliin ilmoitusvelvollisuus otettaisiin käyttöön Tornionjoen jokikalastuksessa. Tämä tapahtuisi velvoittamalla kalastuskortin ostajaa ilmoittamaan lohi- ja taimensaaliinsa. Ilmoitus olisi tehtävä myös kalastuksesta silloin, kun saalista ei olisi saatu.

Kalatiestrategia

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kansallisen kalatiestrategian valmistelun asettamalla 2.10.2009 laajapohjaisen kehittämissyhmän. Strategiatyön käynnistämisen taustalla olivat vesienhoitosuunnitelmien laadinnassa esille nousseet kehittämistarpeet, sitoutuminen vesienhoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen sekä tiedot lukuisten vaelluskalakantojemme heikosta tai edelleen heikkenevästä tilasta. Strategia valmistui joulukuussa 2011 ja se on tarkoitus hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätökseksi.

Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Strategian visiona on, että elinvoimaiset vaelluskalakannat lisääntyvät luonnossa mahdollistaen monimuotoisuuden säilymisen ja kestävä kalastuksen. Tämä mahdollistuu kestävimällä tavalla vaellusyhteyden palauttamisella ja muilla luontaista lisääntymiskiertoa tukevilla toimenpiteillä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää vesistöä ja kalakannasta riippuen useiden toimenpiteiden keinovalikoimaa, jossa kalatiet ovat yhtenä keskeisenä osana.

Kalateiden mahdollistama vaelluskalojen nousu jokeen luo edellytyksiä myönteisten yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten kehittymiselle sekä kestävä kalastuksen järjestämiselle. Kalatiestrategialla pyritään myös selkeyttämään kalateiden tarpeen arviointiin ja kohteiden valintaan liittyviä kysymyksiä, tukemaan ja parantamaan yhteistoimintaa hankkeiden edistämiseksi sekä edistämään vaelluskalojen elvyttämiseen liittyvien muiden tukitoimien toteutumista osana kalatieratkaisuja.

11. Kalatiestrategian toiminta-ajatuksena on painopisteen siirtäminen pitkällä aikavälillä istutuksista kalojen luontaisen lisääntymiskierron ylläpitämiseen ja palauttamiseen. Rakennetuissa joissa parannetaan kalojen kulkumahdollisuuksia ja edistetään potentiaalisten lisääntymisaluiden käyttöönottoa esimerkiksi kalateiden, uomien vesittämisen ja perattujen koskien kunnostamisen avulla.

Strategian toimintalinjoina ovat kalatiehankkeiden monitavoitteinen arviointi ja priorisointi, yhteistyön lisääminen ja rahoituksen järjestäminen, velvoitehoidon suuntaaminen kalojen luontaista elinkiertoa tukevaksi, kalojen kulun ja lisääntymisen huomioiminen säännöstelykäytäntöjen kehittämisessä, kalastuksen säätelyn kehittäminen kalan kulun turvaamiseksi, tutkimuksen ja seurannan lisääminen ja muiden vaelluskalakantoja elvyttävien ja suojelevien toimenpiteiden toteuttaminen.

SELVITYS HALLITUKSEN ITÄMEREN LOHENKALASTUSTA KOSKEVASTA KANSALLISESTA JA EU-POLITIIKASTA**1. Tausta**

Eduskunnan suuri valiokunta on kokouksessa 11.11.2011 hyväksymässään lausumassa (SuVX 113/2011 vp) kirjannut, että "Suuri valiokunta edellyttää, viitaten perustuslain 97 ja 47 §:ään että valtioneuvosto toimittaa suurelle valiokunnalle sekä maa- ja metsätalousvaliokunnalle 15.12.2011 mennessä kattavan selvityksen hallituksen Itämeren lohenkalastusta koskevasta kansallisesta ja EU-politiikasta. Selvityksessä tulee käsitellä mm. arviota Itämeren lohikantojen tilasta ja kalastuksen kestävydestä sekä hallituksen käsitystä lohenkalastuksen eri intressiryhmien etujen arvioinnista ja yhteensovittamisesta." Ministeriö on pyynnöstään saanut lisäaikaa selvityksen antamiseen 31.1.2012 saakka.

2. Arvio Itämeren luonnonlohikantojen tilasta

Itämeressä on noin 30 luonnonlohikantaa. Tuorein kansainvälinen arvio näiden lohikantojen tilasta on keväällä 2011 valmistunut kansainvälisen merentutkimusneuvoston (International Council for the Exploration of the Sea, ICES) raportti.

Suomen luonnonlohikannat ovat Tornionjoen lohikanta ja Simojoen lohikanta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) on maa- ja metsätalousministeriön asettamassa työryhmässä arvioinut Suomen lohikantojen tilaa. Työryhmätyön tuloksista on raportoitu RKTL:n 31.10.2011 valmistuneessa työraportissa 12/2011.

Maa- ja metsätalousministeriö käyttää lohenkalastuksen säätelyssä parasta käytettävissä olevaa tietoa lohikantojen tilasta. ICES:n ja RKTL:n tiedot muodostavat siten ministeriön kannanottojen lähtökohdan.

Maa- ja metsätalousministeriön käsitys Itämeren luonnonlohikantojen yleisilasta on yhdenmukainen RKTL:n työraportin sisältyvän perusarvion kanssa. RKTL:n työraportin tiivistelmä toteaa, että:

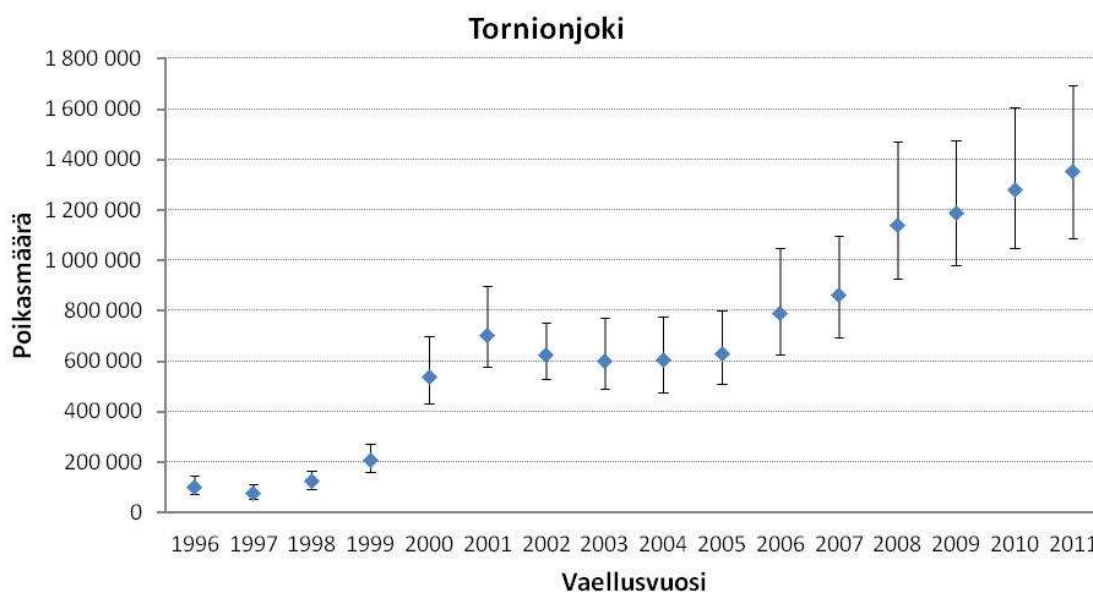
"Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) vuonna 2011 tekemän arvion mukaan useat Perämeren luonnonlohikannat ovat lohikantojen pitkäaikaisen elpymisen ja suojelun mahdollistavalla vähimmäistasolla tai lähellä sitä. Perämeren alueen lohijokien vaelluspoikastuotannon on arvioitu lähes kymmenkertaiseen vuodesta 1997, mutta jokikohtaiset erot poikastuotannossa ovat edelleen suuria. Kasvaneen luonnon poikastuotannon lohikantoja elvyttävää vaikutusta heikentää lisääntynyt merivaelluksen alkuvaiheen kuolevuus. Myös avomerikalastuksen pyyntiteho (kalastuskuolevuus) on muutamana viime vuonna kasvanut, ja sen arvioidaan palanneen samalle tasolle kuin viimeisinä vuosina ennen ajoverkkokieltä. ICES:in neuvonannon mukaan Perämeren lohikantoihin kohdistuva kalastuspaine (kalastuskuolevuus) ei saisi yhtään kasvaa, ja muihin Itämeren lohikantoihin kohdistuvan kalastuksen pitäisi selvästi vähentyä."

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa lisäksi tuoda esille, että Itämeren suurimman luonnonlohikannan (Tornionjoki) kehitys on vuodesta 2000 alkaen ollut rohkaiseva. Lohikantojen hoidossa käytetty tärkein indikaattori on luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määrä. Tornionjoen vaelluspoikasten määrääarviot ovat RKTL:n suorittaman ja työraportissa mainitun vaelluspoikaspyynnin perusteella jatkuvasti nousseet vuonna 1999 arvioidusta 175 000 vaelluspoikasesta vuonna 2011 arvioituun 2 010 000 vaelluspoikaseen. Lisäys on ollut yli 10-kertainen.

Vuonna 2011 arvioitu kahden miljoonan vaelluspoikasen määrä ylittää arvion Torniojoen vaelluspoikasten tuotantopotentiaalista, joka ICES:n vuoden 2011 raportissa on asetettu 1,8 miljoonan vaelluspoikasen tasolle. Tämä osoittaa mm. sen, että tuotantomäärän arvioiminen on vaikeaa. Joka tapauksessa Tornionjoen lohikannan tila on tämän keskeisen indikaattorin perusteella kehittynyt hyvin myönteisesti ja Tornionjoen vaelluspoikastuotanto oli vuonna 2011 todennäköisesti kestävä enimmäistuoton (Maximum Sustainable Yield, MSY) tason yläpuolella.

Simojoen lohikannan elpyminen on myös alkanut 1990-luvun lopussa. Simojoen tuottamat vaelluspoikasten määrät eivät kuitenkaan ole kehittyneet yhtä hyvin kuin Tornionjoella.

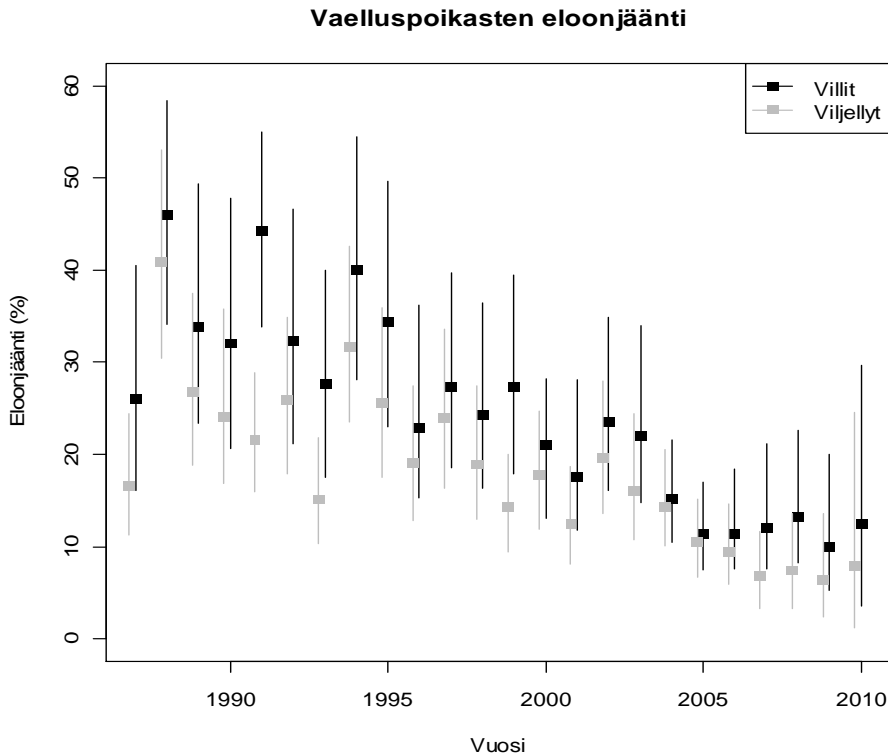
ICES:n mukaan lohikannan tila on MSY tasolla jos vaelluspoikasmäärät ovat 75 % joen arvioidusta tuotantopotentiaalista. Euroopan komissio käyttää samaa 75 % tasoa ehdotuksessaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastusten monivuotisesta suunnitelmasta.

Kuva 1. Lohen luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määrääarvio Tornionjoella pohjautuen Itämeren lohikantamallin tuloksiin (RKTL:n työraportti 12/2011). Vuoden 2011 vaelluspoikasten koekalastusten perusteella arvioitua määrää (2 miljoonaa poikasta) ei vielä sisälly mallin laskentaan, joten kuvassa määrä on sitä pienempi.

Nuorten lohien muusta kuin kalastuksesta johtuva korkea kuolevuus (post-smoltti kuolevuus) merivaiheen alussa on todettu merkittäväksi 2000-luvun alussa muodostuneeksi ongelmaksi. Post-smoltti vaihe käsittää merivaellukselle lähdöstä aina seuraavan vuoden kesän alkun. Kuolevuuden

tarkkaa syytä ei tiedetä, mutta sen on epäilty aiheutuvan Itämeren muuttuneesta ja heikentyneestä tilasta kuten hapettomista pohjista ja sen vaikutuksista ravintoverkkoihin, Itämeren alueen suursäätötilan muutoksista sekä suurentuneesta harmaahyljekannasta. Kuolleisuutta aiheutuu sekä luonnonkudusta peräisin oleville lohille ja erityisesti istutetuille lohille. Kuolevuuden seurauksena lohi-istutuksista saatu tulos on heikko.

Kuva 2. Lohen vaelluspoikasten mereen tulon jälkeinen eloonjäänti (post-smoltti kuolevuus). Musta neliö kuvaa luonnonpoikasten ja harmaa istutettujen poikasten eloonjääntiä (RKTL:n työraportti 12/2011).

Post-smoltti kuolevuus ei toistaiseksi ole vaikuttanut Tornionjoen poikastuotantoon siten, että poikasmäärät olisivat kääntyneet laskuun. Kuolevuus on kuitenkin leikannut joken nousevia lohimääriä ja näin ollen vaikuttanut kutukannan kokoon. Kuolevuudella on myös suuri merkitys lohisaaliisiin meri- ja jokialueilla.

3. Arvio Itämeren lohien kalastuksen kestävydestä

Maa- ja metsätalousministeriön arvio lohien kalastuksen kestävydestä perustuu ICES:n ja RKTL:n raporteissa tehtyihin arvioihin. Ministeriö arvioi, että suurimmat ongelmat lohien kalastuksen kestävydessä ovat Itämeren pääaltaalla. Lohien kalastus Itämeren pääaltaalla kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin, kalamäärältään pieniin lohikantoihin. Tällä alueella käytettävä pääasiallinen pyydys on ajosiima. Tässä pyyntimuodossa saadaan pyyntikokoisten (vähintään 60 cm) lohien lisäksi saaliiksi myös alamittaisia (alle 60 cm) lohia.

Euroopan unionin säännösten mukaan alamittaiset kalat tulee heittää takaisin mereen. Ministeriön käsityksen mukaan siimojen koukkuihin tarttuneet lohet vahingoittuvat usein lopullisesti, joten pyyntimuoto aiheuttaa tarpeetonta lohien kuolleisuutta. Euroopan unionissa pyritään yleisesti pääsemään eroon kalojen mereen heittämisestä, jota tavoitetta tulee myös soveltaa lohien kalastukseen.

Lohenkalastukseen Itämeren pääaltaalla liittyy vahvoja epäilyjä laajamittaisesta ilmoittamattomasta, eli laittomasta lohenkalastuksesta. Erityisesti puolalaiset kalastajat ovat ICES:n arvioiden mukaan harjoittaneet ilmoittamatonta lohenpyyntiä. Puolalaiset lohenkalastajat ovat vuonna 2008 voimaan astuneen ajoverkkokiellon jälkeen merkittävästi lisänneet ajosiimapyyntiään, ICES:in tietojen mukaan n. 20-kertaiseksi.

Itämeren pääaltaalla lisääntynyt ajosiimapyynti ja laitton kalastus vaikuttavat välittömästi myös Pohjanlahden ja Suomenlahden lohikantoihin. Viime vuosina ilmoittamattoman ja poisheitetyn lohisaaliin määrä on yhteensä ollut yhtä suuri kuin raportoitu lohisaalis.

4. Kansallinen lohipolitiikka

Kansallinen lohipolitiikka perustuu kalastuslain (582/1982) 1 §:n tavoitteeseen siitä, että *"Kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkipäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon."*

Lisäksi kansallinen lohipolitiikka perustuu Euroopan unionin Suomea suoraan velvoittavaan ja sovellettavaan lainsäädäntöön sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä MSY:n tasolla. Myös kansallisen lohipolitiikan tavoitteena on luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestäväen enimmäistuoton MSY:n tasolla Euroopan unionin ja kalastuslain asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Lohenkalastusta säädellään kansallisesti valtioneuvoston asetuksella 190/2008 lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa. Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus (SopS 91/2010) ja siihen olennaisesti liittyvä kalastussääntö säätelee lohenkalastusta Tornion- ja Muonionjoessa sekä Tornionjoen edustan merialueella.

Lohenkalastusta säädellään lisäksi valtioneuvoston asetuksella 436/2011 Tornionjoen kalastusalueella sovellettavista kansallisista kalastusmääräyksistä. Asetus 436/2011 perustuu Suomen ja Ruotsin väliseen rajajokisopimukseen ja sillä toimeenpannaan sopimukseen kuuluvan Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 7 §:n 8 momentissa olevaa määräystä kansallisesta päätöksestä lohenkalastuksesta merialueella ja siihen liittyvästä valvonnasta. Asetuksen 436/2011 säännökset lohenkalastuksesta noudattavat asetuksessa 190/2008 vahvistettuja periaatteita.

Lohenkalastuksesta Tornion- ja Muonionjoessa on lisäksi annettu Tasavallan presidentin asetus 438/2011 Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitetun pöytäkirjan voimaansaattamisesta. Asetuksella on voimaansaattettu mm. tiukennettu vaatimus niistä menettelyistä, joita noudatetaan kiinteiden pyydysten kalapesien koennassa.

Maa- ja metsätalousministeriö on lisäksi antanut asetuksen (1471/2011) lohenkalastuksesta Itämeren pääaltaalla vuonna 2012. Asetuksella rajoitetaan suomalaisten kalastusalueiden lohikiintiön hyödyntämistä Itämeren pääaltaalla yhteensä enintään 4 000 loheen 1.1.—31.5.2012 väliseksi ajaksi. Asetuksen tarkoituksena on rajoittaa pyyntiä alueella, jossa lohenkalastus kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin lohikantoihin ja käytetään kalastusmuotoa (siimaa), jonka saaliina pyyntikokoisten lohien lisäksi saadaan alamittaisia lohia. Lisäksi Suomen lohikiintiön rajallisuuden vuoksi oli tarpeen varmistaa, että kiintiötä riittää myös rannikkokalastuksen tarpeisiin.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalastusta, kalastusalueiden rekisteröintiä ja kalastuselinkeinon ohjaamista. Ahvenanmaalla on voimassa maakunnan kalastuslaki (Landskapslagen om fiske i landskapet Åland 39/1956), jota sovelletaan Ahvenanmaalla ja sen aluevesillä. Itsehallintolain 59 b § 2 momentin mukaan valtakunnan viranomaisen päättää toimenpiteistä sellaisessa hallintoasiassa, jossa sekä maakunnalla että valtakunnalla on toimivaltaa. Ennen päätöksentekoa asiasta on neuvoteltava maakunnan viranomaisen kanssa yhteisymmärrykseen pyrkien ja päätöksenteossa maakunnan viranomaisen näkökannat on otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon. Tämä lainkohta soveltuu myös lohenkalastuksen säätelyyn.

5. Lohipolitiikka Euroopan unionissa

Euroopan unionin lohipolitiikka perustuu yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteisiin siten kun siitä on säädetty neuvoston asetuksessa 2371/2002 elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot Suomi mukaan lukien ovat Johannesburgin kestävästä kehityksen huippukokouksessa vuonna 2002 sitoutuneet kalakantojen hyödyntämiseen kestävästä enimmäistuoton tasolla vuoteen 2015 mennessä, jos mahdollista. Euroopan komission ehdotus uudeksi yhteiseksi kalastuspolitiikaksi sisältää pyrkimyksen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Unionin tärkeimmät lohenkalastuksen säätelyn toimenpiteet ovat vuosittain annettavat neuvoston asetukset Itämeren lohikantojen suurimmista sallituista saaliista (TAC). Viimeisin niistä on neuvoston asetus 1256/2011 eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2012 ja asetuksen (EU) N:o 1124/2010 muuttamisesta. Neuvoston asetuksen keskeinen muutos on Itämeren päältä ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla verrattuna vuoden 2011 tasoon. Suomen lohikiintiö Itämeren päältä ja Pohjanlahden alueelle on 31 667 lohta.

EU:n lohipolitiikkaa sisältyy myös neuvoston asetukseen 2187/2005 kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämeren, Belttien ja Juutinrauman vesialueilla, asetuksen (EY) N:o 1434/98 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 88/98 kumoamisesta. Asetus sisältää ajoverkkojen käyttökieltoa koskevan määräyksen sekä lohenkalastuksen kesärauhoitusta, saaliskalojen alamittoja ja pyydysten silmäkokoja koskevia määräyksiä.

Lisäksi Euroopan komissio on 12.8.2011 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Euroopan parlamentti ja neuvosto käsittelevät parhaillaan ehdotusta. Valtioneuvosto on 24.11.2011 antanut eduskunnalle kirjelmän (U 53/2011 vp) komission ehdotuksesta. Maa- ja metsätalousministeriö antaa kevätkauden aikana U-jatkokirjeen ehdotuksesta eikä siten tässä selvityksessä tarkemmin käsittele siihen liittyviä asioita. Ehdotetun asetuksen voimaan tuleminen muodostaa aikanaan kehityksen Euroopan unionin lohipolitiikalle.

6. Intressiryhmien etujen arviointi ja yhteensovittaminen

Lohta kalastavat sekä ammattikalastajat että vapaa-ajankalastajat. Näiden ryhmien sisällä on alaryhmiä kuten avomerikalastajat ja kalastusmatkailijat. Lisäksi lohenkalastukseen liittyy matkailuelinkeino.

Lohenkalastuksen järjestäminen kaikkia kalastajaryhmiä ja lohensuojelijoita tyydyttävällä tavalla on intressien yhteensovittamista. Lohta on rajallinen määrä, joten eri alueiden ja kalastajaryhmien näkemysten yhteensovittaminen kaikkia tyydyttävällä tavalla on haasteellista.

Maa- ja metsätalousministeriö on viime vuosina tehnyt yhteensovittamista koskevaa työtä mm. lohiasetuksen valmistelussa, kalastuslain valmistelussa (vaelluskalakokonaisuus), järjestämällä Pellossa 27–28.8.2009 pidetyn vaelluskalaseminaarin, järjestämällä rajajokisopimukseen liittyviä kuulemistilaisuuksia ja asettamalla sitä koskevan neuvotteluvaltuuskunnan sekä valmistelemalla laajapohjaisessa kehittämissuunnitelmassa kansallisen kalatiestrategian. Ministeriön esityksestä on EU asioita valmistelevalle kalastusjaostolle (EU17) päätetty laajentaa siten, että sen laajaan kokoonpanoon on elinkeinokalatalouden järjestöjen lisäksi otettu Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön ja Suomen luonnonsuojeluliiton edustajat.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on, että eri kalastajaryhmiä kohdellaan yhdenvertaisesti ja oikeudenmukaisesti ja että vuosikymmeniä jatkuneeseen konfliktiin löydetäisiin ratkaisuja. Ministeriö toivoo, että kaikkien organisaatioiden ja sidosryhmien lähtökohtana olisi kaikkia kalastajaryhmiä kunnioittava lähestymistapa ja oikeudenmukaisten sekä yhdenvertaisten ratkaisujen hakeminen tähän monitahoiseen kysymykseen.

7. Suhteellisen vakauden periaate ja ns. kutuvaltioperiaate

EU:n yhteisen kalastuspolitiikan soveltamisen alkuvaiheissa kalastusmahdollisuuksien jaosta jäsenvaltioiden kesken neuvoteltiin vuosittain. Tämä menettely oli työläs ja kustannustehoton. Jakojärjestelmää muutettiin ja sen jälkeen unionissa on jo pitkän ajan sovellettu nk. suhteellisen vakauden periaatetta kalastusmahdollisuuksien osittamisessa jäsenvaltioiden kesken. Periaate sisältyy neuvoston asetukseen (2371/2002, sen artiklaan 20) yhteisestä kalastuspolitiikasta.

Suhteellisen vakauden periaate tarkoittaa, että jäsenvaltiot ja kalastuselinkeinot voivat perustaa lyhyen ja pitemmän aikavälin suunnitelmansa tietoon tulevasta kalastusmahdollisuuksista. Suhteellisen vakauden periaate on jäsenvaltioiden yleisesti hyväksymä ja se muodostaa yhteisen kalastuspolitiikan kulmakiven.

Suhteelliseen vakauteen, eli jäsenvaltioiden kiintiöosuuksiin on ajoittain tehty muutoksia, kuten Itämeren turskakannan tullessa jaetuksi kahteen osaan. Tämä tehtiin kuitenkin niin, ettei yksikään jäsenvaltio voittanut taikka hävinnyt kalastusmahdollisuuksissa.

Suomi on erikseen ja osana Euroopan yhteisöä ratifioinut merioikeusyleissopimuksen, jonka 66 artiklaan sisältyy nk. kutuvaltioperiaate. Tämän periaatteen mukaan pääasiallinen vastuu joissa kutevista kalakannoista on valtioilla, joiden joista ne ovat lähtöisin. Tällaisten maiden tulee olla yhteistyössä muiden maiden kanssa ja toimeenpanna tarvittavat säätelytoimet kalakannan turvaamiseksi. Artikla 66 ei kuitenkaan sisällä määräystä, jonka perusteella Suomi voisi itsenäisesti asettaa lohikiintiön tai määrätä muiden Itämeren jäsenvaltioiden lohenkalastuksesta.

Suomi on merioikeusyleissopimuksen ratifioinnin yhteydessä omalta osaltaan ja osana Euroopan yhteisöä antanut lausuman, jossa muun muassa todetaan, että yhteisön jäsenvaltiot ovat kalavarojen suojelun ja hoidon osalta siirtäneet toimivallan yhteisölle.

Euroopan unionissa päätetään merioikeusyleissopimuksen kalavarojen suojelua ja hoitoa koskevien säännösten soveltamisesta osana yhteistä kalastuspolitiikkaa. Suomi hyväksyi liittymissopimuksessaan kalastuskiintiöiden jaon perustaksi suhteellisen vakauden ja Suomelle kuuluvat osuudet Itämeren lohikiintiöistä.

Suhteellisen vakauden muuttaminen jossakin kalakannassa edellyttäisi komission perusteltua ehdotusta. Muuttaminen niin, että joidenkin maiden osuudet suurentuisivat ja toisten vastaavasti pienentyisivät, on lähtökohtaisesti hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta. Jäsenvaltiot eivät yleensä ole valmiita luopumaan pyyntimahdollisuuksistaan toisten hyväksi.

Komissio on yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan asetuksen uudistamisesta tekemässään ehdotuksessa todennut, että se haluaa säilyttää suhteellisen vakauden periaatteen. Suhteellisen vakauden periaate sisältyy ehdotuksen 16 artiklaan, jonka mukaan "*Jäsenvaltioille jaetut kalastusmahdollisuudet takaavat kullekin jäsenvaltiolle kalastustoiminnan suhteellisen vakauden kunkin kalakannan tai kalastuksen osalta*".

Yhteisen kalastuspolitiikan ja suhteellisen vakauden velvoittavuuden vuoksi maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että vaikuttamisen resursseja kannattaa lohien TAC:n uudelleen jakamisen sijaan suunnata muihin EU:n lohipolitiikkaa koskeviin linjauksiin.

8. Lohenkalastusta koskevat kansalliset linjaukset ja uudet aloitteet

Suomalaisten lohienkalastusta säädellään em. tavoitteiden ja säännösten perusteella. Vuonna 2012 merkittävä muutos on Suomen Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla. Ratkaisuun liittyy tarve rajoittaa ja valvoa lohienkalastusta Itämeren pääaltaalla sekä sen aiheuttamat vaikutukset.

Lohenkalastuksen kestävä järjestäminen

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa lohienkalastuksen pitkäjänteisenä tavoitteena, että:

- Luonnonlohikantoja vahvistetaan ja hyödynnetään kestävästi ja niiden geneettinen monimuotoisuus turvataan, ja
- Rannikoilla harjoitettavalla lohien ammattikalastuksella sekä joki- ja merialueilla harjoitettavalla lohien vapaa-ajankalastuksella on yhteinen ja parempi tulevaisuus.

Molempien lohienkalastusmuotojen osalta pyritään yhteistyössä osapuolten kesken parantamaan edellytyksiä niin, että rannikkokalastus on elinkeinona kannattavaa ja että se vapaa-aikana tuottaa saalista ja elämyksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa otsikkojen 2 ja 3 alla tehtyjen arvioiden perusteella tuoda esille, että:

1. Suomalaisten kalastusalusten lohienkalastus Itämeren pääaltaalla on tarkoitus minimoida.

Uutena aloitteena ministeriö aikoo kiireellisesti käynnistää selvitykset toimenpiteistä, joiden mukaan:

2. Lohenkalastusta rannikolla säädeltäisiin kalastajakohtaisilla lohikiintiöillä ja että ne muodostaisivat lohenkalastuksen kansallisen säätelyn perustan.
3. Muiden kuin rekisteröityneiden kaupallisten kalastajien lohenkalastusta verkoilla ja isorysillä rajoitettaisiin tai se kiellettäisiin.
4. Velvoitettaisiin ammattikalastajia osana valvontasäännösten jäljitettävyyssvelvoitteita merkitsemään myytävät saalislohet ulkoisesti siten, että kiintiöiden seuranta ja säännösten valvonta olisi tehokasta.

Lohen vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailun edistämiseksi Suomen rannikkoalueilla ja lohijoissa ratkaisevaa on rannikolle tulevien ja jokiin nousevien lohien määrät. Vapaa-ajankalastajan kannalta saalismahdollisuus on tärkeä tekijä kalastuselämyksen lisäksi.

Lohikiintiön pienentäminen ja rajoitukset Itämeren pääaltaalla sekä siihen liittyvät komission ja jäsenvaltioiden valvontatoimenpiteet tukevat kehitystä, joka suhteellisesti voi lisätä Suomen vesille ja jokiin tulevia lohimääriä. Myös Ruotsin vastaavat päätökset lohenkalastuksen rajoituksista tukevat em. kehitystä.

Edellä ja jäljempänä mainituilla toimilla maa- ja metsätalousministeriön arvioi, että:

- Jokiin nousevat lohimäärät suurenevat ja että Tornionjoen lohikannan rohkaiseva kehitys voidaan ylläpitää ja Simojoen lohikannan tilanne paranee ja että molemmat lohikannat täyttävät tavoitteen kestävästä enimmäistuotosta,
- Rannikon ammattikalastuksen edellytykset paranisivat, se olisi suunnitelmallisempaa ja lohisaaliista saatava arvo suurenisi, ja että
- Vapaa-ajankalastuksen edellytykset paranisivat ja siten myös rannikon ja jokivarsien matkailuelinkeinoa voitaisiin kehittää suunnitelmallisemmin.

Lohen rannikkokalastuksen rakenne ja merkitys

Vuonna 2011 yhteensä 199 kalastajaa ilmoitti lohisaalista ja heistä 95 oli saanut vähintään 50 lohta, 69 vähintään 100 lohta ja 14 vähintään 500 lohta. Vuonna 2011 lohisaalista ilmoittaneiden rannikkokalastajien keski-ikä oli 55 vuotta. Vähintään 100 lohien saaliin ilmoittaneiden kalastajien keski-ikä oli 52 vuotta ja heidän joukossaan oli 22 kalastajaa, jotka olivat täyttäneet vähintään 60 vuotta. Tässä ryhmässä ikähaitari oli 60–76 vuotta ja valtaosa kalasti lohta Pohjanlahdella.

Lohen ammattikalastajat kalastavat rannikolla myös muita kalalajeja kuin lohta. Vuonna 2011 lohta ilmoittaneiden ammattikalastajien kokonaissaalis sisälsi mm. 137 tonnia siikaa, 120 tonnia ahventa, 65 tonnia kuhaa, 35 tonnia haukea ja 15 tonnia madetta. Nämä saalismäärät muodostavat yhdessä 372 tonnia, joka edustaa n. 23 prosenttia kyseisten lajien yhteissaaliista koko rannikkoalueella vuonna 2011.

Tämä osoittaa, että lohenkalastuksen edellytykset vaikuttavat myös rannikon ammattikalastajien yleisiin toimintaedellytyksiin ja kotimaisen kalan saatavuuteen markkinoilla. Tämän vuoksi maa- ja

metsätalousministeriö pyrkii siihen, että rannikkokalastuksen edellytykset ml. lohenkalastus voisivat kokonaisuutena parantua.

Vaikuttaminen Euroopan unionin lohitalouteen

Maa- ja metsätalousministeriö tulee antamaan eduskunnalle U-jatkokirjeen Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Tässä selvityksessä ministeriö pitää näkönsä siitä, että Suomen tulisi ehdottaa komissiolle, että:

5. Saaliiksi tulevan alamittaisen lohen ja sen poisheittämisen lopettamiseksi Itämeren kalastussääntöihin sisällytetään siimakalastuskauden merkittävä lyhentäminen tai peräti lohisiiman käyttöä koskeva kielto,
6. Saaliiksi saadut lohet veloitetaan purkamaan maihin ja luovutaan nykyisestä alamittaisten lohien mereen heittämisen veloitteesta ja käytännöstä, ja että
7. Ehdotukseen Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta sisältyisi mahdollisuus tukea myös vaelluskalojen vaellusreittien ennallistamista.

Ministeriö on alkuvuonna 2012 käynyt valmistelevia keskusteluja komission ja Itämeren jäsenvaltioiden virkamiesten kanssa mahdollisuuksista vähentää lohen siimakalastuksessa saatavaa alamittaisten lohien määrää sekä ottaa käyttöön saaliiksi saadun lohen mereen heittämisen kielto.

Laiton lohenkalastus eteläisellä Itämerellä

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa kaikkia niitä toimia, jolla epäilty puolalaisten kalastajien ilmoittamaton ja siten laiton lohenkalastus voitaisiin eliminoida. Ministeriö on tässä tarkoituksessa tammikuussa 2012 lähettänyt kirjeen komissiolle ja kysynyt mihin toimiin komissio aikoo asiassa ryhtyä. Ministeriö on huomauttanut, että Puolan lohikiintiö vuodelle 2012 riittänee vain tammikuun ajan, mikäli ICES:n arvioima Puolan raportoimaton lohisaalis on todellinen. Komissiolla on riittävän näytön perusteella mahdollisuus mm. sulkea Puolan lohenkalastus ajankohdasta, jolloin komissio arvioi Puolan lohikiintiön täyttyvän.

Suomi on EU:n tasolla ollut aloitteellinen lohen kalastuksen valvonnan tehostamiseksi ja raportoimattoman kalastuksen lopettamiseksi. EU:n komissio onkin valmistelemassa Itämeren lohenkalastuksen erityistä valvontaohjelmaa. Erityinen valvontaohjelma, jossa määritellään mm. valvonnan ja tarkastusten viitetasot, toimii veloitteena ja perustana laatia kullekin Itämeren jäsenvaltiolle kansalliset riskiperusteiset valvontaohjelmat. Lisäksi se toimii perustana myöhemmin laadittavalle Euroopan kalastusvalvontaviraston (EFCA) koordinoimalle Itämeren lohen yhteisvalvontaohjelmalle (JDP, Joint Deployment Plan) ja jäsenvaltioiden yhteisvalvontakampanjoille.

Hylkeet ja lohikannat

Ammattikalastuksen toimintaedellytykset merialueella ovat merkittävästi heikentyneet hyljekantojen aiheuttamien saalis- ja pyydysvahinkojen seurauksena. Aikuinen harmaahylje syö päivässä keskimäärin 4–7 kiloa kalaa. Harmaahylkeiden ravinto koostuu mm. silakasta, kilohailista, siiasta ja lohesta. Toistaiseksi puuttuu tarkempia arvioita siitä, kuinka paljon nuoria ja aikuisia lohia tulee hylkeiden syömiksi. ICES:n lohikantamallissa oletetaan, että noin 10 % kutuvaelluksella

olevista lohista päätyy hylkeiden syömiksi. Harmaahylkeiden merkitystä post-smoltti kuolevuuden aiheuttajina on myös arvioitu ICES:n toimesta ja todettu, että sillä voi olla merkitystä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa vuosittain määräyksen suurimmista sallituista hylkeiden saalismääristä, jotka perustuvat Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen antamiin arvioihin Suomen aluevesillä pääasiassa esiintyvien hyljekantojen kestävästä verotuksesta. Myönnettyjen pyyntilupien käyttö on metsästyksen haasteellisuuden vuoksi jäänyt vajaaksi.

Metsästyksen lisäksi ministeriö toteuttaa erilaisia toimenpiteitä kalastusvahinkojen vähentämiseksi, kuten tuen myöntäminen hylkeenkestävien pyydysten kehittämiseen ja niiden hankkimiseen. Lisäksi ministeriö myöntää rannikon ammattikalastajille nk. sietopalkkioita hylkeiden aiheuttamien vahinkojen kompensoimiseksi.

Suurten hyljekantojen aiheuttamien vaikutusten vähentämiseksi ministeriö harkitsee uusia toimenpiteitä, jolla:

8. Tehostettaisiin hylkeiden metsästyksiin siihen hyvin soveltuvilla alueilla ja alueilla, joissa hylkeiden vaikutus lohikantoihin on merkittävä, ja
9. Selvitettäisiin hylkeiden vaikutusta Pohjanlahdella kutuvaelluksella oleviin lohimääriin sellaisilla alueilla, joissa hylkeiden oletetaan suuremmissa määrin saalistavan vapaana uivia lohia.

Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön soveltaminen

Kesällä 2011 sovellettiin ensimmäistä kertaa Suomen ja Ruotsin välistä uutta rajajokisopimusta ja siihen kuuluvaa kalastussääntöä. Lisäksi sovellettiin kalastussäännön 16 §:n mukaisesti sovittuja merikalastuksen tiukennettuja valvontatoimia. Niissä asetetaan ennen lohenkalastuskautta kiinteillä pyydyksillä tapahtuvalle kalastukselle vaatimuksia kalapesien päivittäisen koennan suorittamiseksi. Koennassa kalapesä tulee nostaa ylös vedestä niin, että koko kalapesän saalis ja pyydykseen joutuneiden lohien ja taimenten varovainen vapauttaminen voidaan valvojan toimesta yksiselitteisesti todentaa.

Suomen valvojien havaintojen perusteella kalastajien ja valvojien toiminta Ruotsin puolella otti kesällä 2011 askeleen oikeaan suuntaan. Kalastus kiinteillä pyydyksillä aloitettiin myöhemmin kuin ennen ja ennen lohenkalastuksen alkua tapahtuneessa valvonnassa niistä vapautettiin lohia.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistautuu Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitettuihin vuotuisiin neuvotteluihin Ruotsin kanssa kalastussäännön mahdollisista mukautuksista. Vuoden 2012 neuvottelujen osalta ministeriö on pyytänyt lausunnot alueen sidosryhmiltä. Ministeriö tulee lausuntojen ja neuvotteluvaltuuskunnan keskustelujen perusteella ja ottaen huomioon kalakantojen kehitys asettamaan neuvottelutavoitteensa.

Suomen yleistavoitteena neuvotteluissa on edelleen se, että lohenkalastus merialueella järjestettäisiin yhdenmukaisesti sekä Suomessa että Ruotsissa. Ruotsi on toistaiseksi aloittanut kalastuksensa kahdeksan päivää ennen Suomea. Lisäksi neuvotteluissa pidetään yllä vaatimusta sääntöjen noudattamisen tehokkaasta valvonnasta.

Eduskunta on edellyttänyt, että kalastuksen säätelyn, valvonnan ja seurannan tuloksista sekä kalastussäännön 16 §:n mukaisista toimista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys

1.10.2012 mennessä. Maa- ja metsätalousministeriö tulee kyseisessä selvityksessä tarkemmin selostamaan rajajokisopimuksen soveltamisen tuloksia.

Uutena aloitteena ministeriö selvittää mahdollisuutta parantaa jokikalastussaaliita koskevaa tietopohjaa siten, että:

10. Lohisaaliin ilmoitusvelvollisuus otettaisiin käyttöön Tornionjoen jokikalastuksessa. Tämä tapahtuisi velvoittamalla kalastuskortin ostajaa ilmoittamaan lohi- ja taimensaaliinsa. Ilmoitus olisi tehtävä myös kalastuksesta silloin, kun saalista ei olisi saatu.

Kalatiestrategia

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kansallisen kalatiestrategian valmistelun asettamalla 2.10.2009 laajapohjaisen kehittämissyhmän. Strategiatyön käynnistämisen taustalla olivat vesienhoitosuunnitelmien laadinnassa esille nousseet kehittämistarpeet, sitoutuminen vesienhoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen sekä tiedot lukuisten vaelluskalakantojemme heikosta tai edelleen heikkenevästä tilasta. Strategia valmistui joulukuussa 2011 ja se on tarkoitus hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätökseksi.

Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Strategian visiona on, että elinvoimaiset vaelluskalakannat lisääntyvät luonnossa mahdollistaen monimuotoisuuden säilymisen ja kestävä kalastuksen. Tämä mahdollistuu kestävimällä tavalla vaellusyhteyden palauttamisella ja muilla luontaista lisääntymiskiertoa tukevilla toimenpiteillä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää vesistöä ja kalakannasta riippuen useiden toimenpiteiden keinovalikoimaa, jossa kalatiet ovat yhtenä keskeisenä osana.

Kalateiden mahdollistama vaelluskalojen nousu jokeen luo edellytyksiä myönteisten yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten kehittymiselle sekä kestävä kalastuksen järjestämiselle. Kalatiestrategialla pyritään myös selkeyttämään kalateiden tarpeen arviointiin ja kohteiden valintaan liittyviä kysymyksiä, tukemaan ja parantamaan yhteistoimintaa hankkeiden edistämiseksi sekä edistämään vaelluskalojen elvyttämiseen liittyvien muiden tukitoimien toteutumista osana kalatieratkaisuja.

11. Kalatiestrategian toiminta-ajatuksena on painopisteen siirtäminen pitkällä aikavälillä istutuksista kalojen luontaisen lisääntymiskierron ylläpitämiseen ja palauttamiseen. Rakennetuissa joissa parannetaan kalojen kulkumahdollisuuksia ja edistetään potentiaalisten lisääntymisalueiden käyttöönottoa esimerkiksi kalateiden, uomien vesittämisen ja perattujen koskien kunnostamisen avulla.

Strategian toimintalinjoina ovat kalatiehankkeiden monitavoitteinen arviointi ja priorisointi, yhteistyön lisääminen ja rahoituksen järjestäminen, velvoitehoidon suuntaaminen kalojen luontaista elinkiertoa tukevaksi, kalojen kulun ja lisääntymisen huomioiminen säännöstelykäytäntöjen kehittämisessä, kalastuksen säätelyn kehittäminen kalan kulun turvaamiseksi, tutkimuksen ja seurannan lisääminen ja muiden vaelluskalakantoja elvyttävien ja suojelevien toimenpiteiden toteuttaminen.

SELVITYS HALLITUKSEN ITÄMEREN LOHENKALASTUSTA KOSKEVASTA KANSALLISESTA JA EU-POLITIIKASTA**1. Tausta**

Eduskunnan suuri valiokunta on kokouksessa 11.11.2011 hyväksymässään lausumassa (SuVX 113/2011 vp) kirjannut, että "Suuri valiokunta edellyttää, viitaten perustuslain 97 ja 47 §:ään että valtioneuvosto toimittaa suurelle valiokunnalle sekä maa- ja metsätalousvaliokunnalle 15.12.2011 mennessä kattavan selvityksen hallituksen Itämeren lohenkalastusta koskevasta kansallisesta ja EU-politiikasta. Selvityksessä tulee käsitellä mm. arviota Itämeren lohikantojen tilasta ja kalastuksen kestävydestä sekä hallituksen käsitystä lohenkalastuksen eri intressiryhmien etujen arvioinnista ja yhteensovittamisesta." Ministeriö on pyynnöstään saanut lisäaikaa selvityksen antamiseen 31.1.2012 saakka.

2. Arvio Itämeren luonnonlohikantojen tilasta

Itämeressä on noin 30 luonnonlohikantaa. Tuorein kansainvälinen arvio näiden lohikantojen tilasta on keväällä 2011 valmistunut kansainvälisen merentutkimusneuvoston (International Council for the Exploration of the Sea, ICES) raportti.

Suomen luonnonlohikannat ovat Tornionjoen lohikanta ja Simojoen lohikanta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) on maa- ja metsätalousministeriön asettamassa työryhmässä arvioinut Suomen lohikantojen tilaa. Työryhmätyön tuloksista on raportoitu RKTL:n 31.10.2011 valmistuneessa työraportissa 12/2011.

Maa- ja metsätalousministeriö käyttää lohenkalastuksen säätelyssä parasta käytettävissä olevaa tietoa lohikantojen tilasta. ICES:n ja RKTL:n tiedot muodostavat siten ministeriön kannanottojen lähtökohdan.

Maa- ja metsätalousministeriön käsitys Itämeren luonnonlohikantojen yleisilasta on yhdenmukainen RKTL:n työraportin sisältyvän perusarvion kanssa. RKTL:n työraportin tiivistelmä toteaa, että:

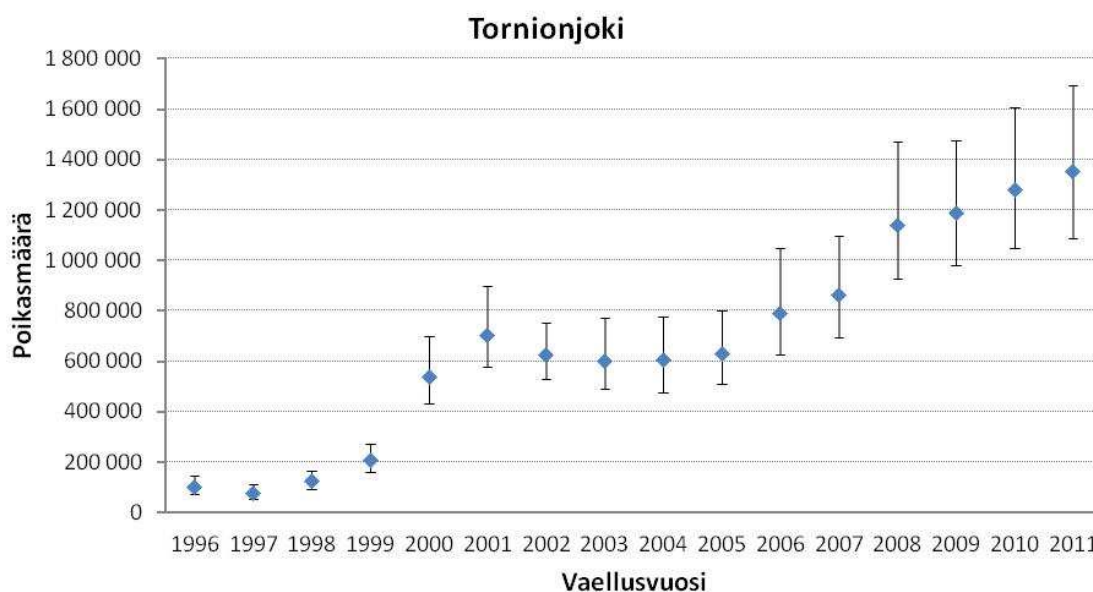
"Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) vuonna 2011 tekemän arvion mukaan useat Perämeren luonnonlohikannat ovat lohikantojen pitkäaikaisen elpymisen ja suojelun mahdollistavalla vähimmäistasolla tai lähellä sitä. Perämeren alueen lohijokien vaelluspoikastuotannon on arvioitu lähes kymmenkertaiseen vuodesta 1997, mutta jokikohtaiset erot poikastuotannossa ovat edelleen suuria. Kasvaneen luonnon poikastuotannon lohikantoja elvyttävää vaikutusta heikentää lisääntynyt merivaelluksen alkuvaiheen kuolevuus. Myös avomerikalastuksen pyyntiteho (kalastuskuolevuus) on muutamana viime vuonna kasvanut, ja sen arvioidaan palanneen samalle tasolle kuin viimeisinä vuosina ennen ajoverkkokieltä. ICES:in neuvonannon mukaan Perämeren lohikantoihin kohdistuva kalastuspaine (kalastuskuolevuus) ei saisi yhtään kasvaa, ja muihin Itämeren lohikantoihin kohdistuvan kalastuksen pitäisi selvästi vähentyä."

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa lisäksi tuoda esille, että Itämeren suurimman luonnonlohikannan (Tornionjoki) kehitys on vuodesta 2000 alkaen ollut rohkaiseva. Lohikantojen hoidossa käytetty tärkein indikaattori on luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määrä. Tornionjoen vaelluspoikasten määräarviot ovat RKTL:n suorittaman ja työraportissa mainitun vaelluspoikaspyynnin perusteella jatkuvasti nousseet vuonna 1999 arvioidusta 175 000 vaelluspoikasesta vuonna 2011 arvioituun 2 010 000 vaelluspoikaseen. Lisäys on ollut yli 10-kertainen.

Vuonna 2011 arvioitu kahden miljoonan vaelluspoikasen määrä ylittää arvion Torniojoen vaelluspoikasten tuotantopotentiaalista, joka ICES:n vuoden 2011 raportissa on asetettu 1,8 miljoonan vaelluspoikasen tasolle. Tämä osoittaa mm. sen, että tuotantomäärän arvioiminen on vaikeaa. Joka tapauksessa Tornionjoen lohikannan tila on tämän keskeisen indikaattorin perusteella kehittynyt hyvin myönteisesti ja Tornionjoen vaelluspoikastuotanto oli vuonna 2011 todennäköisesti kestävä enimmäistuoton (Maximum Sustainable Yield, MSY) tason yläpuolella.

Simojoen lohikannan elpyminen on myös alkanut 1990-luvun lopussa. Simojoen tuottamat vaelluspoikasten määrät eivät kuitenkaan ole kehittyneet yhtä hyvin kuin Tornionjoella.

ICES:n mukaan lohikannan tila on MSY tasolla jos vaelluspoikasmäärät ovat 75 % joen arvioidusta tuotantopotentiaalista. Euroopan komissio käyttää samaa 75 % tasoa ehdotuksessaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastusten monivuotisesta suunnitelmasta.

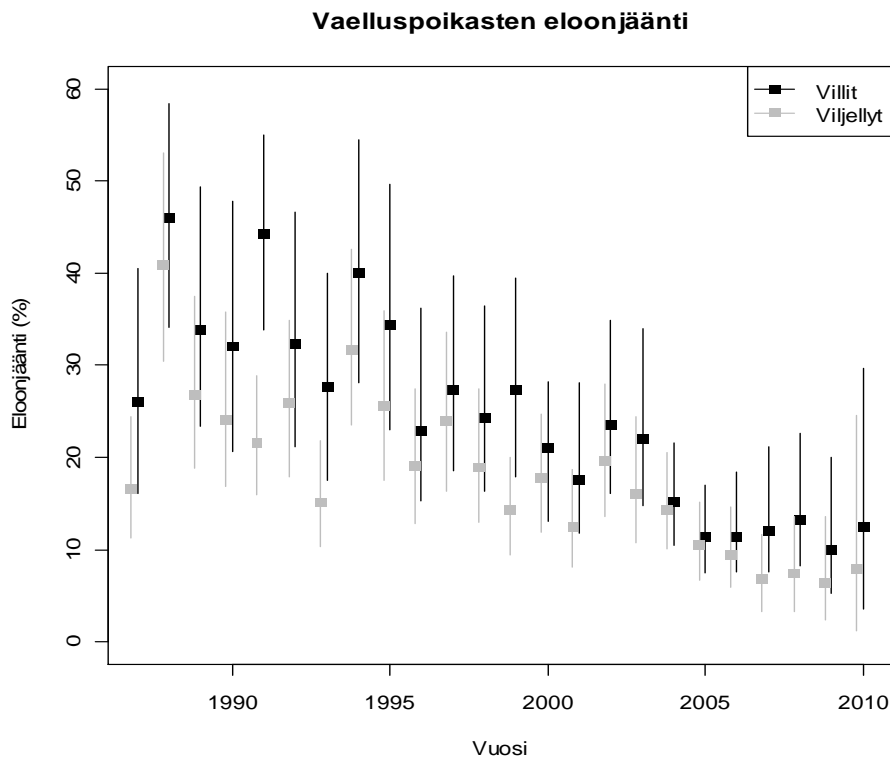

Kuva 1. Lohen luonnonlisäntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määräarvio Tornionjoella pohjautuen Itämeren lohikantamallin tuloksiin (RKTL:n työraportti 12/2011). Vuoden 2011 vaelluspoikasten koekalastusten perusteella arvioitua määrää (2 miljoonaa poikasta) ei vielä sisälly mallin laskentaan, joten kuvassa määrä on sitä pienempi.

Nuorten lohien muusta kuin kalastuksesta johtuva korkea kuolevuus (post-smoltti kuolevuus) merivaiheen alussa on todettu merkittäväksi 2000-luvun alussa muodostuneeksi ongelmaksi. Post-smoltti vaihe käsittää merivaellukselle lähdöstä aina seuraavan vuoden kesän alkun. Kuolevuuden

tarkkaa syytä ei tiedetä, mutta sen on epäilty aiheutuvan Itämeren muuttuneesta ja heikentyneestä tilasta kuten hapettomista pohjista ja sen vaikutuksista ravintoverkkoihin, Itämeren alueen suursäätötilan muutoksista sekä suurentuneesta harmaahyljekannasta. Kuolleisuutta aiheutuu sekä luonnonkudusta peräisin oleville lohille ja erityisesti istutetuille lohille. Kuolevuuden seurauksena lohi-istutuksista saatu tulos on heikko.

Kuva 2. Lohen vaelluspoikasten mereen tulon jälkeinen eloonjäät (post-smoltti kuolevuus). Musta neliö kuvaa luonnonpoikasten ja harmaa istutettujen poikasten eloonjäät (RKTL:n työraportti 12/2011).

Post-smoltti kuolevuus ei toistaiseksi ole vaikuttanut Tornionjoen poikastuotantoon siten, että poikasmäärät olisivat kääntyneet laskuun. Kuolevuus on kuitenkin leikannut joken nousevia lohimääriä ja näin ollen vaikuttanut kutukannan kokoon. Kuolevuudella on myös suuri merkitys lohisaaliisiin meri- ja jokialueilla.

3. Arvio Itämeren lohien kalastuksen kestävydestä

Maa- ja metsätalousministeriön arvio lohien kalastuksen kestävydestä perustuu ICES:n ja RKTL:n raporteissa tehtyihin arvioihin. Ministeriö arvioi, että suurimmat ongelmat lohien kalastuksen kestävydessä ovat Itämeren pääaltaalla. Lohien kalastus Itämeren pääaltaalla kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin, kalamäärältään pieniin lohikantoihin. Tällä alueella käytettävä pääasiallinen pyydys on ajosiima. Tässä pyyntimuodossa saadaan pyyntikokoisten (vähintään 60 cm) lohien lisäksi saaliiksi myös alamittaisia (alle 60 cm) lohia.

Euroopan unionin säännösten mukaan alamittaiset kalat tulee heittää takaisin mereen. Ministeriön käsityksen mukaan siimojen koukkuihin tarttuneet lohet vahingoittuvat usein lopullisesti, joten pyyntimuoto aiheuttaa tarpeetonta lohien kuolleisuutta. Euroopan unionissa pyritään yleisesti pääsemään eroon kalojen mereen heittämisestä, jota tavoitetta tulee myös soveltaa lohien kalastukseen.

Lohenkalastukseen Itämeren pääaltaalla liittyy vahvoja epäilyjä laajamittaisesta ilmoittamattomasta, eli laittomasta lohenkalastuksesta. Erityisesti puolalaiset kalastajat ovat ICES:n arvioiden mukaan harjoittaneet ilmoittamatonta lohenpyyntiä. Puolalaiset lohenkalastajat ovat vuonna 2008 voimaan astuneen ajoverkkokiellon jälkeen merkittävästi lisänneet ajosiimapyyntiään, ICES:in tietojen mukaan n. 20-kertaiseksi.

Itämeren pääaltaalla lisääntynyt ajosiimapyynti ja laitton kalastus vaikuttavat välittömästi myös Pohjanlahden ja Suomenlahden lohikantoihin. Viime vuosina ilmoittamattoman ja poisheitetyn lohisaaliin määrä on yhteensä ollut yhtä suuri kuin raportoitu lohisaalis.

4. Kansallinen lohipolitiikka

Kansallinen lohipolitiikka perustuu kalastuslain (582/1982) 1 §:n tavoitteeseen siitä, että *"Kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkipäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon."*

Lisäksi kansallinen lohipolitiikka perustuu Euroopan unionin Suomea suoraan velvoittavaan ja sovellettavaan lainsäädäntöön sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä MSY:n tasolla. Myös kansallisen lohipolitiikan tavoitteena on luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestäväen enimmäistuoton MSY:n tasolla Euroopan unionin ja kalastuslain asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Lohenkalastusta säädellään kansallisesti valtioneuvoston asetuksella 190/2008 lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa. Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus (SopS 91/2010) ja siihen olennaisesti liittyvä kalastussääntö säätelee lohenkalastusta Tornion- ja Muonionjoessa sekä Tornionjoen edustan merialueella.

Lohenkalastusta säädellään lisäksi valtioneuvoston asetuksella 436/2011 Tornionjoen kalastusalueella sovellettavista kansallisista kalastusmääräyksistä. Asetus 436/2011 perustuu Suomen ja Ruotsin väliseen rajajokisopimukseen ja sillä toimeenpannaan sopimukseen kuuluvan Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 7 §:n 8 momentissa olevaa määräystä kansallisesta päätöksestä lohenkalastuksesta merialueella ja siihen liittyvästä valvonnasta. Asetuksen 436/2011 säännökset lohenkalastuksesta noudattavat asetuksessa 190/2008 vahvistettuja periaatteita.

Lohenkalastuksesta Tornion- ja Muonionjoessa on lisäksi annettu Tasavallan presidentin asetus 438/2011 Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitetun pöytäkirjan voimaansaattamisesta. Asetuksella on voimaansaattettu mm. tiukennettu vaatimus niistä menettelyistä, joita noudatetaan kiinteiden pyydysten kalapesien koennassa.

Maa- ja metsätalousministeriö on lisäksi antanut asetuksen (1471/2011) lohenkalastuksesta Itämeren pääaltaalla vuonna 2012. Asetuksella rajoitetaan suomalaisten kalastusalueiden lohikiintiön hyödyntämistä Itämeren pääaltaalla yhteensä enintään 4 000 loheen 1.1.—31.5.2012 väliseksi ajaksi. Asetuksen tarkoituksena on rajoittaa pyyntiä alueella, jossa lohenkalastus kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin lohikantoihin ja käytetään kalastusmuotoa (siimaa), jonka saaliina pyyntikokoisten lohien lisäksi saadaan alamittaisia lohia. Lisäksi Suomen lohikiintiön rajallisuuden vuoksi oli tarpeen varmistaa, että kiintiötä riittää myös rannikkokalastuksen tarpeisiin.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalastusta, kalastusalueiden rekisteröintiä ja kalastuselinkeinon ohjaamista. Ahvenanmaalla on voimassa maakunnan kalastuslaki (Landskapslagen om fiske i landskapet Åland 39/1956), jota sovelletaan Ahvenanmaalla ja sen aluevesillä. Itsehallintolain 59 b § 2 momentin mukaan valtakunnan viranomaisen päättää toimenpiteistä sellaisessa hallintoasiassa, jossa sekä maakunnalla että valtakunnalla on toimivaltaa. Ennen päätöksentekoa asiasta on neuvoteltava maakunnan viranomaisen kanssa yhteisymmärrykseen pyrkien ja päätöksenteossa maakunnan viranomaisen näkökannat on otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon. Tämä lainkohta soveltuu myös lohenkalastuksen säätelyyn.

5. Lohipolitiikka Euroopan unionissa

Euroopan unionin lohipolitiikka perustuu yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteisiin siten kun siitä on säädetty neuvoston asetuksessa 2371/2002 elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot Suomi mukaan lukien ovat Johannesburgin kestävä kehityksen huippukokouksessa vuonna 2002 sitoutuneet kalakantojen hyödyntämiseen kestävästä enimmäistuoton tasolla vuoteen 2015 mennessä, jos mahdollista. Euroopan komission ehdotus uudeksi yhteiseksi kalastuspolitiikaksi sisältää pyrkimyksen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Unionin tärkeimmät lohenkalastuksen säätelyn toimenpiteet ovat vuosittain annettavat neuvoston asetukset Itämeren lohikantojen suurimmista sallituista saaliista (TAC). Viimeisin niistä on neuvoston asetus 1256/2011 eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2012 ja asetuksen (EU) N:o 1124/2010 muuttamisesta. Neuvoston asetuksen keskeinen muutos on Itämeren päältä ja Pohjanlahden lohen TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla verrattuna vuoden 2011 tasoon. Suomen lohikiintiö Itämeren päältä ja Pohjanlahden alueelle on 31 667 lohta.

EU:n lohipolitiikkaa sisältyy myös neuvoston asetukseen 2187/2005 kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämeren, Belttien ja Juutinrauman vesialueilla, asetuksen (EY) N:o 1434/98 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 88/98 kumoamisesta. Asetus sisältää ajoverkkojen käyttökieltoa koskevan määräyksen sekä lohenkalastuksen kesärauhoitusta, saaliskalojen alamittoja ja pyydysten silmäkokoja koskevia määräyksiä.

Lisäksi Euroopan komissio on 12.8.2011 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Euroopan parlamentti ja neuvosto käsittelevät parhaillaan ehdotusta. Valtioneuvosto on 24.11.2011 antanut eduskunnalle kirjelmän (U 53/2011 vp) komission ehdotuksesta. Maa- ja metsätalousministeriö antaa kevätkauden aikana U-jatkokirjeen ehdotuksesta eikä siten tässä selvityksessä tarkemmin käsittele siihen liittyviä asioita. Ehdotetun asetuksen voimaan tuleminen muodostaa aikanaan kehityksen Euroopan unionin lohipolitiikalle.

6. Intressiryhmien etujen arviointi ja yhteensovittaminen

Lohta kalastavat sekä ammattikalastajat että vapaa-ajankalastajat. Näiden ryhmien sisällä on alaryhmiä kuten avomerikalastajat ja kalastusmatkailijat. Lisäksi lohenkalastukseen liittyy matkailuelinkeino.

Lohenkalastuksen järjestäminen kaikkia kalastajaryhmiä ja lohensuojelijoita tyydyttävällä tavalla on intressien yhteensovittamista. Lohta on rajallinen määrä, joten eri alueiden ja kalastajaryhmien näkemysten yhteensovittaminen kaikkia tyydyttävällä tavalla on haasteellista.

Maa- ja metsätalousministeriö on viime vuosina tehnyt yhteensovittamista koskevaa työtä mm. lohiasetuksen valmistelussa, kalastuslain valmistelussa (vaelluskalakokonaisuus), järjestämällä Pellossa 27–28.8.2009 pidetyn vaelluskalaseminaarin, järjestämällä rajajokisopimukseen liittyviä kuulemistilaisuuksia ja asettamalla sitä koskevan neuvotteluvaltuuskunnan sekä valmistelemalla laajapohjaisessa kehittämissuhteissa kansallisen kalatiestrategian. Ministeriön esityksestä on EU asioita valmistelevalle kalastusjaostolle (EU17) päätetty laajentaa siten, että sen laajaan kokoonpanoon on elinkeinokalatalouden järjestöjen lisäksi otettu Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön ja Suomen luonnonsuojeluliiton edustajat.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on, että eri kalastajaryhmiä kohdellaan yhdenvertaisesti ja oikeudenmukaisesti ja että vuosikymmeniä jatkuneeseen konfliktiin löydetäisiin ratkaisuja. Ministeriö toivoo, että kaikkien organisaatioiden ja sidosryhmien lähtökohtana olisi kaikkia kalastajaryhmiä kunnioittava lähestymistapa ja oikeudenmukaisten sekä yhdenvertaisten ratkaisujen hakeminen tähän monitahoiseen kysymykseen.

7. Suhteellisen vakauden periaate ja ns. kutuvaltioperiaate

EU:n yhteisen kalastuspolitiikan soveltamisen alkuvaiheissa kalastusmahdollisuuksien jaosta jäsenvaltioiden kesken neuvoteltiin vuosittain. Tämä menettely oli työläs ja kustannustehoton. Jakojärjestelmää muutettiin ja sen jälkeen unionissa on jo pitkän ajan sovellettu nk. suhteellisen vakauden periaatetta kalastusmahdollisuuksien osittamisessa jäsenvaltioiden kesken. Periaate sisältyy neuvoston asetukseen (2371/2002, sen artiklaan 20) yhteisestä kalastuspolitiikasta.

Suhteellisen vakauden periaate tarkoittaa, että jäsenvaltiot ja kalastuselinkeinot voivat perustaa lyhyen ja pitemmän aikavälin suunnitelmansa tietoon tulevasta kalastusmahdollisuuksista. Suhteellisen vakauden periaate on jäsenvaltioiden yleisesti hyväksymä ja se muodostaa yhteisen kalastuspolitiikan kulmakiven.

Suhteelliseen vakauteen, eli jäsenvaltioiden kiintiöosuuksiin on ajoittain tehty muutoksia, kuten Itämeren turskakannan tullessa jaetuksi kahteen osaan. Tämä tehtiin kuitenkin niin, ettei yksikään jäsenvaltio voittanut taikka hävinnyt kalastusmahdollisuuksissa.

Suomi on erikseen ja osana Euroopan yhteisöä ratifioinut merioikeusyleissopimuksen, jonka 66 artiklaan sisältyy nk. kutuvaltioperiaate. Tämän periaatteen mukaan pääasiallinen vastuu joissa kutevista kalakannoista on valtioilla, joiden joista ne ovat lähtöisin. Tällaisten maiden tulee olla yhteistyössä muiden maiden kanssa ja toimeenpanna tarvittavat säätelytoimet kalakannan turvaamiseksi. Artikla 66 ei kuitenkaan sisällä määräystä, jonka perusteella Suomi voisi itsenäisesti asettaa lohikiintiön tai määrätä muiden Itämeren jäsenvaltioiden lohenkalastuksesta.

Suomi on merioikeusyleissopimuksen ratifioinnin yhteydessä omalta osaltaan ja osana Euroopan yhteisöä antanut lausuman, jossa muun muassa todetaan, että yhteisön jäsenvaltiot ovat kalavarojen suojelun ja hoidon osalta siirtäneet toimivallan yhteisölle.

Euroopan unionissa päätetään merioikeusyleissopimuksen kalavarojen suojelua ja hoitoa koskevien säännösten soveltamisesta osana yhteistä kalastuspolitiikkaa. Suomi hyväksyi liittymissopimuksessaan kalastuskiintiöiden jaon perustaksi suhteellisen vakauden ja Suomelle kuuluvat osuudet Itämeren lohikiintiöistä.

Suhteellisen vakauden muuttaminen jossakin kalakannassa edellyttäisi komission perusteltua ehdotusta. Muuttaminen niin, että joidenkin maiden osuudet suurentuisivat ja toisten vastaavasti pienentyisivät, on lähtökohtaisesti hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta. Jäsenvaltiot eivät yleensä ole valmiita luopumaan pyyntimahdollisuuksistaan toisten hyväksi.

Komissio on yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan asetuksen uudistamisesta tekemässään ehdotuksessa todennut, että se haluaa säilyttää suhteellisen vakauden periaatteen. Suhteellisen vakauden periaate sisältyy ehdotuksen 16 artiklaan, jonka mukaan "*Jäsenvaltioille jaetut kalastusmahdollisuudet takaavat kullekin jäsenvaltiolle kalastustoiminnan suhteellisen vakauden kunkin kalakannan tai kalastuksen osalta*".

Yhteisen kalastuspolitiikan ja suhteellisen vakauden velvoittavuuden vuoksi maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että vaikuttamisen resursseja kannattaa lohien TAC:n uudelleen jakamisen sijaan suunnata muihin EU:n lohipolitiikkaa koskeviin linjauksiin.

8. Lohenkalastusta koskevat kansalliset linjaukset ja uudet aloitteet

Suomalaisten lohienkalastusta säädellään em. tavoitteiden ja säännösten perusteella. Vuonna 2012 merkittävä muutos on Suomen Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla. Ratkaisuun liittyy tarve rajoittaa ja valvoa lohienkalastusta Itämeren pääaltaalla sekä sen aiheuttamat vaikutukset.

Lohenkalastuksen kestävä järjestäminen

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa lohipolitiikan pitkäjänteisenä tavoitteena, että:

- Luonnonlohikantoja vahvistetaan ja hyödynnetään kestävästi enimmäistuoton mukaisesti ja niiden geneettinen monimuotoisuus turvataan, ja
- Rannikoilla harjoitettavalla lohien ammattikalastuksella sekä joki- ja merialueilla harjoitettavalla lohien vapaa-ajankalastuksella on yhteinen ja parempi tulevaisuus.

Molempien lohienkalastusmuotojen osalta pyritään yhteistyössä osapuolten kesken parantamaan edellytyksiä niin, että rannikkokalastus on elinkeinona kannattavaa ja että se vapaa-aikana tuottaa saalista ja elämyksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa otsikkojen 2 ja 3 alla tehtyjen arvioiden perusteella tuoda esille, että:

1. Suomalaisten kalastusalusten lohienkalastus Itämeren pääaltaalla on tarkoitus minimoida.

Uutena aloitteena ministeriö aikoo kiireellisesti käynnistää selvitykset toimenpiteistä, joiden mukaan:

2. Lohenkalastusta rannikolla säädeltäisiin kalastajakohtaisilla lohikiintiöillä ja että ne muodostaisivat lohenkalastuksen kansallisen säätelyn perustan.
3. Muiden kuin rekisteröityneiden kaupallisten kalastajien lohenkalastusta verkoilla ja isorysillä rajoitettaisiin tai se kiellettäisiin.
4. Velvoitettaisiin ammattikalastajia osana valvontasäännösten jäljitettävyyssvelvoitteita merkitsemään myytävät saalislohet ulkoisesti siten, että kiintiöiden seuranta ja säännösten valvonta olisi tehokasta.

Lohen vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailun edistämiseksi Suomen rannikkoalueilla ja lohijoissa ratkaisevaa on rannikolle tulevien ja jokiin nousevien lohien määrät. Vapaa-ajankalastajan kannalta saalismahdollisuus on tärkeä tekijä kalastuselämyksen lisäksi.

Lohikiintiön pienentäminen ja rajoitukset Itämeren pääaltaalla sekä siihen liittyvät komission ja jäsenvaltioiden valvontatoimenpiteet tukevat kehitystä, joka suhteellisesti voi lisätä Suomen vesille ja jokiin tulevia lohimääriä. Myös Ruotsin vastaavat päätökset lohenkalastuksen rajoituksista tukevat em. kehitystä.

Edellä ja jäljempänä mainituilla toimilla maa- ja metsätalousministeriön arvioi, että:

- Jokiin nousevat lohimäärät suurenevat ja että Tornionjoen lohikannan rohkaiseva kehitys voidaan ylläpitää ja Simojoen lohikannan tilanne paranee ja että molemmat lohikannat täyttävät tavoitteen kestävästä enimmäistuotosta,
- Rannikon ammattikalastuksen edellytykset paranisivat, se olisi suunnitelmallisempaa ja lohisaaliista saatava arvo suurenisi, ja että
- Vapaa-ajankalastuksen edellytykset paranisivat ja siten myös rannikon ja jokivarsien matkailuelinkeinoa voitaisiin kehittää suunnitelmallisemmin.

Lohen rannikkokalastuksen rakenne ja merkitys

Vuonna 2011 yhteensä 199 kalastajaa ilmoitti lohisaalista ja heistä 95 oli saanut vähintään 50 lohta, 69 vähintään 100 lohta ja 14 vähintään 500 lohta. Vuonna 2011 lohisaalista ilmoittaneiden rannikkokalastajien keski-ikä oli 55 vuotta. Vähintään 100 lohien saaliin ilmoittaneiden kalastajien keski-ikä oli 52 vuotta ja heidän joukossaan oli 22 kalastajaa, jotka olivat täyttäneet vähintään 60 vuotta. Tässä ryhmässä ikähaitari oli 60–76 vuotta ja valtaosa kalasti lohta Pohjanlahdella.

Lohen ammattikalastajat kalastavat rannikolla myös muita kalalajeja kuin lohta. Vuonna 2011 lohta ilmoittaneiden ammattikalastajien kokonaissaalis sisälsi mm. 137 tonnia siikaa, 120 tonnia ahventa, 65 tonnia kuhaa, 35 tonnia haukea ja 15 tonnia madetta. Nämä saalismäärät muodostavat yhdessä 372 tonnia, joka edustaa n. 23 prosenttia kyseisten lajien yhteissaaliista koko rannikkoalueella vuonna 2011.

Tämä osoittaa, että lohenkalastuksen edellytykset vaikuttavat myös rannikon ammattikalastajien yleisiin toimintaedellytyksiin ja kotimaisen kalan saatavuuteen markkinoilla. Tämän vuoksi maa- ja

metsätalousministeriö pyrkii siihen, että rannikkokalastuksen edellytykset ml. lohenkalastus voisivat kokonaisuutena parantua.

Vaikuttaminen Euroopan unionin lohipolitiikkaan

Maa- ja metsätalousministeriö tulee antamaan eduskunnalle U-jatkokirjeen Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Tässä selvityksessä ministeriö pitäytyy näkemyksiinsä siitä, että Suomen tulisi ehdottaa komissiolle, että:

5. Saaliiksi tulevan alamittaisen lohen ja sen poisheittämisen lopettamiseksi Itämeren kalastussäännöksiin sisällytetään siimakalastuskauden merkittävä lyhentäminen tai peräti lohisiiman käyttöä koskeva kielto,
6. Saaliiksi saadut lohjet veloitetaan purkamaan maihin ja luovutaan nykyisestä alamittaisten lohien mereen heittämisen veloitteesta ja käytännöstä, ja että
7. Ehdotukseen Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta sisältyisi mahdollisuus tukea myös vaelluskalojen vaellusreittien ennallistamista.

Ministeriö on alkuvuonna 2012 käynyt valmistelevia keskusteluja komission ja Itämeren jäsenvaltioiden virkamiesten kanssa mahdollisuuksista vähentää lohen siimakalastuksessa saatavaa alamittaisten lohien määrää sekä ottaa käyttöön saaliiksi saadun lohen mereen heittämisen kielto.

Laiton lohenkalastus eteläisellä Itämerellä

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa kaikkia niitä toimia, jolla epäilty puolalaisten kalastajien ilmoittamaton ja siten laiton lohenkalastus voitaisiin eliminoida. Ministeriö on tässä tarkoituksessa tammikuussa 2012 lähettänyt kirjeen komissiolle ja kysynyt mihin toimiin komissio aikoo asiassa ryhtyä. Ministeriö on huomauttanut, että Puolan lohikiintiö vuodelle 2012 riittänee vain tammikuun ajan, mikäli ICES:n arvioima Puolan raportoimaton lohisaalis on todellinen. Komissiolla on riittävän näytön perusteella mahdollisuus mm. sulkea Puolan lohenkalastus ajankohdasta, jolloin komissio arvioi Puolan lohikiintiön täytyvän.

Suomi on EU:n tasolla ollut aloitteellinen lohen kalastuksen valvonnan tehostamiseksi ja raportoimattoman kalastuksen lopettamiseksi. EU:n komissio onkin valmistelemassa Itämeren lohenkalastuksen erityistä valvontaohjelmaa. Erityinen valvontaohjelma, jossa määritellään mm. valvonnan ja tarkastusten viitetasot, toimii veloitteena ja perustana laatia kullekin Itämeren jäsenvaltiolle kansalliset riskiperusteiset valvontaohjelmat. Lisäksi se toimii perustana myöhemmin laadittavalle Euroopan kalastusvalvontaviraston (EFCA) koordinoimalle Itämeren lohen yhteisvalvontaohjelmalle (JDP, Joint Deployment Plan) ja jäsenvaltioiden yhteisvalvontakampanjoille.

Hylkeet ja lohikannat

Ammattikalastuksen toimintaedellytykset merialueella ovat merkittävästi heikentyneet hyljekantojen aiheuttamien saalis- ja pyydysvahinkojen seurauksena. Aikuinen harmaahylje syö päivässä keskimäärin 4–7 kiloa kalaa. Harmaahylkeiden ravinto koostuu mm. silakasta, kilohailista, siiasta ja lohesta. Toistaiseksi puuttuu tarkempia arvioita siitä, kuinka paljon nuoria ja aikuisia lohia tulee hylkeiden syömiksi. ICES:n lohikantamallissa oletetaan, että noin 10 % kutuvaelluksella

olevista lohista päätyy hylkeiden syömiksi. Harmaahylkeiden merkitystä post-smoltti kuolevuuden aiheuttajina on myös arvioitu ICES:n toimesta ja todettu, että sillä voi olla merkitystä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa vuosittain määräyksen suurimmista sallituista hylkeiden saalismääristä, jotka perustuvat Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen antamiin arvioihin Suomen aluevesillä pääasiassa esiintyvien hyljekantojen kestävästä verotuksesta. Myönnettyjen pyyntilupien käyttö on metsästyksen haasteellisuuden vuoksi jäänyt vajaaksi.

Metsästyksen lisäksi ministeriö toteuttaa erilaisia toimenpiteitä kalastusvahinkojen vähentämiseksi, kuten tuen myöntäminen hylkeenkestävien pyydysten kehittämiseen ja niiden hankkimiseen. Lisäksi ministeriö myöntää rannikon ammattikalastajille nk. sietopalkkioita hylkeiden aiheuttamien vahinkojen kompensoimiseksi.

Suurten hyljekantojen aiheuttamien vaikutusten vähentämiseksi ministeriö harkitsee uusia toimenpiteitä, jolla:

8. Tehostettaisiin hylkeiden metsäystä siihen hyvin soveltuvilla alueilla ja alueilla, joissa hylkeiden vaikutus lohikantoihin on merkittävä, ja
9. Selvitettäisiin hylkeiden vaikutusta Pohjanlahdella kutuvaelluksella oleviin lohimääriin sellaisilla alueilla, joissa hylkeiden oletetaan suuremmissa määrin saalistavan vapaana uivia lohia.

Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön soveltaminen

Kesällä 2011 sovellettiin ensimmäistä kertaa Suomen ja Ruotsin välistä uutta rajajokisopimusta ja siihen kuuluvaa kalastussääntöä. Lisäksi sovellettiin kalastussäännön 16 §:n mukaisesti sovittuja merikalastuksen tiukennettuja valvontatoimia. Niissä asetetaan ennen lohenkalastuskautta kiinteillä pyydyksillä tapahtuvalle kalastukselle vaatimuksia kalapesien päivittäisen koennan suorittamiseksi. Koennassa kalapesä tulee nostaa ylös vedestä niin, että koko kalapesän saalis ja pyydykseen joutuneiden lohien ja taimenten varovainen vapauttaminen voidaan valvojan toimesta yksiselitteisesti todentaa.

Suomen valvojien havaintojen perusteella kalastajien ja valvojien toiminta Ruotsin puolella otti kesällä 2011 askeleen oikeaan suuntaan. Kalastus kiinteillä pyydyksillä aloitettiin myöhemmin kuin ennen ja ennen lohenkalastuksen alkua tapahtuneessa valvonnassa niistä vapautettiin lohia.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistautuu Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitettuihin vuotuisiin neuvotteluihin Ruotsin kanssa kalastussäännön mahdollisista mukautuksista. Vuoden 2012 neuvottelujen osalta ministeriö on pyytänyt lausunnot alueen sidosryhmiltä. Ministeriö tulee lausuntojen ja neuvotteluvaltuuskunnan keskustelujen perusteella ja ottaen huomioon kalakantojen kehitys asettamaan neuvottelutavoitteensa.

Suomen yleistavoitteena neuvotteluissa on edelleen se, että lohenkalastus merialueella järjestettäisiin yhdenmukaisesti sekä Suomessa että Ruotsissa. Ruotsi on toistaiseksi aloittanut kalastuksensa kahdeksan päivää ennen Suomea. Lisäksi neuvotteluissa pidetään yllä vaatimusta sääntöjen noudattamisen tehokkaasta valvonnasta.

Eduskunta on edellyttänyt, että kalastuksen säätelyn, valvonnan ja seurannan tuloksista sekä kalastussäännön 16 §:n mukaisista toimista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys

1.10.2012 mennessä. Maa- ja metsätalousministeriö tulee kyseisessä selvityksessä tarkemmin selostamaan rajajokisopimuksen soveltamisen tuloksia.

Uutena aloitteena ministeriö selvittää mahdollisuutta parantaa jokikalastussaaliita koskevaa tietopohjaa siten, että:

10. Lohisaaliin ilmoitusvelvollisuus otettaisiin käyttöön Tornionjoen jokikalastuksessa. Tämä tapahtuisi velvoittamalla kalastuskortin ostajaa ilmoittamaan lohi- ja taimensaaliinsa. Ilmoitus olisi tehtävä myös kalastuksesta silloin, kun saalista ei olisi saatu.

Kalatiestrategia

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kansallisen kalatiestrategian valmistelun asettamalla 2.10.2009 laajapohjaisen kehittämissyhmän. Strategiatyön käynnistämisen taustalla olivat vesienhoitosuunnitelmien laadinnassa esille nousseet kehittämistarpeet, sitoutuminen vesienhoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen sekä tiedot lukuisten vaelluskalakantojemme heikosta tai edelleen heikkenevästä tilasta. Strategia valmistui joulukuussa 2011 ja se on tarkoitus hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätökseksi.

Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Strategian visiona on, että elinvoimaiset vaelluskalakannat lisääntyvät luonnossa mahdollistaen monimuotoisuuden säilymisen ja kestävä kalastuksen. Tämä mahdollistuu kestävimällä tavalla vaellusyhteyden palauttamisella ja muilla luontaista lisääntymiskiertoa tukevilla toimenpiteillä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää vesistöä ja kalakannasta riippuen useiden toimenpiteiden keinovalikoimaa, jossa kalatiet ovat yhtenä keskeisenä osana.

Kalateiden mahdollistama vaelluskalojen nousu jokeen luo edellytyksiä myönteisten yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten kehittymiselle sekä kestävä kalastuksen järjestämiselle. Kalatiestrategialla pyritään myös selkeyttämään kalateiden tarpeen arviointiin ja kohteiden valintaan liittyviä kysymyksiä, tukemaan ja parantamaan yhteistoimintaa hankkeiden edistämiseksi sekä edistämään vaelluskalojen elvyttämiseen liittyvien muiden tukitoimien toteutumista osana kalatieratkaisuja.

11. Kalatiestrategian toiminta-ajatuksena on painopisteen siirtäminen pitkällä aikavälillä istutuksista kalojen luontaisen lisääntymiskierron ylläpitämiseen ja palauttamiseen. Rakennetuissa joissa parannetaan kalojen kulkumahdollisuuksia ja edistetään potentiaalisten lisääntymisaluiden käyttöönottoa esimerkiksi kalateiden, uomien vesittämisen ja perattujen koskien kunnostamisen avulla.

Strategian toimintalinjoina ovat kalatiehankkeiden monitavoitteinen arviointi ja priorisointi, yhteistyön lisääminen ja rahoituksen järjestäminen, velvoitehoidon suuntaaminen kalojen luontaista elinkiertoa tukeväksi, kalojen kulun ja lisääntymisen huomioiminen säännöstelykäytäntöjen kehittämisessä, kalastuksen säätelyn kehittäminen kalan kulun turvaamiseksi, tutkimuksen ja seurannan lisääminen ja muiden vaelluskalakantoja elvyttävien ja suojelevien toimenpiteiden toteuttaminen.

SELVITYS HALLITUKSEN ITÄMEREN LOHENKALASTUSTA KOSKEVASTA KANSALLISESTA JA EU-POLITIIKASTA**1. Tausta**

Eduskunnan suuri valiokunta on kokouksessa 11.11.2011 hyväksymässään lausumassa (SuVX 113/2011 vp) kirjannut, että "Suuri valiokunta edellyttää, viitaten perustuslain 97 ja 47 §:ään että valtioneuvosto toimittaa suurelle valiokunnalle sekä maa- ja metsätalousvaliokunnalle 15.12.2011 mennessä kattavan selvityksen hallituksen Itämeren lohenkalastusta koskevasta kansallisesta ja EU-politiikasta. Selvityksessä tulee käsitellä mm. arviota Itämeren lohikantojen tilasta ja kalastuksen kestävydestä sekä hallituksen käsitystä lohenkalastuksen eri intressiryhmien etujen arvioinnista ja yhteensovittamisesta." Ministeriö on pyynnöstään saanut lisäaikaa selvityksen antamiseen 31.1.2012 saakka.

2. Arvio Itämeren luonnonlohikantojen tilasta

Itämeressä on noin 30 luonnonlohikantaa. Tuorein kansainvälinen arvio näiden lohikantojen tilasta on keväällä 2011 valmistunut kansainvälisen merentutkimusneuvoston (International Council for the Exploration of the Sea, ICES) raportti.

Suomen luonnonlohikannat ovat Tornionjoen lohikanta ja Simojoen lohikanta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) on maa- ja metsätalousministeriön asettamassa työryhmässä arvioinut Suomen lohikantojen tilaa. Työryhmätyön tuloksista on raportoitu RKTL:n 31.10.2011 valmistuneessa työraportissa 12/2011.

Maa- ja metsätalousministeriö käyttää lohenkalastuksen säätelyssä parasta käytettävissä olevaa tietoa lohikantojen tilasta. ICES:n ja RKTL:n tiedot muodostavat siten ministeriön kannanottojen lähtökohdan.

Maa- ja metsätalousministeriön käsitys Itämeren luonnonlohikantojen yleisilasta on yhdenmukainen RKTL:n työraportin sisältyvän perusarvion kanssa. RKTL:n työraportin tiivistelmä toteaa, että:

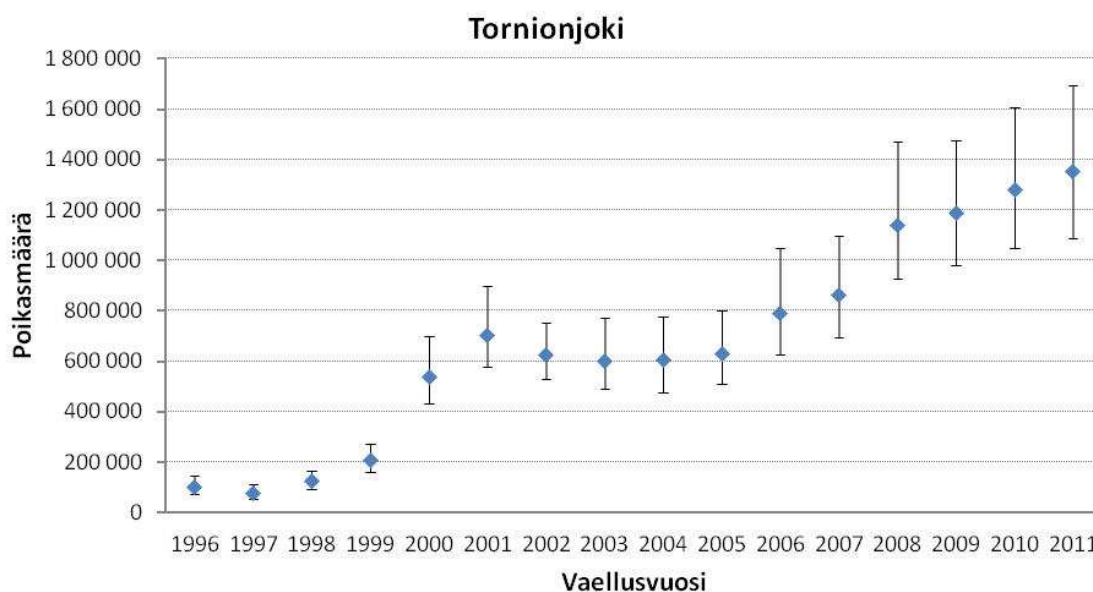
"Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) vuonna 2011 tekemän arvion mukaan useat Perämeren luonnonlohikannat ovat lohikantojen pitkäaikaisen elpymisen ja suojelun mahdollistavalla vähimmäistasolla tai lähellä sitä. Perämeren alueen lohijokien vaelluspoikastuotannon on arvioitu lähes kymmenkertaiseen vuodesta 1997, mutta jokikohtaiset erot poikastuotannossa ovat edelleen suuria. Kasvaneen luonnon poikastuotannon lohikantoja elvyttävää vaikutusta heikentää lisääntynyt merivaelluksen alkuvaiheen kuolevuus. Myös avomerikalastuksen pyyntiteho (kalastuskuolevuus) on muutamana viime vuonna kasvanut, ja sen arvioidaan palanneen samalle tasolle kuin viimeisinä vuosina ennen ajoverkkokieltä. ICES:in neuvonannon mukaan Perämeren lohikantoihin kohdistuva kalastuspaine (kalastuskuolevuus) ei saisi yhtään kasvaa, ja muihin Itämeren lohikantoihin kohdistuvan kalastuksen pitäisi selvästi vähentyä."

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa lisäksi tuoda esille, että Itämeren suurimman luonnonlohikannan (Tornionjoki) kehitys on vuodesta 2000 alkaen ollut rohkaiseva. Lohikantojen hoidossa käytetty tärkein indikaattori on luonnonlisääntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määrä. Tornionjoen vaelluspoikasten määrääarviot ovat RKTL:n suorittaman ja työraportissa mainitun vaelluspoikaspyynnin perusteella jatkuvasti nousseet vuonna 1999 arvioidusta 175 000 vaelluspoikasesta vuonna 2011 arvioituun 2 010 000 vaelluspoikaseen. Lisäys on ollut yli 10-kertainen.

Vuonna 2011 arvioitu kahden miljoonan vaelluspoikasen määrä ylittää arvion Torniojoen vaelluspoikasten tuotantopotentiaalista, joka ICES:n vuoden 2011 raportissa on asetettu 1,8 miljoonan vaelluspoikasen tasolle. Tämä osoittaa mm. sen, että tuotantomäärän arvioiminen on vaikeaa. Joka tapauksessa Tornionjoen lohikannan tila on tämän keskeisen indikaattorin perusteella kehittynyt hyvin myönteisesti ja Tornionjoen vaelluspoikastuotanto oli vuonna 2011 todennäköisesti kestävä enimmäistuoton (Maximum Sustainable Yield, MSY) tason yläpuolella.

Simojoen lohikannan elpyminen on myös alkanut 1990-luvun lopussa. Simojoen tuottamat vaelluspoikasten määrät eivät kuitenkaan ole kehittyneet yhtä hyvin kuin Tornionjoella.

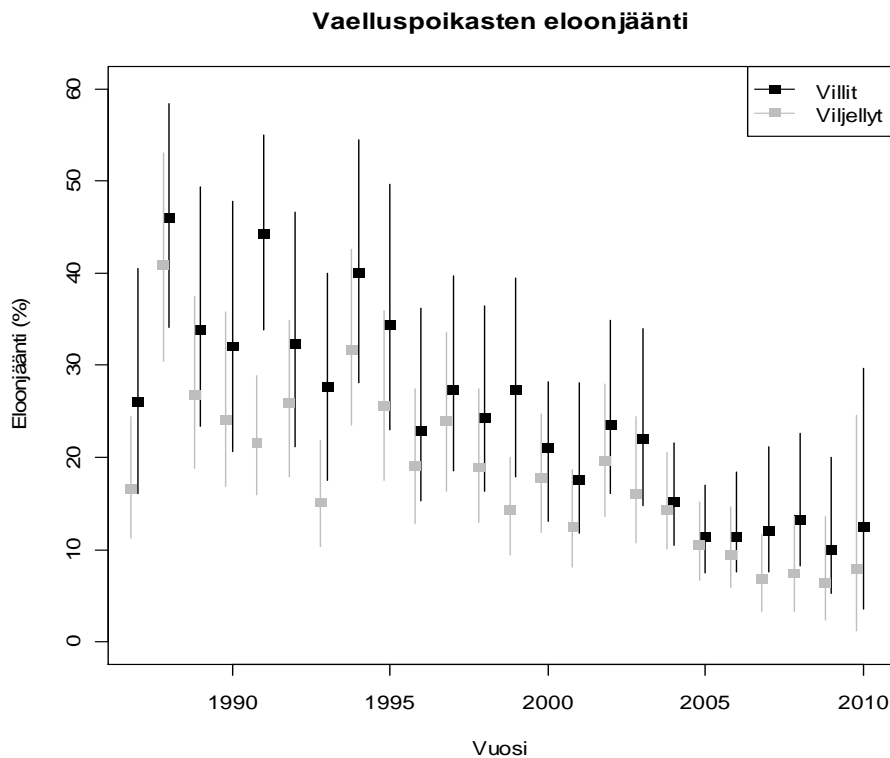
ICES:n mukaan lohikannan tila on MSY tasolla jos vaelluspoikasmäärät ovat 75 % joen arvioidusta tuotantopotentiaalista. Euroopan komissio käyttää samaa 75 % tasoa ehdotuksessaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastusten monivuotisesta suunnitelmasta.

Kuva 1. Lohen luonnonlisääntymisestä peräisin olevien vaelluspoikasten määrääarvio Tornionjoella pohjautuen Itämeren lohikantamallin tuloksiin (RKTL:n työraportti 12/2011). Vuoden 2011 vaelluspoikasten koekalastusten perusteella arvioitua määrää (2 miljoonaa poikasta) ei vielä sisälly mallin laskentaan, joten kuvassa määrä on sitä pienempi.

Nuorten lohien muusta kuin kalastuksesta johtuva korkea kuolevuus (post-smoltti kuolevuus) merivaiheen alussa on todettu merkittäväksi 2000-luvun alussa muodostuneeksi ongelmaksi. Post-smoltti vaihe käsittää merivaellukselle lähdöstä aina seuraavan vuoden kesän alkun. Kuolevuuden

tarkkaa syytä ei tiedetä, mutta sen on epäilty aiheutuvan Itämeren muuttuneesta ja heikentyneestä tilasta kuten hapettomista pohjista ja sen vaikutuksista ravintoverkkoihin, Itämeren alueen suursäätötilan muutoksista sekä suurentuneesta harmaahyljekannasta. Kuolleisuutta aiheutuu sekä luonnonkudusta peräisin oleville lohille ja erityisesti istutetuille lohille. Kuolevuuden seurauksena lohi-istutuksista saatu tulos on heikko.

Kuva 2. Lohen vaelluspoikasten mereen tulon jälkeinen eloonjäänti (post-smoltti kuolevuus). Musta neliö kuvaa luonnonpoikasten ja harmaa istutettujen poikasten eloonjääntiä (RKTL:n työraportti 12/2011).

Post-smoltti kuolevuus ei toistaiseksi ole vaikuttanut Tornionjoen poikastuotantoon siten, että poikasmäärät olisivat kääntyneet laskuun. Kuolevuus on kuitenkin leikannut jokeen nousevia lohimääriä ja näin ollen vaikuttanut kutukannan kokoon. Kuolevuudella on myös suuri merkitys lohisaaliisiin meri- ja jokialueilla.

3. Arvio Itämeren lohien kalastuksen kestävydestä

Maa- ja metsätalousministeriön arvio lohien kalastuksen kestävydestä perustuu ICES:n ja RKTL:n raporteissa tehtyihin arvioihin. Ministeriö arvioi, että suurimmat ongelmat lohien kalastuksen kestävydessä ovat Itämeren pääaltaalla. Lohien kalastus Itämeren pääaltaalla kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin, kalamäärältään pieniin lohikantoihin. Tällä alueella käytettävä pääasiallinen pyydys on ajosiima. Tässä pyyntimuodossa saadaan pyyntikokoisten (vähintään 60 cm) lohien lisäksi saaliiksi myös alamittaisia (alle 60 cm) lohia.

Euroopan unionin säännösten mukaan alamittaiset kalat tulee heittää takaisin mereen. Ministeriön käsityksen mukaan siimojen koukkuihin tarttuneet lohet vahingoittuvat usein lopullisesti, joten pyyntimuoto aiheuttaa tarpeetonta lohien kuolleisuutta. Euroopan unionissa pyritään yleisesti pääsemään eroon kalojen mereen heittämisestä, jota tavoitetta tulee myös soveltaa lohien kalastukseen.

Lohenkalastukseen Itämeren pääaltaalla liittyy vahvoja epäilyjä laajamittaisesta ilmoittamattomasta, eli laittomasta lohenkalastuksesta. Erityisesti puolalaiset kalastajat ovat ICES:n arvioiden mukaan harjoittaneet ilmoittamatonta lohenpyyntiä. Puolalaiset lohenkalastajat ovat vuonna 2008 voimaan astuneen ajoverkkokiellon jälkeen merkittävästi lisänneet ajosiimapyyntiään, ICES:in tietojen mukaan n. 20-kertaiseksi.

Itämeren pääaltaalla lisääntynyt ajosiimapyynti ja laitton kalastus vaikuttavat välittömästi myös Pohjanlahden ja Suomenlahden lohikantoihin. Viime vuosina ilmoittamattoman ja poisheitetyn lohisaaliin määrä on yhteensä ollut yhtä suuri kuin raportoitu lohisaalis.

4. Kansallinen lohipolitiikka

Kansallinen lohipolitiikka perustuu kalastuslain (582/1982) 1 §:n tavoitteeseen siitä, että *"Kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkipäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon."*

Lisäksi kansallinen lohipolitiikka perustuu Euroopan unionin Suomea suoraan velvoittavaan ja sovellettavaan lainsäädäntöön sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä MSY:n tasolla. Myös kansallisen lohipolitiikan tavoitteena on luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestäväen enimmäistuoton MSY:n tasolla Euroopan unionin ja kalastuslain asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Lohenkalastusta säädellään kansallisesti valtioneuvoston asetuksella 190/2008 lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa. Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus (SopS 91/2010) ja siihen olennaisesti liittyvä kalastussääntö säätelee lohenkalastusta Tornion- ja Muonionjoessa sekä Tornionjoen edustan merialueella.

Lohenkalastusta säädellään lisäksi valtioneuvoston asetuksella 436/2011 Tornionjoen kalastusalueella sovellettavista kansallisista kalastusmääräyksistä. Asetus 436/2011 perustuu Suomen ja Ruotsin väliseen rajajokisopimukseen ja sillä toimeenpannaan sopimukseen kuuluvan Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 7 §:n 8 momentissa olevaa määräystä kansallisesta päätöksestä lohenkalastuksesta merialueella ja siihen liittyvästä valvonnasta. Asetuksen 436/2011 säännökset lohenkalastuksesta noudattavat asetuksessa 190/2008 vahvistettuja periaatteita.

Lohenkalastuksesta Tornion- ja Muonionjoessa on lisäksi annettu Tasavallan presidentin asetus 438/2011 Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitetun pöytäkirjan voimaansaattamisesta. Asetuksella on voimaansaattettu mm. tiukennettu vaatimus niistä menettelyistä, joita noudatetaan kiinteiden pyydysten kalapesien koennassa.

Maa- ja metsätalousministeriö on lisäksi antanut asetuksen (1471/2011) lohenkalastuksesta Itämeren pääaltaalla vuonna 2012. Asetuksella rajoitetaan suomalaisten kalastusalueiden lohikiintiön hyödyntämistä Itämeren pääaltaalla yhteensä enintään 4 000 loheen 1.1.—31.5.2012 väliseksi ajaksi. Asetuksen tarkoituksena on rajoittaa pyyntiä alueella, jossa lohenkalastus kohdistuu laajasti myös heikossa tilassa oleviin lohikantoihin ja käytetään kalastusmuotoa (siimaa), jonka saaliina pyyntikokoisten lohien lisäksi saadaan alamittaisia lohia. Lisäksi Suomen lohikiintiön rajallisuuden vuoksi oli tarpeen varmistaa, että kiintiötä riittää myös rannikkokalastuksen tarpeisiin.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalastusta, kalastusalueiden rekisteröintiä ja kalastuselinkeinon ohjaamista. Ahvenanmaalla on voimassa maakunnan kalastuslaki (Landskapslagen om fiske i landskapet Åland 39/1956), jota sovelletaan Ahvenanmaalla ja sen aluevesillä. Itsehallintolain 59 b § 2 momentin mukaan valtakunnan viranomaisen päättää toimenpiteistä sellaisessa hallintoasiassa, jossa sekä maakunnalla että valtakunnalla on toimivaltaa. Ennen päätöksentekoa asiasta on neuvoteltava maakunnan viranomaisen kanssa yhteisymmärrykseen pyrkien ja päätöksenteossa maakunnan viranomaisen näkökannat on otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon. Tämä lainkohta soveltuu myös lohenkalastuksen säätelyyn.

5. Lohipolitiikka Euroopan unionissa

Euroopan unionin lohipolitiikka perustuu yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteisiin siten kun siitä on säädetty neuvoston asetuksessa 2371/2002 elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot Suomi mukaan lukien ovat Johannesburgin kestävästä kehityksen huippukokouksessa vuonna 2002 sitoutuneet kalakantojen hyödyntämiseen kestävästä enimmäistuoton tasolla vuoteen 2015 mennessä, jos mahdollista. Euroopan komission ehdotus uudeksi yhteiseksi kalastuspolitiikaksi sisältää pyrkimyksen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuoton tasolla.

Unionin tärkeimmät lohenkalastuksen säätelyn toimenpiteet ovat vuosittain annettavat neuvoston asetukset Itämeren lohikantojen suurimmista sallituista saaliista (TAC). Viimeisin niistä on neuvoston asetus 1256/2011 eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2012 ja asetuksen (EU) N:o 1124/2010 muuttamisesta. Neuvoston asetuksen keskeinen muutos on Itämeren päältä ja Pohjanlahden lohen TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla verrattuna vuoden 2011 tasoon. Suomen lohikiintiö Itämeren päältä ja Pohjanlahden alueelle on 31 667 lohta.

EU:n lohipolitiikkaa sisältyy myös neuvoston asetukseen 2187/2005 kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämeren, Belttien ja Juutinrauman vesialueilla, asetuksen (EY) N:o 1434/98 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 88/98 kumoamisesta. Asetus sisältää ajoverkkojen käyttökieltoa koskevan määräyksen sekä lohenkalastuksen kesärauhoitusta, saaliskalojen alamittoja ja pyydysten silmäkokoja koskevia määräyksiä.

Lisäksi Euroopan komissio on 12.8.2011 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Euroopan parlamentti ja neuvosto käsittelevät parhaillaan ehdotusta. Valtioneuvosto on 24.11.2011 antanut eduskunnalle kirjelmän (U 53/2011 vp) komission ehdotuksesta. Maa- ja metsätalousministeriö antaa kevätkauden aikana U-jatkokirjeen ehdotuksesta eikä siten tässä selvityksessä tarkemmin käsittele siihen liittyviä asioita. Ehdotetun asetuksen voimaan tuleminen muodostaa aikanaan kehityksen Euroopan unionin lohipolitiikalle.

6. Intressiryhmien etujen arviointi ja yhteensovittaminen

Lohta kalastavat sekä ammattikalastajat että vapaa-ajankalastajat. Näiden ryhmien sisällä on alaryhmiä kuten avomerikalastajat ja kalastusmatkailijat. Lisäksi lohenkalastukseen liittyy matkailuelinkeino.

Lohenkalastuksen järjestäminen kaikkia kalastajaryhmiä ja lohensuojelijoita tyydyttävällä tavalla on intressien yhteensovittamista. Lohta on rajallinen määrä, joten eri alueiden ja kalastajaryhmien näkemysten yhteensovittaminen kaikkia tyydyttävällä tavalla on haasteellista.

Maa- ja metsätalousministeriö on viime vuosina tehnyt yhteensovittamista koskevaa työtä mm. lohiasetuksen valmistelussa, kalastuslain valmistelussa (vaelluskalakokonaisuus), järjestämällä Pellossa 27–28.8.2009 pidetyn vaelluskalaseminaarin, järjestämällä rajajokisopimukseen liittyviä kuulemistilaisuuksia ja asettamalla sitä koskevan neuvotteluvaltuuskunnan sekä valmistelemalla laajapohjaisessa kehittämissuhteissa kansallisen kalatiestrategian. Ministeriön esityksestä on EU asioita valmistelevalle kalastusjaostolle (EU17) päätetty laajentaa siten, että sen laajaan kokoonpanoon on elinkeinokalatalouden järjestöjen lisäksi otettu Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön ja Suomen luonnonsuojeluliiton edustajat.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on, että eri kalastajaryhmiä kohdellaan yhdenvertaisesti ja oikeudenmukaisesti ja että vuosikymmeniä jatkuneeseen konfliktiin löydetäisiin ratkaisuja. Ministeriö toivoo, että kaikkien organisaatioiden ja sidosryhmien lähtökohtana olisi kaikkia kalastajaryhmiä kunnioittava lähestymistapa ja oikeudenmukaisten sekä yhdenvertaisten ratkaisujen hakeminen tähän monitahoiseen kysymykseen.

7. Suhteellisen vakauden periaate ja ns. kutuvaltioperiaate

EU:n yhteisen kalastuspolitiikan soveltamisen alkuvaiheissa kalastusmahdollisuuksien jaosta jäsenvaltioiden kesken neuvoteltiin vuosittain. Tämä menettely oli työläs ja kustannustehoton. Jakojärjestelmää muutettiin ja sen jälkeen unionissa on jo pitkän ajan sovellettu nk. suhteellisen vakauden periaatetta kalastusmahdollisuuksien osittamisessa jäsenvaltioiden kesken. Periaate sisältyy neuvoston asetukseen (2371/2002, sen artiklaan 20) yhteisestä kalastuspolitiikasta.

Suhteellisen vakauden periaate tarkoittaa, että jäsenvaltiot ja kalastuselinkeinot voivat perustaa lyhyen ja pitemmän aikavälin suunnitelmansa tietoon tulevasta kalastusmahdollisuuksista. Suhteellisen vakauden periaate on jäsenvaltioiden yleisesti hyväksymä ja se muodostaa yhteisen kalastuspolitiikan kulmakiven.

Suhteelliseen vakauteen, eli jäsenvaltioiden kiintiöosuuksiin on ajoittain tehty muutoksia, kuten Itämeren turskakannan tullessa jaetuksi kahteen osaan. Tämä tehtiin kuitenkin niin, ettei yksikään jäsenvaltio voittanut taikka hävinnyt kalastusmahdollisuuksissa.

Suomi on erikseen ja osana Euroopan yhteisöä ratifioinut merioikeusyleissopimuksen, jonka 66 artiklaan sisältyy nk. kutuvaltioperiaate. Tämän periaatteen mukaan pääasiallinen vastuu joissa kutevista kalakannoista on valtioilla, joiden joista ne ovat lähtöisin. Tällaisten maiden tulee olla yhteistyössä muiden maiden kanssa ja toimeenpanna tarvittavat säätelytoimet kalakannan turvaamiseksi. Artikla 66 ei kuitenkaan sisällä määräystä, jonka perusteella Suomi voisi itsenäisesti asettaa lohikiintiön tai määrätä muiden Itämeren jäsenvaltioiden lohenkalastuksesta.

Suomi on merioikeusyleissopimuksen ratifioinnin yhteydessä omalta osaltaan ja osana Euroopan yhteisöä antanut lausuman, jossa muun muassa todetaan, että yhteisön jäsenvaltiot ovat kalavarojen suojelun ja hoidon osalta siirtäneet toimivallan yhteisölle.

Euroopan unionissa päätetään merioikeusyleissopimuksen kalavarojen suojelua ja hoitoa koskevien säännösten soveltamisesta osana yhteistä kalastuspolitiikkaa. Suomi hyväksyi liittymissopimuksessaan kalastuskiintiöiden jaon perustaksi suhteellisen vakauden ja Suomelle kuuluvat osuudet Itämeren lohikiintiöistä.

Suhteellisen vakauden muuttaminen jossakin kalakannassa edellyttäisi komission perusteltua ehdotusta. Muuttaminen niin, että joidenkin maiden osuudet suurentuisivat ja toisten vastaavasti pienentyisivät, on lähtökohtaisesti hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta. Jäsenvaltiot eivät yleensä ole valmiita luopumaan pyyntimahdollisuuksistaan toisten hyväksi.

Komissio on yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan asetuksen uudistamisesta tekemässään ehdotuksessa todennut, että se haluaa säilyttää suhteellisen vakauden periaatteen. Suhteellisen vakauden periaate sisältyy ehdotuksen 16 artiklaan, jonka mukaan "*Jäsenvaltioille jaetut kalastusmahdollisuudet takaavat kullekin jäsenvaltiolle kalastustoiminnan suhteellisen vakauden kunkin kalakannan tai kalastuksen osalta*".

Yhteisen kalastuspolitiikan ja suhteellisen vakauden velvoittavuuden vuoksi maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että vaikuttamisen resursseja kannattaa lohien TAC:n uudelleen jakamisen sijaan suunnata muihin EU:n lohipolitiikkaa koskeviin linjauksiin.

8. Lohenkalastusta koskevat kansalliset linjaukset ja uudet aloitteet

Suomalaisten lohienkalastusta säädellään em. tavoitteiden ja säännösten perusteella. Vuonna 2012 merkittävä muutos on Suomen Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohien TAC:n ja kiintiöiden pienentäminen 51 prosentilla. Ratkaisuun liittyy tarve rajoittaa ja valvoa lohienkalastusta Itämeren pääaltaalla sekä sen aiheuttamat vaikutukset.

Lohenkalastuksen kestävä järjestäminen

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa lohipolitiikan pitkäjänteisenä tavoitteena, että:

- Luonnonlohikantoja vahvistetaan ja hyödynnetään kestävästi enimmäistuoton mukaisesti ja niiden geneettinen monimuotoisuus turvataan, ja
- Rannikoilla harjoitettavalla lohien ammattikalastuksella sekä joki- ja merialueilla harjoitettavalla lohien vapaa-ajankalastuksella on yhteinen ja parempi tulevaisuus.

Molempien lohienkalastusmuotojen osalta pyritään yhteistyössä osapuolten kesken parantamaan edellytyksiä niin, että rannikkokalastus on elinkeinona kannattavaa ja että se vapaa-aikana tuottaa saalista ja elämyksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa otsikkojen 2 ja 3 alla tehtyjen arvioiden perusteella tuoda esille, että:

1. Suomalaisten kalastusalusten lohienkalastus Itämeren pääaltaalla on tarkoitus minimoida.

Uutena aloitteena ministeriö aikoo kiireellisesti käynnistää selvitykset toimenpiteistä, joiden mukaan:

2. Lohenkalastusta rannikolla säädeltäisiin kalastajakohtaisilla lohikiintiöillä ja että ne muodostaisivat lohenkalastuksen kansallisen säätelyn perustan.
3. Muiden kuin rekisteröityneiden kaupallisten kalastajien lohenkalastusta verkoilla ja isorysillä rajoitettaisiin tai se kiellettäisiin.
4. Velvoitettaisiin ammattikalastajia osana valvontasäännösten jäljitettävyyssvelvoitteita merkitsemään myytävät saalislohet ulkoisesti siten, että kiintiöiden seuranta ja säännösten valvonta olisi tehokasta.

Lohen vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailun edistämiseksi Suomen rannikkoalueilla ja lohijoissa ratkaisevaa on rannikolle tulevien ja jokiin nousevien lohien määrät. Vapaa-ajankalastajan kannalta saalismahdollisuus on tärkeä tekijä kalastuselämyksen lisäksi.

Lohikiintiön pienentäminen ja rajoitukset Itämeren pääaltaalla sekä siihen liittyvät komission ja jäsenvaltioiden valvontatoimenpiteet tukevat kehitystä, joka suhteellisesti voi lisätä Suomen vesille ja jokiin tulevia lohimääriä. Myös Ruotsin vastaavat päätökset lohenkalastuksen rajoituksista tukevat em. kehitystä.

Edellä ja jäljempänä mainituilla toimilla maa- ja metsätalousministeriön arvioi, että:

- Jokiin nousevat lohimäärät suurenevat ja että Tornionjoen lohikannan rohkaiseva kehitys voidaan ylläpitää ja Simojoen lohikannan tilanne paranee ja että molemmat lohikannat täyttävät tavoitteen kestävästä enimmäistuotosta,
- Rannikon ammattikalastuksen edellytykset paranisivat, se olisi suunnitelmallisempaa ja lohisaaliista saatava arvo suurenisi, ja että
- Vapaa-ajankalastuksen edellytykset paranisivat ja siten myös rannikon ja jokivarsien matkailuelinkeinoa voitaisiin kehittää suunnitelmallisemmin.

Lohen rannikkokalastuksen rakenne ja merkitys

Vuonna 2011 yhteensä 199 kalastajaa ilmoitti lohisaalista ja heistä 95 oli saanut vähintään 50 lohta, 69 vähintään 100 lohta ja 14 vähintään 500 lohta. Vuonna 2011 lohisaalista ilmoittaneiden rannikkokalastajien keski-ikä oli 55 vuotta. Vähintään 100 lohien saaliin ilmoittaneiden kalastajien keski-ikä oli 52 vuotta ja heidän joukossaan oli 22 kalastajaa, jotka olivat täyttäneet vähintään 60 vuotta. Tässä ryhmässä ikähaitari oli 60–76 vuotta ja valtaosa kalasti lohta Pohjanlahdella.

Lohen ammattikalastajat kalastavat rannikolla myös muita kalalajeja kuin lohta. Vuonna 2011 lohta ilmoittaneiden ammattikalastajien kokonaissaalis sisälsi mm. 137 tonnia siikaa, 120 tonnia ahventa, 65 tonnia kuhaa, 35 tonnia haukea ja 15 tonnia madetta. Nämä saalismäärät muodostavat yhdessä 372 tonnia, joka edustaa n. 23 prosenttia kyseisten lajien yhteissaaliista koko rannikkoalueella vuonna 2011.

Tämä osoittaa, että lohenkalastuksen edellytykset vaikuttavat myös rannikon ammattikalastajien yleisiin toimintaedellytyksiin ja kotimaisen kalan saatavuuteen markkinoilla. Tämän vuoksi maa- ja

metsätalousministeriö pyrkii siihen, että rannikkokalastuksen edellytykset ml. lohenkalastus voisivat kokonaisuutena parantua.

Vaikuttaminen Euroopan unionin lohipolitiikkaan

Maa- ja metsätalousministeriö tulee antamaan eduskunnalle U-jatkokirjeen Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Tässä selvityksessä ministeriö pitäytyy näkemyksiinsä siitä, että Suomen tulisi ehdottaa komissiolle, että:

5. Saaliiksi tulevan alamittaisen lohen ja sen poisheittämisen lopettamiseksi Itämeren kalastussäännöksiin sisällytetään siimakalastuskauden merkittävä lyhentäminen tai peräti lohisiiman käyttöä koskeva kielto,
6. Saaliiksi saadut lohjet velvoitetaan purkamaan maihin ja luovutaan nykyisestä alamittaisten lohien mereen heittämisen velvoitteesta ja käytännöstä, ja että
7. Ehdotukseen Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta sisältyisi mahdollisuus tukea myös vaelluskalojen vaellusreittien ennallistamista.

Ministeriö on alkuvuonna 2012 käynyt valmistelevia keskusteluja komission ja Itämeren jäsenvaltioiden virkamiesten kanssa mahdollisuuksista vähentää lohen siimakalastuksessa saatavaa alamittaisten lohien määrää sekä ottaa käyttöön saaliiksi saadun lohen mereen heittämisen kielto.

Laiton lohenkalastus eteläisellä Itämerellä

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa kaikkia niitä toimia, jolla epäilty puolalaisten kalastajien ilmoittamaton ja siten laiton lohenkalastus voitaisiin eliminoida. Ministeriö on tässä tarkoituksessa tammikuussa 2012 lähettänyt kirjeen komissiolle ja kysynyt mihin toimiin komissio aikoo asiassa ryhtyä. Ministeriö on huomauttanut, että Puolan lohikiintiö vuodelle 2012 riittänee vain tammikuun ajan, mikäli ICES:n arvioima Puolan raportoimaton lohisaalis on todellinen. Komissiolla on riittävän näytön perusteella mahdollisuus mm. sulkea Puolan lohenkalastus ajankohdasta, jolloin komissio arvioi Puolan lohikiintiön täyttyvän.

Suomi on EU:n tasolla ollut aloitteellinen lohen kalastuksen valvonnan tehostamiseksi ja raportoimattoman kalastuksen lopettamiseksi. EU:n komissio onkin valmistelemassa Itämeren lohenkalastuksen erityistä valvontaohjelmaa. Erityinen valvontaohjelma, jossa määritellään mm. valvonnan ja tarkastusten viitetasot, toimii velvoitteena ja perustana laatia kullekin Itämeren jäsenvaltiolle kansalliset riskiperusteiset valvontaohjelmat. Lisäksi se toimii perustana myöhemmin laadittavalle Euroopan kalastusvalvontaviraston (EFCA) koordinoimalle Itämeren lohen yhteisvalvontaohjelmalle (JDP, Joint Deployment Plan) ja jäsenvaltioiden yhteisvalvontakampanjoille.

Hylkeet ja lohikannat

Ammattikalastuksen toimintaedellytykset merialueella ovat merkittävästi heikentyneet hyljekantojen aiheuttamien saalis- ja pyydysvahinkojen seurauksena. Aikuinen harmaahylje syö päivässä keskimäärin 4–7 kiloa kalaa. Harmaahylkeiden ravinto koostuu mm. silakasta, kilohailista, siiasta ja lohesta. Toistaiseksi puuttuu tarkempia arvioita siitä, kuinka paljon nuoria ja aikuisia lohia tulee hylkeiden syömiksi. ICES:n lohikantamallissa oletetaan, että noin 10 % kutuvaelluksella

olevista lohista päätyy hylkeiden syömiksi. Harmaahylkeiden merkitystä post-smoltti kuolevuuden aiheuttajina on myös arvioitu ICES:n toimesta ja todettu, että sillä voi olla merkitystä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa vuosittain määräyksen suurimmista sallituista hylkeiden saalismääristä, jotka perustuvat Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen antamiin arvioihin Suomen aluevesillä pääasiassa esiintyvien hyljekantojen kestävästä verotuksesta. Myönnettyjen pyyntilupien käyttö on metsästyksen haasteellisuuden vuoksi jäänyt vajaaksi.

Metsästyksen lisäksi ministeriö toteuttaa erilaisia toimenpiteitä kalastusvahinkojen vähentämiseksi, kuten tuen myöntäminen hylkeenkestävien pyydysten kehittämiseen ja niiden hankkimiseen. Lisäksi ministeriö myöntää rannikon ammattikalastajille nk. sietopalkkioita hylkeiden aiheuttamien vahinkojen kompensoimiseksi.

Suurten hyljekantojen aiheuttamien vaikutusten vähentämiseksi ministeriö harkitsee uusia toimenpiteitä, jolla:

8. Tehostettaisiin hylkeiden metsästyksiin siihen hyvin soveltuvilla alueilla ja alueilla, joissa hylkeiden vaikutus lohikantoihin on merkittävä, ja
9. Selvitettäisiin hylkeiden vaikutusta Pohjanlahdella kutuvaelluksella oleviin lohimääriin sellaisilla alueilla, joissa hylkeiden oletetaan suuremmissa määrin saalistavan vapaana uivia lohia.

Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön soveltaminen

Kesällä 2011 sovellettiin ensimmäistä kertaa Suomen ja Ruotsin välistä uutta rajajokisopimusta ja siihen kuuluvaa kalastussääntöä. Lisäksi sovellettiin kalastussäännön 16 §:n mukaisesti sovittuja merikalastuksen tiukennettuja valvontatoimia. Niissä asetetaan ennen lohenkalastuskautta kiinteillä pyydyksillä tapahtuvalle kalastukselle vaatimuksia kalapesien päivittäisen koennan suorittamiseksi. Koennassa kalapesä tulee nostaa ylös vedestä niin, että koko kalapesän saalis ja pyydykseen joutuneiden lohien ja taimenten varovainen vapauttaminen voidaan valvojan toimesta yksiselitteisesti todentaa.

Suomen valvojien havaintojen perusteella kalastajien ja valvojien toiminta Ruotsin puolella otti kesällä 2011 askeleen oikeaan suuntaan. Kalastus kiinteillä pyydyksillä aloitettiin myöhemmin kuin ennen ja ennen lohenkalastuksen alkua tapahtuneessa valvonnassa niistä vapautettiin lohia.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistautuu Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitettuihin vuotuisiin neuvotteluihin Ruotsin kanssa kalastussäännön mahdollisista mukautuksista. Vuoden 2012 neuvottelujen osalta ministeriö on pyytänyt lausunnot alueen sidosryhmiltä. Ministeriö tulee lausuntojen ja neuvotteluvaltuuskunnan keskustelujen perusteella ja ottaen huomioon kalakantojen kehitys asettamaan neuvottelutavoitteensa.

Suomen yleistavoitteena neuvotteluissa on edelleen se, että lohenkalastus merialueella järjestettäisiin yhdenmukaisesti sekä Suomessa että Ruotsissa. Ruotsi on toistaiseksi aloittanut kalastuksensa kahdeksan päivää ennen Suomea. Lisäksi neuvotteluissa pidetään yllä vaatimusta sääntöjen noudattamisen tehokkaasta valvonnasta.

Eduskunta on edellyttänyt, että kalastuksen säätelyn, valvonnan ja seurannan tuloksista sekä kalastussäännön 16 §:n mukaisista toimista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys

1.10.2012 mennessä. Maa- ja metsätalousministeriö tulee kyseisessä selvityksessä tarkemmin selostamaan rajajokisopimuksen soveltamisen tuloksia.

Uutena aloitteena ministeriö selvittää mahdollisuutta parantaa jokikalastussaaliita koskevaa tietopohjaa siten, että:

10. Lohisaaliin ilmoitusvelvollisuus otettaisiin käyttöön Tornionjoen jokikalastuksessa. Tämä tapahtuisi velvoittamalla kalastuskortin ostajaa ilmoittamaan lohi- ja taimensaaliinsa. Ilmoitus olisi tehtävä myös kalastuksesta silloin, kun saalista ei olisi saatu.

Kalatiestrategia

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kansallisen kalatiestrategian valmistelun asettamalla 2.10.2009 laajapohjaisen kehittämissyhmän. Strategiatyön käynnistämisen taustalla olivat vesienhoitosuunnitelmien laadinnassa esille nousseet kehittämistarpeet, sitoutuminen vesienhoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen sekä tiedot lukuisten vaelluskalakantojemme heikosta tai edelleen heikkenevästä tilasta. Strategia valmistui joulukuussa 2011 ja se on tarkoitus hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätökseksi.

Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Strategian visiona on, että elinvoimaiset vaelluskalakannat lisääntyvät luonnossa mahdollistaen monimuotoisuuden säilymisen ja kestävä kalastuksen. Tämä mahdollistuu kestävimällä tavalla vaellusyhteyden palauttamisella ja muilla luontaista lisääntymiskiertoa tukevilla toimenpiteillä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää vesistöä ja kalakannasta riippuen useiden toimenpiteiden keinovalikoimaa, jossa kalatiet ovat yhtenä keskeisenä osana.

Kalateiden mahdollistama vaelluskalojen nousu jokeen luo edellytyksiä myönteisten yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten kehittymiselle sekä kestävä kalastuksen järjestämiselle. Kalatiestrategialla pyritään myös selkeyttämään kalateiden tarpeen arviointiin ja kohteiden valintaan liittyviä kysymyksiä, tukemaan ja parantamaan yhteistoimintaa hankkeiden edistämiseksi sekä edistämään vaelluskalojen elvyttämiseen liittyvien muiden tukitoimien toteutumista osana kalatieratkaisuja.

11. Kalatiestrategian toiminta-ajatuksena on painopisteen siirtäminen pitkällä aikavälillä istutuksista kalojen luontaisen lisääntymiskierron ylläpitämiseen ja palauttamiseen. Rakennetuissa joissa parannetaan kalojen kulkumahdollisuuksia ja edistetään potentiaalisten lisääntymisaluiden käyttöönottoa esimerkiksi kalateiden, uomien vesittämisen ja perattujen koskien kunnostamisen avulla.

Strategian toimintalinjoina ovat kalatiehankkeiden monitavoitteinen arviointi ja priorisointi, yhteistyön lisääminen ja rahoituksen järjestäminen, velvoitehoidon suuntaaminen kalojen luontaista elinkiertoa tukevaksi, kalojen kulun ja lisääntymisen huomioiminen säännöstelykäytäntöjen kehittämisessä, kalastuksen säätelyn kehittäminen kalan kulun turvaamiseksi, tutkimuksen ja seurannan lisääminen ja muiden vaelluskalakantoja elvyttävien ja suojelevien toimenpiteiden toteuttaminen.